

IMMIKKOORTOQ SIULLEQ - EQQARSAATIT TUNULIAQUTAASUT Første del - tankerne bag

IMMIKKOORTUP AAPPAA - IMA ILIORRIT Anden del - Sådan gør du

MEERAQ ATAATSIMIK UKIULIK Det 1-årige barn

MEERAQ MARLUNNIK UKIULIK Det 2-årige barn

POWER POINTS

ALLATTUKKAT - Noter

MANU Meeqqat ataatsimik marlunnillu ukiullit - Ilinniartitsinissamut ilitsersuut

MANU Barnet på 1 og 2 år - Underviservejledning

MANU – Meeqqat ataatsimik marlunnillu ukiullit najoqqutassiaavoq
Namminersorlutik Oqartussanut S/I God Barndomimit 2017-imi suliarineqartoq.

MANU Barnet på 1 og 2 år er et koncept udviklet for Selvstyret i Grønland af God Barndom S/I i 2017.

© S/I God Barndom

Najoqqutassiamik inerisaasut, allattut aaqqissuisullu | Konzeptudviklere, tekst og redaktion:
Camilla Brandi Anshøj, cand.pæd.
Else Guldager, sundhedsplejerske, ph.d.
John Andersen, cand.psych.

Suliniummik aqutsisoq | Projektleder:
Rikke Louise Kuhn, inerisaanermut siunnersorti | udviklingskonsulent

Suleqatigiit | Arbejdsgruppe:
Dina Berthelsen, meeqgerisut pisortaat | ledende sundhedsplejerske
Ina Olsen Berthelsen, meeqgerisoq | sundhedsplejerske
Regine Ostermann Bjerregaard, perorsaasoq | pædagog
Nivé Heilmann, ilinniartitsisoq | lærer
Sabine Heiberg Sørensen, meeqgerisoq | sundhedsplejerske

MANU pillugu paasissutissat amerlanerit uaniipput | For yderligere oplysninger om MANU:
www.peqqik.gl
www.god-barndom.dk

Assitaliussat | Illustration: Christian F. Rex, Deluxus Studio
Ilusilersornera | Layout: Maria Motzfeldt, Marivik
Nutsernera | Oversættelse: Kunuunnguaq Fleischer
Naqinneqarfia | Tryk: Eks-Skolens Grafisk Design & Tryk. www.eks-skolens.dk

MANU ilinniartitsinerni Namminersorlutik Oqartussanut attuumassuteqartuni atorneqarsinnaavoq.
MANU-mik ilinniartitsisussat najoqqutassiaq atulersinnagu atornissaanik pikkorssaqaassapput
ilinniartinneqaqqaarlutilluunniit. Atortussianik taakkualuunniit ilaannik atuinertit allat allakkatigut
akuerineqaqqaarluni aatsaat pisinnaapput.

MANU må anvendes i undervisningsforløb, der er forankret i Selvstyret i Grønland.
Undervisere i MANU skal have kursus eller oplæring i konceptet, før de må undervise.
Al anden brug af materialet eller dele heraf kræver skriftlig tilladelse.

MANU

Meeqqat ataatsimik marlunnillu ukiullit
Barnet på 1 og 2 år

Siulequt

Asarput MANU-mik ilinniartitsisoq

Politikkikkoortumik sulissutigivagut ilaqutariit ingerlalluarnissaasa peqqissusaasalu tapersornissaat. Taamaammatt naartusut angajoqqaallu nukangasunik meerallit tamarmik MANU-mi angajoqqaat pikkorissarnerinut peqataanissamik neqeroorfigineqartarput.

MANU pilersinneqarpoq inuit isumaginninnermik peqqissutsimillu suliaqartut nunamit tamarmeersut suleqatigiinnerisigut, annermillu tanngassimaarutigivarput susassaarfiit akimorlugit suleqatigiinneq, MANU-p tunngavigisaa. Tamanna ukiuni aggersuni tunngavigalugu ingerlaqperiassaagut.

MANU-p siunertaa naatsumik oqaatigalugu tassaavoq, angajoqqaat tamarmik imminnut meeqqaminnillu inuunermik pitsaasumik pilersitsinnaaneratt – namminneq kissaatigisatit pisariaqartitatillu aallaavigalugit.

Illit MANU-mi ilinniartitsisutut sulinerit inuiaqatigiinnut tamanut nalilimmik pilersitsivoq, tamannalu pillugu qujaffigiumavatsigit.

Sulilluarisi!

Agathe Fontain

Peqqissutsimut
Nunat Avannarliit
Suleqatigiinnerannullu
Naalakkersuisoq

Doris J. Jensen

Ilinniartitaanermut,
Kultureqarnermut, Ilisimatu-
sarnermut, Ilageeqarnermullu
Naalakkersuisoq

Sara Olsvig

Isumaginninnermut, Ilaquta-
riinnermut, Naligiissitaanermut
Inatsisinillu Atuutsitsiner
Naalakkersuisoq

Agathe Fontain

Naalakkersuisoq for Sundhed
og Nordisk samarbejde

Doris J. Jensen

Naalakkersuisoq for Uddannel-
se, Kultur, Forskning og Kirke

Sara Olsvig

Naalakkersuisoq for Sociale
Anliggender, Familie, Ligestilling
og Justitsvæsen

Forord

Kære MANU-underviser

Fra politisk side arbejder vi for at støtte op om familiernes trivsel og sundhed. Derfor får alle gravide og småbørnsforældre tilbud om at deltage i MANU forældrekursus.

MANU er blevet til i samarbejde med social- og sundhedsfaglige personer fra hele landet, og vi er særligt stolte over det tværprofessionelle samarbejde, som MANU udspringer af. Det vil vi i de kommende år bygge videre på.

Formålet med MANU er kort sagt, at alle forældre kan skabe et godt liv for sig selv og deres børn – med udgangspunkt i deres egne ønsker og behov.

Din indsats som MANU-underviser skaber værdi for alle i vores samfund, og det vil vi gerne takke dig for.

Rigtig god arbejdslyst!

Ilinniartitsinissamut ilitsersuut

Immikkoortoq siulleq – eqqarsaatit tunuliaqutaasut

Underviservejledning

Første del – tankerne bag

Ilinniartitsinissamut Ilitsersuut ima atussavat

Ilitsersuut una angajoqqaanik MANU tunngavigalugu ilinniartitsisussamut naatsorsuussaavoq. Ilitsersuut marloqiusaavoq. Immikkoortumi siullermi eqqarsaatit MANU-p tunuliaqutarisai eqqartorneqarput. Tassani pikkorissartitsinerimi najoqqutassiat tunuliaqutaat allaaserineqarpoq. Immikkoortup aappa tassaavoq ilinniartitsinertaanut ilitsersuut. Tassani erseqqissumik allaaserineqarpoq qanoq ilinniartitsissanersutit. Aamma siunnersuutit isumassarsiat allannullu saqqummiivigineqassaait. Iluqutiginnaavat illit nammineq ilinniartitseriaasissat qanoq-ittuussanersoq eqqarsaatigigukku. Siunnersuutigivarput taamaaliussasutit ilinniartitsineq aallartitsinnagu. Qanorpiq ilinniartitsiniarnerit qularnanngitsumik arlaleriaqalutit eqqarsaatigisassavat. Immaqa ilinniartitsilernitit tamaasa, ilinniartitsereernerpillu kingorna? Ilinniartitsinissamik ilitsersuut ilaqarpoq atuakkat najoqqutaasinnaasut allasimaffianik, MANU-p tunuliaqutai teoriit eqqarsaatillu itisilerusussagukkit atorsinnaasannik.

USB atortussanik tamanik imalik

MANU-mut atortussat tamaasa USB-nngorlugit pissavatit. Ilinniartitsinerit immikkoortullu ataasiakkaat ingerlanissaannut Power Pointitaqassapput. Soorlu Power Point 1.1. tassaavoq ullormi ilinniartitsiffimmi siullermi ullormut pilersaarut. USB-miipput Power Pointit allanngortinneqarsinnaanngitsut (uterfigeqqittuarsinnaasat). Aamma allanngortinneqarsinnaasumik Power Pointitaqassapput, nammineq ilaartorlugulu naqqissorsinnaasannik.

Ilinniartitsilluarina.

Sådan bruger du Underviservejledningen

Denne Underviservejledning er til dig, som skal til at undervise forældre i MANU. Underviservejledningen har to dele. Første del sætter dig ind i tankerne bag MANU. Her beskrives baggrunden for kursuskonceptet. Anden del er en guide til selve undervisningen. I den beskrives helt konkret, hvordan du underviser. Du får også tips og tricks. Du kan med fordel tænke over, hvordan din personlige undervisningsstil skal være. Det anbefaler vi, du gør, inden du selv skal i gang med undervisningen. Hvordan du vil undervise, det kommer du uden tvivl til at tænke over mange gange. Måske hver gang du skal undervise, og lige efter du har undervist? Underviservejledningen har en litteraturliste, hvis du vil fordybe dig yderligere i teorierne og tankerne bag MANU.

USB med alt materiale

Du får en USB med alt materiale til MANU. Til de enkelte undervisningsgange vil der være Power Points, der er markeret med undervisningsgangen og afsnittet. Fx er Power Point 1.1. Dagens program for første undervisningsgang. Der vil være en låst Power Point-udgave på USB'en, som du ikke kan rette i (så kan du altid gå tilbage og se den oprindelige). Og der er også en åben Power Point-udgave, som du selv kan supplere og rette i.

God fornøjelse med undervisningen.

1. Tunuliaqutaq siunertarlu

Kalaallit Nunaanni politikikkikoortumik aalajangerneqarnikuuvoq, angajoqqaat tamarmik angajoqqaatut pikkoris-sarnissamik neqeroorfingeqartassasut. 2009-miit 'Meeqqamut piareernej' pikkorissaatitut neqeroorutaa-sarnikuuvoq. 2012-imi pikkorissartitsisarnierit nalilerneqarput, 2013-imilu MANU pillugu suleqatigiissitaliortoqar-luni, pikkorissarnerni najoqqutassiat nutarternissaat siunertaralugu. Suleqatigiissitaq isumaginninnerup peqqis-saanerullu iluanni suliaqartunik Nunatsinnit tamarmeersunik inuttaqarpoq. MANU nutaaq, maanna atuakkat, suliarineqarpoq, naliliinermit inassuteqaatit aamma suleqatigiissitat takorluugaat kissaataallu aallaavigalugit. MANU nutaaq Kalaallit Nunaanni meeqqat tamarmik pitsaasumik inuuneqarnissaannut atatillugu ajornartor-siutit periarfissallu aallaavigalugit suliarineqarpoq. Ilinniartitsinermit atortussat, kalaallit pineqartoq pillugu su-liaqartut suleqatigalugit pilersinneqarput.

MANU-p siunertaraa angajoqqaat tamarmik imminnut meeqqaminnullu inuunermik pitsaasumik pilersitsisin-naalernissaat. Pikkorissarnerup ingerlanerani namminneq meeqqatillu toqqissisimasumik ilaqutariittut inuune-qarnissartik pillugu eqqarsaatersornissamut periarfissinneqassapput.

MANU ilaqutariinnut nukangasunik meerartalinnut neqeroorutaasartunut allanut tapertaavoq, soorlu meeraaqqerisumit pulaarneqarnernut Siusissumillu Suliniummut peqataanermut.

Pikkorissarnerit saaffigisaat

Saaffigineqarput angajoqqaat tamarmik. Erseqqissarneqassaaq tassani angutit arnallu pineqarmata. Angajoq-qaanik pikkorissaaneq MANU siamasissumik suliaavoq, tassuunakkut angajoqqaat immikkut ittunik ajornartor-siutillit aamma peqataasinnaaqullugit. Pingaarnarpaavoq angajoqqaat peqataanissaminnut kajumissuseqar-nissaat, aamma angajoqqaat allat namminneq atugarisaminnut assingusunik atugaqartut peqatiginissaannut inerikkiartornissaminnullu piumassuseqarnissaat.

2. Pikkorissarnermi najoqqutassiaq MANU

MANU tassaavoq pikkorissarnissamik neqeroorut, ilaqutariit meeqqatik peqatigalugit namminneq kissaatigisa-tik naapertorlugit inuuneqalernissamut amerlanernik periarfissiisoq. MANU angajoqqaanik assigiissaaniarner-mik siunertaqanngilaq, imaluunniit angajoqqaat aalajangersimasumik inuusaaseqalernissaannik peqqusilluni.

Ilinniartitsineq aqcutigalugu angajoqqaat meeqqat inerikkiartortarnerat pillugu tigussaasunik ilisimasaqalis-sapput. Peqataasut suliaqkiissutini annikinnerusuni sungiusaatinilu suleqatigiittassapput, angajoqqaatut inuu-nerup pissuseqarfinginnisaanik tigussaanerulersitsisumik. Ilinniartitsineq tatigeqatigiinnermik pilersitsissaaq, angajoqqaat akunnerminni angajoqqaallu allat peqatigalugit eqqarsaatitik, misigissutsitik misigisartakkatillu pillugit oqaloqatigiiffigisinnaasaannik. Pikkorissarneq aqcutigalugu peqataasut ataasiakkaat, siunertamut naapertuuttumik angajoqqaajunissaq pillugu isummersornissamut, taamatullu inuuneqarnissamut tapersorsor-neqassapput.

Angajoqqaanik pikkorissaanerup iluaqutissartaraa, anaanaasoq tasaanngimmat "sunik tamanik ilisimasaqar-toq". Ataataasut anaanaasullu naleqqatigiilluinnarlutik pikkorissarnermut peqataapput. MANU-mut pe-qataanerup takutissavaa, meerartaqarluni ilaqutariittut inuuneq assigiinngitsorpassuarnik periuseqarluni ingerlanneqarsinnaasoq. Aamma angajoqqaat akunnerminni ilinniaqatigiinnissaat misilittakkaminnillu paarlaas-peqatigiinnissaat periarfissarpassuaqarpoq. Tamannalu, angajoqqaajuneq pillugu nammineerluni atuakkatigut paasisassarsiornermik, taarserneqarsinnaanngilaq.

Angajoqqaat pikkorissarnerini peqataasut misigissavaat, ullumikkut ilisimasatta namminneq inuunerisaminnut atassuserneqarsinnaanerisa iluaqutissartaat. Tamanna assigiinngitsorpassuartigut pisassaaq, soorlu peqataasut oqaloqatigiinnerisigut misilittakkaminnillu paarlaasseqatigiinnerisigut. Ilinniartitsinermit pingaartinneqarpoq angajoqqaajuneq aamma tassaammat nuannersoq inuttullu ineriartuutaasoq. Meeqqat inerikkiartortarnerat maluginiartarparput, tamatumunngalu peqataaneq allaanngilaq angalaneq inuummarissarlunilu pissanganar-luinnartoq.

Pikkorissarnermi najoqqutassiap pitsaaqutaasa ilagaat, angajoqqaat, angajoqqaatut unamminarsinnaasunik meeqqallu peroriartortarnera ilutigalugu allannguutaasartunik pingaartitsilluni pikkorissarnermut peqataanissa-minnut periarfissinneqarmata. Pikkorissarnermi najoqqutassiap suliamut atatillugu imarisaasa, angajoqqaat misileraasutut pissusilersornissamut periarfissippaat. Matumani meeqqamik peqatiginerani aqcutissat nutaat misilissinnaavaat, ilutigisaanillu takusinnaallugu angajoqqaat allat qanoq iliortarnerisut. Tamatumani pilersut, pikkorissarneq tamaat ilinniartitsinermit atorluarneqassapput.

1. Baggrund og formål

I Grønland er det fra politisk hold besluttet, at alle forældre tilbydes et forældrekursus. Der har været undervis-ning i forældrekurset Klar til barn siden 2009. I 2012 blev kurserne evalueret, og i 2013 blev der nedsat en Klar til barn-arbejdsgruppe med henblik på at revidere konceptet. Arbejdsgruppen består af social- og sundhedsfaglige personer fra hele landet. Det nye MANU koncept, som du læser lige nu, er blevet til på baggrund af evaluerin-gens anbefalinger og arbejdsgruppens visioner og ønsker. Det nye MANU bygger på de udfordringer og mulig-heder, der er i Grønland, for at skabe et godt liv for alle børn. Materialerne til brug for undervisningen er blevet til i samarbejde med grønlandske fagfolk.

Formålet med MANU er, at alle forældre kan skabe et godt liv for sig selv og deres børn. I løbet af kurset får de mulighed for at overveje, hvordan de kan få et familieliv, som de og deres børn trives med.

MANU er et supplement til de øvrige tilbud, som småbørnsfamilier tilbydes. Eksempelvis sundhedsplejerskebe-søg og deltagelse i Tidlig Indsats.

Målgruppen for kurserne

Målgruppen er alle forældre. Det skal understreges, at forældrekurset er rettet mod både mænd og kvinder. Forældrekurset MANU er rummeligt, således at forældre, der har særlige udfordringer, også kan være med. Det afgørende er, at forældrene er motiverede for at deltage, og at de har lyst til at udvikle sig selv og være sammen med andre forældre i en situation, der ligner deres egen

2. Konceptet MANU

MANU er et tilbud om et kursusforløb, som kan give familierne flere muligheder for at skabe netop det liv med deres børn, de selv ønsker. MANU er ikke et kursus, der har til formål at ensrette forældreskabet eller pålægge familierne bestemte måder at leve på.

Gennem undervisningen får forældrene konkret "hands-on" viden om børn og børns udvikling. Deltagerne samarbejder om små opgaver og øvelser, der gør, at forældreskabet bliver mere konkret at forholde sig til. Un-dervisningen skaber et fortroligt 'rum', hvor forældrene indbyrdes og sammen med andre forældre kan tale om deres tanker, følelser og oplevelser. Kurset kan støtte den enkelte i at mærke, hvad vedkommende mener er en hensigtsmæssig måde at være forælder på, og følge det.

Forældrekurset har den store fordel, at det ikke er "moren, der ved det hele". Fædrene er deltagere i kursusfor-løbet på lige fod med mødrene. At være med i MANU vil vise, at familielivet med børn kan fungere på mange forskellige måder. Der er også rig mulighed for læring og erfaringsudveksling forældrene imellem. Noget som ikke kan erstattes af, at de selv læser om, hvordan et forældreskab kan udfolde sig.

På forældrekurserne vil forældrene opleve fordelene ved, at den viden, vi har i dag, kan kobles til det liv, de lever. Dette sker på mange forskellige måder. Fx ved at deltagerne snakker med hinanden og udveksler de erfaringer, de selv har gjort sig. I undervisningen lægges der vægt på, at det også er sjovt og udvikler én rent menneskeligt at være forælder. Børns udvikling tiltrækker vores opmærksomhed, og det er en livgivende og spændende rejse at være en del af.

En af konceptets styrker er, at forældrene får muligheder for at deltage i et forløb, som har fokus på forældrenes udfordringer og de ændringer, der sker, efterhånden som barnet bliver ældre. Det faglige indhold i konceptet gør kurserne til en slags eksperimentel mulighed for forældrene. Her kan de prøve nye veje i samværet med deres eget barn og samtidig se, hvordan andre forældre bærer sig ad. Situationerne, der opstår her, udnyttes pædagogisk igennem hele kurset.

Najoqutassiamik maleruaaneq

Ilinniartitsinerup iluatsinnissaanut pingaartuuvoq, illit ilinniartitsisutut ilitersuummik matumanga maleruaanissat. Inassutigineqarpoq pikkorissarnerit ataasiakkaat imarisaasa - Ilinniartitsinermut Ilitersuutip immikkoortuata aappaani allaaserineqartut - sapinngisamik maleqqissaarnissaat. Imaluunniit illit suleqatitit illit ilinniartitseriaaseqassasut. Illit namminerisannik ilinniartitseriaaseqarputit, soorunalumi aamma peqataasut pisariaqartitaat aallaavigalugit ilinniartitsissallutit.

Najoqutassiami tunngaviumik isummat

MANU-p teoriitigut tunngaviumik isummat pingasut aallaavigivai. Pikkorissarnerni ataasiakkaani sammisani tamani tunngaviupput, aammalu sungiusaatini suliaqissutit angajoqqaat sammisassaanni utikanneqarlutik. Tunngaviumik isummat pingarnerit ukuupput:

- **Mentalisering** (sianissutsimut tunngasut - soorlu misigissutsit, eqqarsaatit, takorluukkat, kissaatigisat, pisariaqartit, isummernerit il.il. - atorlugit inuit allat pissusilersuutaannik namminerlu pissusilersuutit paasinneq). Mentaliseringimi pineqarput malugisamik maluginngisamilluunniit qaratsami pikialartitsinerit, uagut nammeneq oqaatsisigut iliuutsisigulluunniit imaluunniit allat oqaasisigut iliuusaasigulluunniit, misigissutsit eqqarsaatilluunniit pilersartut malugilluarnarnerisigut saqqummikaalersartut. Mentalisering atorlugu illuatungerisatta isiginneriaasia paasinnaalissavarput, nammeneq isiginneriaaserput pigiinnaraluarlugu. Taamaammat angajoqqaat mentaliseriinerat meeqqaminnik qanoq naapitsinissaannut qanorlu meeqqamut pissuseqarumaarannut pingaartuuvoq (Hagelquist 2014 aamma Skov 2014). Piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu mentaliseringimik piginnaasaqarneq misigissutsitigut attaveqarsinnaanitsinnut taamatullu inunnik allanik peqateqartilluta pissusilersortarnitsinnut pingaaruteqarpoq. Mentalisering imminut isumassorsinnaanissamut allanillu isumassuisinnaanissamut pinngitsoorneqarsinnaanngilaq (Daniel 2013).
- **Attaveqarneq** (tilknytning). Meeqqap isumassortiminut pingaarnernut attaveqarnera, meeqqap attaveqarnermik pilersitsiartorneranut (relationsdannelse) pingaaruteqarlunnarpoq. Attaveqaleriartorneq angajoqqaallu qamuuna meeqqamik "sinniinerat" naartunerup qiterpaarnerani aallartitarpoq (Stern 1997, 1999, 2004, Bróden 2004, Diderichsen 2007, Hart 2016). Qanimut peqqissumillu attaveqarneq angajoqqaajunermi meeqqallu inerikkiartorneranut pingaaruteqartut ilagaat. Angajoqqaanik pikkorissaanerit, angajoqqaat meeqqallu akornanni attaveqarnermik annertusaanissamik tunngaveqartut iluaqutigalugit, matuma aallaavinissaa periarfissaqarpoq: "Attavigiinnerup pitsanngorsarneratigut meeqqap attaveqarsinnaanera attaveqalerneralu pitsanngorsarsinnaavarput, tamannalu aqutigalugu namminerisamik inerikkiartornissaq peqqinnerusoq peqataaffigalugu" (Bach 2010). Angajoqqaanut najoqutassiaq "Aallartilluarneq - ataatsimoorluni" nalilerneqarmat (Rambøll 2015) erserpoq, angajoqqaat meeqqallu akornanni attaveqarneq malunnaatilimmik annertuseriasimasoq, pikkorissarnerup aallartinnerani naggataatungaani attaveqarnermut tunngatillugu anguniakkat imminnut sanilliunnerisigut takuneqarsinnaasut.
- **Misigissutsinik naleqqussaaneq** (følelsesregulering). Meeqqap misigissutsiminik naleqqussaasinnaanera inooqatigiissutsikkut inerikkiartornissaanut pingaartuuvoq. Meeqqat mikisut imminnut eqqissisarlutillu tuppallarsinnaanngillat. Tamanna isumassortiminnit qaninnernit ilinniartariaqarpaat. Kingusinnerusukkut meeqqap ilinniartarpaa misigissutsit suut akuerisaanersut, misigissutsillu suut akuerisaannginnerisut (Berk 2013 aamma Daniel 2013).

At følge et koncept

Det er vigtigt for undervisningens succes, at du som underviser følger denne Underviservejledning. Du anbefales, at indholdet i de enkelte kursusgange bliver så tæt som muligt på, hvordan de er beskrevet i del 2 af Underviservejledningen. Eller at dine kolleger underviser på samme måde, som du gør det. Du har din personlige måde at undervise på, og du underviser selvfølgelig også ud fra deltagerens behov.

Grundantagelserne i konceptet

MANU tager udgangspunkt i tre teoretiske grundantagelser. De gennemsyrrer temaerne i de enkelte kursusgange og er de røde tråde i øvelser og opgaver, som forældrene kommer igennem. De tre vigtigste grundantagelser er:

- **Mentalisering.** Mentalisering er de processer, der både bevidst og ubevidst er i spil, når vi er opmærksomme på de følelser eller tanker, der udspiller sig i det, vi selv og andre siger og gør. Ved at mentalisere ser vi den andens perspektiv samtidigt med, at vi holder fast i os selv. Forældrenes mentalisering er derfor vigtig for, hvordan de møder deres barn, og hvordan de forholder sig til det (Hagelquist 2014 og Skov 2014). På længere sigt bliver evnen til mentalisering vigtig for vores nære følelsesmæssige relationer, og for hvordan vi fungerer i sociale sammenhænge. Mentalisering er en forudsætning for at drage omsorg for både sig selv og andre (Daniel 2013).
- **Tilknytning.** Barnets tilknytning til sine primære omsorgspersoner er afgørende for barnets relationsdannelse. Den gryende tilknytning og forældrenes indre repræsentation af barnet begynder i midten af graviditeten (Stern 1997, 1999, 2004, Bróden 2004, Diderichsen 2007, Hart 2016). En nær og sund tilknytning er en af hovedhjørnestenene i forældreskabet og i barnets udvikling. Ved hjælp af forældrekurser, som bygger på at styrke tilknytningen mellem forældre og barn, er der muligheder for at tage udgangspunkt i, at: "Gennem kvalificering af samspillet kan vi forbedre barnets evne til kontakt og tilknytning og derigennem medvirke til en sundere selvudvikling" (Bach 2010). Evalueringen af forældrekonceptet "En god start - sammen" (Rambøll 2015) viste, at tilknytning mellem forældre og børn var øget signifikant, når man sammenlignede mål for tilknytning i begyndelsen og slutningen af kurset.
- **Følelsesregulering.** Barnets følelsesregulering er vigtig for barnets sociale udvikling. Små børn kan ikke berolige eller trøste sig selv. Det skal de lære af deres nærmeste omsorgspersoner. Senere lærer barnet, hvilke følelser der er tilladte, og hvilke følelser der ikke accepteres (Berk 2013 og Daniel 2013).

Isiginneriaatsit

Angajoqqaanik pikkorissaanermut najoqqutassiaq MANU tallimanik isiginneriaaseqarfivoq, taakkualu tunngaviumik isummat pingasut assigalugit najoqqutassiami tamarmi atornerqarput:

1. Inerikkiartorneq pillugu isiginneriaaseq. Imaappoq pikkorissarnerup aallaavigaa angajoqqaat meeqqaminut angajoqqaajulluarnissaminnik kissaateqarnerat. Pikkorissarnermut peqataanermikkut imminnut paasilisapput meerartillu paasilerlugu. Angajoqqaatullu pissusilersornissaminnik kissaataat ilisimalikkanut nutaanut atassuserneqassallutik. Taama pisoqarneratigut angajoqqaat meeqqat toqqissisimasumik, sanngisuullutik inuunerissaarlutillu inuuneqartinnissaannut periarfissaat annertusissapput. Neriutaavortaaq meeqqat inersimasunngorunik imminnut napatissinnaassasut inuiaqatigiinnullu ikorfartuutaalluarlutik. Pikkorissarnerit siunertaa sa ilagivaat taama pisoqarnerissaannut paasisaartitsinissaq, sapiissuseqalersitsinissaq sakkussaqaalersitsinissarlu. Inerikkiartorneq pillugu isiginneriaatsip aammattaq nassatarivaa, angajoqqaat sapinngisartik naapertorlugu, meeqqat inerikkiartorluarnissaa anguniassammasuk. Qanoq nukissaqartiginertik apeqquataatinnagu.

2. Pinaveersaartitsinermik isiginneriaaseqarneq. Pinaveersaartitsinermik isiginneriaaseqarnerup ilagivai, kissaatigigatsigu pitsaanngitsunik pisoqannginnissaa. Pinaveersaartitsinissaavugut paasinialugu qanoq iliorluta ajutoornerit ilaat tigussaasumik pinaveersaarsinnaanerlugit, soorlu toqunartunik akullit tamaasa piarlugit, meeqqamit anguneqarsinnaajunnaarlugit. Aamma meeqqap inuunermini kingusinnerusukkut ingerlanerliornissaa pinaveersaarsinnaavarput, peroriartornerata toqqissisimasumik oqimaaqatigiiffiusumillu ingerlanissaata isumagineratigut. Pinaveersaartitsinermik isiginneriaatsimut ilaapput meeqqamik ajoqusiinnaasut suunerisa ilisimanerat, nammineq qanoq qisuariartarnerup ilisimanera, aappariittut inuunerup qanoq nukittorsarneqarsinnaanerata ilisimanera aamma angajoqqaat pisariaqalerfiatigut sumi ikiorserneqarsinnaanerminnik ilisimanninerat. Pikkorissarnermut aallaaviuvoq angajoqqaat meeqqaminut pitsaanerpaanik kissaateqartarnerat. Aamma pikkorissarnermut tunngaviuvoq, meeraq pitsaasumik peroriartortinneqarsinnaasooq nammineq sumiginngaalluni uiverfiusumilu peroriartorsimagaluaanniluunniit.

3. Iliuuseqarnissamik isiginneriaaseqarneq. Imaappoq pikkorissarnerup angajoqqaat iliuusaasinnaasunik taakkualu kingunissaannik paasinilersissagai. Soorlu nammineq peroriartornermit ilisimasat allarpasuarnik peruseqarfiusinnaasartut. Angajoqqaat pissusilersuutaat, angajoqqaatullu pissusilersorsinnaanerit assigiinngitsut pillugit isumassarsitinnissaat isiginiarneqarput. Aallaaviuvoq pisuni assigiinngitsuni qanoq qisuariarsinnaanerata, qanoq qisuarianninnissaat pineqarani. Aamma pingaartinneqarpoq angajoqqaajulluartauneq aalajangersimasumik ataasiinnarmillu maleruagassartaqanngimmat, kisiannilu anaanaalluarneq ataataalluarnerluunniit assigiinngitsorpasuartigut pisarmata.

4. Attaveqaateqarnermik isiginneriaaseqarneq. Pikkorissarneq inuttut attavittaartornissamut ersarissamik periarfissiivoq. Tamannalu kaammattuutaavoq, angajoqqaat akunnerminni attavigiissinnaanerata, aammalu najukkaminni inuiaqatigiinni ataatsimooqatigiissinnaanerata kaammattuutigineqarlutik.

5. Suaaassutsimut tunngasutigut isiginneriaaseqarneq. Angajoqqaanik pikkorissaaneq ima aqqissugaavoq anaanaasut ataataasullu tamarmik naligiillutik peqataasinnaallutik. Aamma pingaartinneqarpoq imarititaasut angutinut arnanullu naapertuuttuunissaat.

Perspektiver

Forældrekursuskonceptet MANU er bygget op omkring fem perspektiver, der ligesom de tre grundantagelser kan genfindes i hele konceptet:

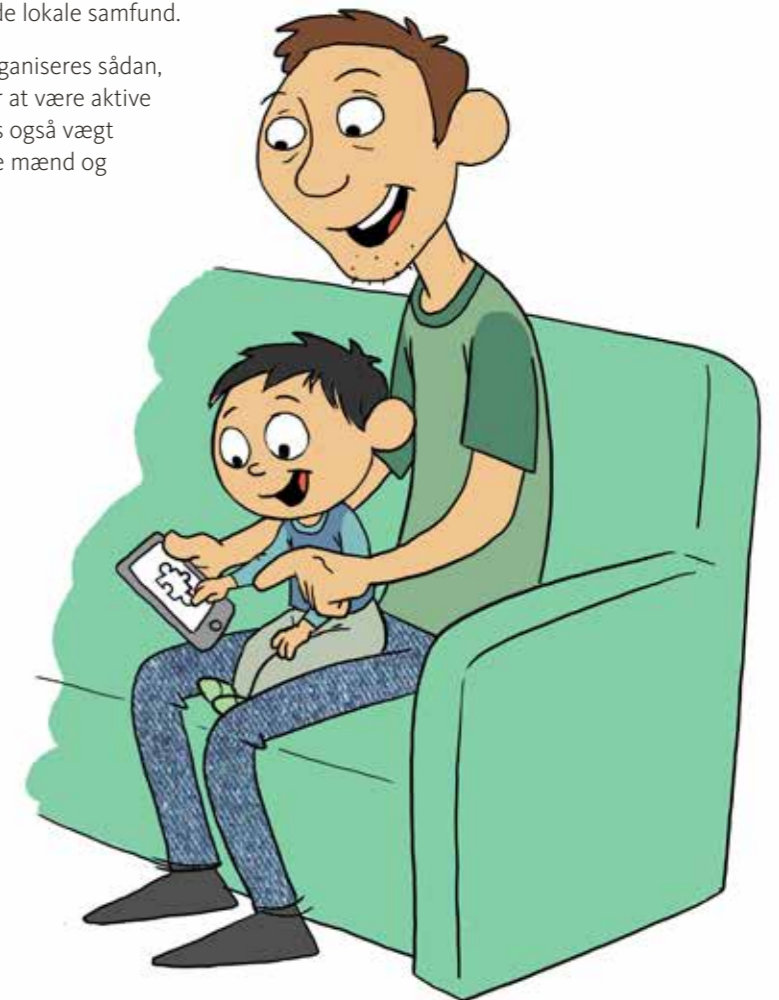
1. Et udviklingsperspektiv. Det vil sige, at kurset tager udgangspunkt i, at forældrene ønsker at være gode forældre for deres barn. Ved at være med i kurset får de indsigt i sig selv og deres barn. Og deres ønsker for forældreskabet bliver koblet sammen med ny viden. Gennem denne proces øges forældrenes muligheder for at skabe et liv, hvor børnene trives, og de bliver robuste og livsduelige. Senere i voksenlivet er det håbet, at de kan klare sig selv og bidrage aktivt til samfundet. Det er en del af formålet med kurserne at give indsigt, mod og redskaber til, at det kan ske. Udviklingsperspektivet betyder også, at forældrene forsøger at gøre deres bedste for, at barnet kan få en god udvikling. Uanset hvor få eller hvor mange ressourcer de har.

2. Et forebyggelsesperspektiv. I Forebyggelsesperspektivet ligger vores ønsker om, at en række negative ting ikke skal indtræffe. Vi kan forebygge ved at se, hvordan vi konkret kan undgå nogle ulykker, fx ved at fjerne alle giftstoffer, så barnet ikke kan nå dem. Og vi kan forsøge at forebygge, at det går barnet dårligt senere i livet ved at sørge for, at det får en tryk og harmonisk opvækst. Til forebyggelsesperspektivet hører både viden om, hvad der kan skade barnet, viden om, hvordan man selv reagerer, hvordan parforholdet kan styrkes, og hvor forældrene kan få hjælp, hvis de har behov for det. Kurset tager udgangspunkt i, at forældrene ønsker det bedste for deres barn. Kurset bygger endvidere på, at man godt kan skabe en harmonisk opvækst for sit barn på trods af, at man selv har haft en barndom præget af svigt og kaos.

3. Et handlingsperspektiv. Det vil sige, at kurset åbner forældrenes blik for forskellige handlemuligheder og deres konsekvenser. Fx at man kan gøre ting på mange andre måder end dem, man kender fra sin egen opvækst. Der er fokus på forældrenes adfærd, og at de får gode ideer til forskellige måder at være forælder på. Udgangspunktet er, hvordan de kan, men ikke skal, reagere i forskellige situationer. Der lægges også vægt på, at der ikke findes én rigtig opskrift til det gode forældreskab, men mange forskellige måder at være en god mor og en god far på.

4. Et netværksperspektiv. Kurset giver oplagte muligheder for at danne sociale netværk. Der opfordres til dette, både med samvær mellem forældrene indbyrdes og som grupper i de lokale samfund.

5. Et kønsperspektiv. Forældrekurset organiseres sådan, at både mødre og fædre får mulighed for at være aktive deltagere i kurset på lige fod. Der lægges også vægt på, at indholdet er meningsfuldt for både mænd og kvinder.

Pikkorissarnermi najoqqutassiamut ilisarnaatit pingaarutilit

MANU suliarineqarpoq angajoqqaanut najoqqutassianik suliaqartarnernit misilittakkat tunuliaqutarlugit. Aamma nunani avannarlerni nunarsuarlu tamakkerlugu ilisimatusarnernit paasisat katersorneqarnikuupput, taamatullu 'Meeqqamut piareernerup' 2012-imi nalilerneranit paasisat tunuliaqutarisanut ilaatinneqarlutik. Tamakku tamarmik najoqqutassiami ima ersersinniarneqarput:

1. MANU tassaavoq **nalinginnaasumik** neqeroorut angajoqqaanut tamanut saaffiginnittoq, aamma tassaangilaq katsorsaalluni ingerlatsineq. Angajoqqaat pisariaqartippassuk naapertuuttumik ikiorserneqarnissaannut erseq-qissumik nassuiakkamik periarfissiisoqassaaq.
2. MANU tassaavoq **inersimasunik ilinniartitsinermik** neqeroorut. Angajoqqaat namminneq inuunerminni pingaarnersaapput. Pikkorissarnerit aqutugalugit nammineq inuttut nukissarisatik annertussavaat, namminneq angajoqqaatut – meeqqat peqatigineranni – periarfissatik nutaat takusinnaalissallugit.
3. Ilinniartitsineq **ersarissunik sinaakkusigaavoq**. Angajoqqaat ammasumik oqalussinnaanissaannut pingaarutilimmik, **tatigeqatigiinneq** qitiutinneqarpoq.
4. **Ilinniartitseriaatsinut** aallaaviupput peqqissuseq, peqqissutsumik annertusaaneq, inerikkiartortarneq il.il. pillugit ilisimasat nalinginnaasut. Aamma apequtit angajoqqaanut pingaarutilit inissaqartinneqarput. Ilinniartitsinikkut sunniiniutit nikerartuupput. Ilikkariartoriaatsit assigiinngitsut eqqarsaatigineqarlutik.
5. Angajoqqaanik pikkorissaanerup angajoqqaat meeqqallu akornanni **attavigiinnerit annertusassavai** misigisutsitigullu ataqatigiinneq annertusarlugu.
6. Pikkorissarnermi angajoqqaat meeqqallu akornanni attavigiilluarnerit qanoq meeqqamut inerisaataasarnerat, kaammattuutaasarnerat pinaveersaartitsisarnerallu pillugit **isumassarsiatsialaat ingerlateqqinneqassapput**. "Pikkorissarnermi sungiusaatit imarisaasullu ilaasa angajoqqaat meeqqamut qanimut attaveqarneq pillugu peqataaffigisaannik isummersortissavaat." Tamatumuuna tigussaasumik periarfissinneqassaaq, angajoqqaat meeqqallu akornanni qanoq iliorluni attaveqatigiilluarnerup pilersinneqarsinnaanerata takutinissaa.
7. Angajoqqaat meeqqamik peqqissusaannik inerikkiartorneranillu ikorfartuinissaannut, pikkorissarnerit tigussaasunik **sakkussiisapput**.
8. Angajoqqaat **inooqatigiisutsikkut atorsinnaasumik, ilisimasanik tunngavilimmik minnerunngitsumillu misigisutsitigut** angajoqqaatut **sinaakkutissanik** pilersitsinissaq suliarisinnaavaat. Aappariittut kisimiittutuluunniit sinaakkutigisassat.
9. Angajoqqaat angajoqqaajuneq pillugu takorluukkamik erseqqissarnissaannut periarfissinneqassapput, taakku-**alu piviusorpalaartumik eqqarsaatigilersinnaallugit**.
10. Angajoqqaat pikkorissarneranni angajoqqaanut allanut najugaqarfimmeersunut **attaveqalernissaq** periarfissaqarpoq.
11. Angajoqqaat pikkorissarnerat ataatsimoorfiuvoq, **angajoqqaat aammattaaq ajornakusoortutigut sungiusarfigisinnaasaat**. Tamanna namminneq meeraanermi eqqaamasat iliuusaasarsimasullu nuanninngitsut, nammineq angajoqqaatut atugarilinnginnissaannut peqataasinnaavoq.
12. MANU-mi ilinniartitsineq aamma **peqqissaanikkut siunnersuinerit/angerlarsimaffimmi pulaarneqarnerit**

Ilaqutariit sanngiinnerusut immikkullu ittunik pisariaqartitsineq

Angajoqqaanik pikkorissaanerit ilaanni, pikkorissarnerit nalinginnaasut malitseqartinnissaat neqeroorutaasarpurput. Tamanna angajoqqaanut ajornartorsiuutinik eqqugaqqajaanerusunut naleqqiullugu sunniuteqarluartartoq paasineqarsimavoq (Andersen aamma Samberg 2011). Assersuutigalugu tassaasinnaavoq ataataq, annertunerusunik neqeroorfigineqarnissaminik pisariaqartitsisoq, soorlu atornerluinini pissutigalugu katsorsarneqarnissamik, imaluunniit Siusissukkut Suliniummut peqataanissaminik MANU-mut peqataanermi ilutigisaanik.

Vigtige kendetegn for konceptet

MANU er udarbejdet med baggrund i erfaringer med udvikling af forældrekoncepter. Der er også indsamlet forskningsresultater fra nordiske lande og internationale undersøgelser ligesom evalueringen af Klar til barn fra 2012 hører med som baggrund. Alt dette kommer til udtryk i konceptet på følgende måde:

1. MANU er et **alment tilbud** målrettet alle forældre, og det er ikke et terapeutisk forløb. Der skal være en klart defineret mulighed for at henvise forældrene til relevant hjælp, hvis der er behov for det.
2. MANU er et **voksenpædagogisk tilbud**. Forældrene er hovedpersonerne i deres eget liv. De får gennem kursusforløbet styrket deres personlige ressourcer, så de kan se nye muligheder for sig selv som forældre i deres samvær med børnene.
3. Der er **klare rammer** omkring undervisningen. **Der er fortrolighed**, så forældre tør åbne sig.
4. De **pædagogiske metoder** tager udgangspunkt i den almene viden om sundhed, sundhedsfremme, udvikling mv. Og der er plads til de problemstillinger, som er vigtige for forældrene. De pædagogiske virkemidler er varierede. De repræsenterer forskellige typer af læringsstile.
5. Forældrekurset er med til at **styrke relationer** og følelsesmæssige bånd mellem forældre og barn.
6. På kurset **formidles ideer** til, hvordan gode relationer mellem forældre og barn virker udviklende, stimulerende og forebyggende for barnet. "Nogle øvelser og en del af indholdet i kurset får forældrene til at forholde sig aktivt til den nære tilknytning til barnet." Det giver muligheder for konkret at vise, hvordan man kan skabe gode relationer mellem forældre og barn.
7. Kursusforløbet giver forældrene **konkrete redskaber** til at støtte deres barns sundhed og udvikling.
8. Forældrene kan arbejde med at skabe **en brugbar social, vidensbaseret og ikke mindst følelsesmæssig ramme** for forældreskabet. Både sammen, hvis de er et par, og for den forælder, der er alene om barnet.
9. Forældrene får mulighed for at konkretisere deres drømme om forældreskabet og få dem afspejlet i **realistiske overvejelser**.
10. På forældrekurset er der mulighed for at **danne netværk** med andre forældre, som kommer fra det samme lokale område.
11. Forældrekurset er et fællesskab, hvor **forældrene også kan øve sig i det, som er svært**. Det kan være medvirkende til, at de ikke automatisk overfører egne negative barndoms minder og handlemønstre til deres forældreskab.
12. Der er tydelig forskel på **MANU-undervisningen og sundhedsfaglige konsultationer/hjemmebesøg**.

Sårbare familier og særlige behov

Nogle forældre kurser tilbyder opfølgning ud over det almindelige kursus. Det har vist sig at have god virkning, for forældre i højrisikogrupper (Andersen og Samberg 2011). Det kan fx være en far, der har behov for et mere omfattende tilbud fx misbrugsbehandling eller deltagelse i Tidlig indsats, samtidigt med at han sideløbende deltager i MANU.

Pikkorissaanerit nikerartinneqarsinnaanerit

Sapinngisamik ilaqutariit amerlanerpaat MANU-mut peqataassappata ilinniartitsinissamik neqeroorut allatut ajornartumik nikerartinneqarsinnaasariaqarpoq. Taamaammatt najoqqutassianut ilaatillugu eqqarsaatigineqarpoq, sumiiffinnif tamani angajoqqaat ikittunnguakkaarlugit katersuutsittarnissaat periarfissaqassanngimmat. Taamaattoqartillugu pikkorissarneq eqaannerusumik aaqjissuuttariaqarpoq. Imaassinnaavoq angajoqqaat marluinnaallutik peqataasut, imaluunniit ataataasut marluinnaallutik peqataasut. Aamma inuk ataasiinnaq peqataasoralugu ingerlatsisoqarsinnaavoq.

Angajoqqaanik pikkorissaanerup sunniutai

Kalaallit Nunaanni pikkorissarnermut najoqqutassiamik aallaaveqartumik angajoqqaanullu tamanut saaffiginnitumik angajoqqaat pikkorissarnissaanik neqerooruteqartarneq nutarfasissuuvuq. MANU suliarineqarpoq suut sunniuteqarluartarnerannik ilisimasat nutaanerpaat tunngavigalugit. Ilisimasat tamakku ilaatigut nunarsuaq tamakkerlugu assingusunik angajoqqaanik pikkorissaasarsimanerit nalilernerinit allaaserisanik katersinikkut pissarsiarineqarput. Immikkoortuni tulliuutuini angajoqqaanik pikkorissaanerit allat angusarisimasaaanik pingaarnernik, ilinnullu ilinniartitsilerninni pingaaruteqartunik, paasiniaanikkut katersugaapput.

- Angajoqqaanik pikkorissaanerit angajoqqaajuneq sunnersinnaavaat, angajoqqaat pitsaasumik perorsaanerisa annertusarneratigut. Angajoqqaat pitsaasumik perorsaariaasillit, perorsaanerminni ajornartorsiteqannginnerusarput angajoqqaanut pillaanermik perorsaariaasilinnut naleqqiullugit (Thomsen 2016). Ataataasooq peqataatinneqaraangat aappariittut inuuneq nukittorsarneqartarpoq, meeqqallu tarnikkut ineriartornerat siuarsagaasarluni (Sarkardi 2008). Tamanna angajoqqaat allat peqatigalugit pigaangat, peqataasut meeraq angajoqqaajunerlu pillugit pitsaasunik timitalerneqarsinnaasunillu takorluugaqalersarput, najoqqutarisinnaasaminik (Andersen aamma Samberg 2011).
- Ilisimatusarnikkut paasisat tikkuarpaat, angajoqqaat meeqqallu akornanni attavigiinnerup annertusarnerata meeraq illersortaraa. Angajoqqaat meeqqaminnut qanimut attaveqartut meerartik pillaanertalimmik perorsartanngilaat sumiginnaasaratillu.
- 2015-imi pikkorissarnermi najoqqutassap assingusup – 'Aallartilluarneq – ataatsimoorluni' – Rambøllimit naliliffiginerani erserpoq, angajoqqaat meeqqaminnut attaveqarnertik annertusartaraat aamma marluulluni angajoqqaajunissamat piareersimalersartut. Sunniuteqassutsimik misissueqqissaanerup (Rambøll Management 2017) takutippaa, angajoqqaat katinnik peqataasimasut, malunnaatilimmik avikulannginnerusut, naleqqussakkamik sanillissiffiganut naleqqiullugu. Sunniutaasimasunik naliliinermi aningaasaqarnikkut naatsorsuinerit aammattaq takutippaat, angajoqqaat ikinnerusut avittarnerat inuiaqatigiit aningaasaqarne-risigut iluanaarutissartaqartoq.
- Paasineqarpoq angajoqqaanik pikkorissaanerit sunniuteqarluartut tassaasut, pikkorissaanerit teoriitigut ilisimasanik naapertuuttunik tunngaveqartinneqartut. Sunniutaasut annertusarput ineriartornissaq angajoqqaanut neqeroorutigineqartoq, ilutigisaanik erseqqissunik assersuutissaqartinneqaraangat (Andersen aamma Samberg 2011).
- Pissarsianut annertusaataasarpoq ilinniartitsineq juumuunit misissorneqartarnernut, meeqerisup angerlarsimafimmuut pulaarnerinut najukkamilu ataatsimoorluni neqeroorutinut allanut taputartuunneqaraangat (Andersen aamma Samberg 2011).
- Pineqartup iluani ilisimatusarnerup ilimanarsisippaa, pikkorissarnermi angajoqqaat perorsaanerminni pissusilersuutaat assigiinngitsut pingaartitaallu sammineqartariaqartut. Aamma angajoqqaat puullaqilinnginnerusartut (stressilinnginnerusartut) piareersarneqarluarsimatillutik aamma ilisimalluaraangamikku attavigisartakkaminni kikkut tapersiillutillu ikirsiisinaanersut (Andersen aamma Samberg 2011).

Kursusforløbets fleksibilitet

For at så mange familier som muligt deltager i MANU, er tilbuddet om undervisning nødt til at være fleksibelt. Derfor er det tænkt ind i konceptet, at det ikke alle steder er en mulighed, at forældrene kan samles i grupper. I de tilfælde må kurset tilbydes mere fleksibelt. Det kan for eksempel være et forældrepar alene eller måske to fædre. Der kan også blive tale om ene-undervisning.

Effekten af et forældrekursus

Det er forholdsvis nyt at tilbyde forældrekurser i Grønland, der bygger på et koncept og er målrettet alle forældre. MANU er udarbejdet med udgangspunkt i den nyeste viden om, hvad der virker. Denne viden kommer bl.a. fra litteratursøgning, hvor der er indsamlet evalueringer af effekterne i lignende forældrekurser internationalt. I de følgende punkter er samlet de væsentligste resultater fra andre forældrekurser, som er relevante for dig, når du skal undervise.

- Forældrekurserne kan påvirke forældreskabet ved at de øger forældrenes positive opdragelse. Forældre med positive opdragelsesprincipper har færre udfordringer med opdragelsen, end forældre der benytter straffende opdragelse (Thomsen 2016). Når faren inddrages styrkes parforholdet, og børnenes psykosociale udvikling fremmes (Sarkardi 2008). Sker det i et fællesskab med andre forældre, får deltagerne positive og konkrete billeder af barn og forældreskab, som de kan navigere efter (Andersen og Samberg 2011).
- Der er forskningsbaseret viden, som peger på, at en styrket tilknytning mellem forældre og barn beskytter barnet. Forældre med nær relation til deres barn lader være med at udsætte deres barn for straffende opdragelse og omsorgssvigt.
- I 2015 viste en evaluering fra Rambøll af et sammenligneligt koncept 'En god start – sammen', at forældrene får styrket tilknytningen til deres barn, og de bliver forberedt på, hvad det vil sige at blive forældre og at skulle være forældre sammen. En effektanalyse viste (Rambøll Management 2017), at gifte forældre, der havde deltaget, havde signifikant lavere skilsmissefrekvens sammenlignet med en matchet kontrolgruppe. Økonomiske beregninger i effektvurderingen kunne endvidere påvise, at der var en samfundsmæssig økonomisk gevinst ved, at færre forældrepar blev skilt.
- Virksomme forældrekurser har vist sig at bygge på et fundament af relevant teoretisk viden. Virkningen øges, hvis der samtidig er klare modeller for den udviklingsproces, som forældrene tilbydes (Andersen og Samberg 2011).
- Udbyttet forstærkes af, at undervisningen opleves i en sammenhæng med jordemoderens konsultationer, sundhedsplejerskens besøg i hjemmet og andre lokale tilbud om gruppeaktiviteter (Andersen og Samberg 2011).
- Forskningen på området taler for, at der gennem kurset bør arbejdes med forældrenes forskellige roller og værdier i opdragelsen. Og at forældrene bliver mindre stressede, når de er godt forberedte og har et overblik over, hvilke personer i deres sociale netværk, der kan yde støtte og hjælp (Andersen og Samberg 2011).

3. Ullumikkut angajoqqaajuneq

Angajoqqaajunermi nalinginnaasumik unaminarsinnaasut

Angajoqqaat tamarmik akunnattoorfeqarsinnaapput. Tamatumani pineqarput:

- Meeqqap ataatsimoorunnissaa, meeraq tassaaleqqunagu annermik anaanaasup isumagisassaa.
- Angajoqqaat ataatatut, anaanatut ilaqutariittullu qanoq-ittuuniarnerminnik kissaataasa paasiniarnissaat.

Ilaqutariit ilisarnaqutaat

Naatsorsueqqissaartarfik ukiut tamaasa angerlarsimaffinni tamani meeqqat inersimasullu amerlassusaannik naatsorsuisarpoq. Ukiumut meeqqat 820-t missaat inunngortarput, agguaqatigiissillugulu arnaq ataaseq 2,1-imik meerartaarluni. Arnat amerlanerit 20-niik 29-nut ukioqarnerminni meerartaartarput, siullermeerlunilu meerartaartut agguaqatigiissillugu 23-nik ukioqarlutik. 15-inik ataallugilluunniit ukiulinnit meeqqat 2-3 ukiumut meerartaarineqartarput (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik 2016a).

Meeqqat ilaqutariinnut assigiinngitsorpassuarnut ilaapput. Angerlarsimaffiit 3985-it marlunnik inersimasortaqarlutik ataatsimik amerlanernilluunniit meerartaqarput. Angerlarsimaffiit 1143-t arnamik kisermaamik inersimasortaqarlutik ataatsimik amerlanernilluunniit meerartaqarput. Angerlarsimaffinni 236-ni angut ataatsimik amerlanernilluunniit meeralik kisimiittuuvoq. Angerlarsimaffiit 2036-t ataatsimik amerlanernilluunniit meerartallit marluk sinnerlugit inersimasortaqarput (soorlu qitornat inersimasut angerlarsimaffiminni najugallit ilaquttalluunniit allat). Imaappoq angerlarsimaffiit amerlanerit tassaapput ilaqutariit marlunnik inersimasortaqarlutik ataatsimik amerlanernilluunniit meerartallit (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik 2016b). Misissuinerup allap takutippaa meeqqat 63 %-iisa angajoqqaatik tamaasa najugaqatigigaat, 9 %-iisalu ataartik najugaqatigisi-manngisaannaraat (Baviskar, Christensen aamma Kristensen 2011).

Meeqqap ukiuini suillerni pingasuni 46 %-it angerlarsimaffiminni paarineqartarput. Taakkunannga 38 %-it angajoqqaaminnit paarineqartarput, 8 %-illu aanaa/aataakkuminnit. Sinneri erninermut atatillugu sulingiffegarnerup kingorna meeqquerivimmiilersarput.

Ilaqutariit angerlarsimaffeqarnikkut atugarisaat assigiinngisaat. Agguaqatigiissitsinikkut inuit ininut siammaaneqartuuppata ini ataaseq 0,1-imik inoqassaaq. Angerlarsimaffiit ilaanni inimi ataatsimi agguaqatigiissitsinikkut inuit 0,1-iuniartut ilaanni inimi ataatsimi inuit 9-upput. Katillugit 11 %-it angerlarsimaffinni inuttuallaartuni najugaqarput – annermik ilaqutariit meerartallit aamma 18-34-nik ukiullit. 1980-imiit meeqqat ilaqutariinni imigasamik, nakuusertoqartarneranik kinguaassiuutitigulluunniit atornerluinermik ajornartorsiuteqarfiusuni peroriar-tortut ikiliartorput. Ineriartorneq ilorraap-tungaanut ersarissumik ingerlavoq.

Periarfissat nutaarpassuit

Internet aamma smartphone-t ullumikkut angajoqqaat amerlanerit ulluinnarni atugarivaat. Misissuinerup takutippaa agguaqatigiissillugu angerlarsimaffiit 60 %-ii internet-eqartut. Nuummi 72 %-iupput illoqarfiit sinnerini 56 % nunaqarfinnilu 49 %-iullutik (Bjerregaard, Dahl-Petersen, Jørgensen, Larsen aamma Nielsen 2016). Internet ulluinnarni periarfissanik nutaanik amerlaqisunik ammaassivoq. Angajoqqaat nutaanik paasisassarsiorsinnaap-put, 'app'-inik ilitersuutaasunik "aallersinnaapput". Inuttullu attaveqaatit aqquqatigilugit angajoqqaallu allat ataatsimoorfinnut peqataasinaallutik. Ilutigisaanik ikinngutit ilaquttallu ungasissumi najugallit attaviginissaat ajornannginerulernikuuvoq. Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit, inuiaqatigiinnut teknikkikkut siuarsimalluartunut ilaalernikuupput. Tamatumani ineriartorneq siumukarsinnarpoq.

3. Det moderne forældreskab

Generelle udfordringer når man er forældre

Der er en række udfordringer, som alle forældre står overfor. Det drejer sig om:

- At man bliver fælles om barnet, så barnet ikke primært er en opgave for moren.
- At afklare, hvilken form for far, mor og familie, forældrene gerne vil være.

Karakteristik af familien

Grønlands Statistik udarbejder hvert år en optælling af børn og voksne i private husstande. Der fødes årligt ca. 820 børn, og hver kvinde får i gennemsnit 2,1 barn. De fleste kvinder får børn i 20'erne, og en førstegangsføden-de er i gennemsnit 23 år. Der fødes årligt 2-3 børn af kvinder på 15 år eller derunder (Grønlands statistik 2016a).

Børnene indgår i mange forskellige familietyper. Der findes i alt 3985 husstande med to voksne med et eller flere børn. Der er 1143 husstande med en enlig kvinde med et eller flere børn. I 236 husstande består den af en enlig mand med et eller flere børn. I 2036 husstande er der flere end to voksne og et eller flere børn (fx voksne hjemmeboende børn eller anden familie). Det vil sige, at de fleste husstande består af familier med to voksne og et eller flere børn (Grønlands statistik 2016b). En anden undersøgelse viser, at ca. 63 % af børnene bor sammen med begge deres forældre, mens 9 % aldrig har boet sammen med deres far (Baviskar, Christensen og Kristensen 2011).

I barnets første tre år bliver 46 % udelukkende passet hjemme. Af disse passes 38 % af forældrene, og 8 % passes af bedsteforældrene. De øvrige børn kommer i daginstitution efter endt barsel.

Familiernes boligbærelse forhold er meget forskellige. I gennemsnit bor der 1,1 person pr. rum i en bolig. I nogle boliger bor der 0,1 person pr. rum, og i andre 9 personer pr. rum. I alt 11 % bor i en overbefolket bolig – primært familier med børn og de 18-34-årige. Siden 1980 har der været et fald i antallet af børn, som er vokset op i en familie med alkoholproblemer, vold eller seksuelle overgreb. Udviklingen går klart i en positiv retning.

Mange nye muligheder

Internet og smartphones er en del af de fleste forældres hverdag. En undersøgelse viser, at i gennemsnit har 60 % af befolkningen adgang til internet i hjemmet. 72 % i Nuuk, 56 % i de øvrige byer og 49 % bygdene (Bjerregaard, Dahl-Petersen, Jørgensen, Larsen og Nielsen 2016). Internettet giver mange nye muligheder i hverdagen. Forældre kan søge ny viden, de kan hente app's som tilbyder vejledning. Og på de sociale medier kan der skabes fællesskaber med andre forældre. Det er samtidig blevet lettere at holde kontakten til venner og familie, som bor langt væk. Grønland er et højteknologisk samfund. Og udviklingen i denne retning fortsætter.

4. MANU-mi ilinniartitseriaatsit ilikkariartortarnerlu

Eqqarsariaatsit ilinniartitsinerup tunuliaqutarisai

MANU inersimasunut neqeroorutaavoq. Najoqqutassiami tunngaviuvoq angajoqqaat angajoqqaat piginaaneqarluartuunissaminik siunniussaqlutillu kissaateqartarnerat. Tamarmik sapinngisartik naapertorlugu iliortarput. Aamma pingartinneqarpoq angajoqqaat namminneq ilaqutariittut inuunissaminut kissaataasa ataqqineqarnissaat. Soorunami inuit ataasiakkaat nukissarisaat tunngaviilu aallaavigalugit. Kikkut tamarmik iliuuserisartakkamik taakkorpiat iliuuserisarnerinut pequtissaqartarput.

Pikkorissarnermi ilisimasat ersarissut ingerlateqqinneqartarput. Assersuutigalugu meeqqap inerikkiartortarnera, atugaris-sarneq, peqqissuseq peroriartornerlu pillugit ilisimasat. Aammattaaq angajoqqaat aporfusinnaasut sammeneqarput.

Angajoqqaat uiverfusumik meeraasimasut periarfissinneqassapput namminneq meeqqaminut periarfissat pitsaaneruset qanoq pilersissinnaanerisa eqqarsaatersuutiginnissaannut.

Pikkorissarneraq aqutugalugu angajoqqaat tigussaasunik sakkusinneqassapput, assersuutigalugu meeraq qiaannaleraangat angajoqqaatulluunniit isumaqatigiikkunnaarnerminni atorsinnaasaminik. Pikkorissarnermi angajoqqaat pisariaqartitsilerfimminni suminngaanniit kikkunniillu ikiorserneqarsinnaanerannik ilisimatitsisoqassaaq. Pikkorissarnerup ingerlanerani angajoqqaat inooqatigiissutsit, timikkut minnerunngitsumillu misigisutsitigit angajoqqaajunerminnut sinaakkusiinnaanertik pillugu suleqatigiissapput.

Angajoqqaat inuttakinnerusuni eqimattakkaartassapput. Eqimattani ataatsimooqatigiinneq suleqatigiinnerlu, angajoqqaat ataasiakkaat imminnut paasinerannik annertusaasarpog. Immaqa ataatsimooqatigiiffiit angajoqqaat imminnut ilisarimalerfigisaat inuttullu attaveqatigiilerfigisaat pilersinneqassapput. Taakku aqutugalugit akunnerminni meerartillu pillugu pitsaasumik inuuneqarnissamat ikorfartoqatigiilersinnaapput.

Angajoqqaat amerlanersaasa nalusarpaat "ilitsersuutit" imaluunniit "najoqqutassat" suut malillugit tamarmik immikkut peroriartorsimanerlutik. Arlalitsigut erseqqinngitsumik misigisimasarpaat, ataatsimoorullugit pingaartitat suut namminneq maleruarniarnerlugit. Immaqa angajoqqaanngortussat oqaloqatigiissutigisimangilaat imminnit namminerminniillu suut ilimaginerlugit.

Angajoqqaat takorluugaannik erseqqissaasinnerisigut taakkunangalu piviusorpalaartumik eqqarsaasorsortinnerisigut – assersuutigalugu meeqqat pisariaqartitaannik ilisimasat aallaavigalugit – angajoqqaat takorluugaat piviusunut qaninnerulersinneqarsinnaapput.

Inersimasut nutaanik ilinniartarnerat

Inersimasut ilikkariartortarnerannut 'pulariarfusinnaasut' arlaqarput. Tunngaviulluinnartumik pingaaruteqarpoq, inersimasut nutaanik ilinniassatillutik, imminnut iliuuserisartakkaminnullu tunngatillugu eqqarsaasorsornissamat periarfissaqarnissaat. Inersimasut nutaanik ilikkariartornerat tassaagajuppoq, ilisimariikkanut atassuser-suineq. Tassunga atatillugu inersimasup kajumissusia ilikkariartornissamat nukiuvoq pingaarutilik pinngitsoor-neqarsinnaanngitsoq (Illeris 2006).

Ikkariartoriaatsit assigiinngitsuupput, taakkualu ilaatigut ilinniartitsinermik ilisimatuup Knud Illeris-ip ilikkariartornerneq pillugu teoriivi aallaavigalugit makkuupput:

- *Ilanngutsitsilluni ilikkariartorneq (assimilativ læring)* imaappog ilikkagassanik nutaanik ilisimariikkanut ilanngutsitsineq. Amerlanertigut ilinniartitsisumit aqutaasarpog ilisimasaqarnerulersitsisarluunilu.
- *Allatut ilusilersuilluni ilikkariartorneq (akkommodativ læring)*: tassani ilikkariikkat allatut ilusilersorneqartarput. Ilisimariikkat eqqarsaasorsorfigalugit, maluginiarlugit arlalitsigullu apersusersorlugit pissuseqarfigineqartarput. Taamatut ilikkariartorneq peqataasut peqataalluarnerisigut annertusarneqarsinnaavoq.
- *Allannguilluni ilikkariartorneq (transformativ læring)*: tamatuma ilikkariartortup kinaassusaata allanngornera kingunerisarpa. Imaappog nammineq siusinnerusukkut pissuseqarfiginnittarsimanernut, inuttut isummer-tarsimanernut, eqqarsaatersortarsimanernut aamma pissuserisarsimasanik apersusersuinerit ilikkariartornermut ilaapput (Illeris 2006).

Ikkariartorneq allanngoriartorneruvoq, inummi annertunerusumik ilisimasaqalerluunilu piginnaaneqalerner-mik nassataqartartoq. MANU-mi peqataasut neqeroorfigineqarput, meeqqaminut meerartillu peqatigalugu inooqatigiinnerminnut suut iluaqutaasinnaanerisa ilinniarnissaannik. Tamanna pisinnaavoq toqqaannartumik ilikkariartornikkut, tassani ilinniagaqarnissaq imminermi anguniagaavoq. Nutaanik ilinniagaqartoqassaaq, tassuunakkullu immiut allanngortilluni. Toqqaannanngikkaluamik ilikkariartornermi pineqarpoq iliuuserisat kingunerisaannik ilikkagaqarneq, ilikkagaqarnissaq imminermi siunertaanngikkaluartoq (Hansen 1995).

4. Pædagogik og læring i MANU

Tænkningen bag undervisningen

MANU er et tilbud til voksne. Konceptet bygger på, at forældre har de bedste intentioner og ønsker om at være kompetente forældre. Alle gør deres bedste. Og at det er væsentligt at respektere den måde, forældrene selv ønsker at skabe deres familieliv. Selvfølgelig ud fra ressourcer og præmisser, de enkelte har hver især. Alle har deres grunde til at gøre, som de gør.

Der formidles konkret viden på kurset. Fx om barnets udvikling, trivsel, sundhed og vækst. Og også om nogle af de udfordringer, man kan møde som forældre.

Forældre der har haft en turbulent barndom, får også mulighed for at overveje, hvordan de kan skabe bedre muligheder for deres eget barn.

Kurset giver forældrene konkrete redskaber til at håndtere situationer, hvor barnet græder meget, eller forældre har konflikter. På kurset formidles viden om, hvor forældrene kan søge hjælp, hvis de har brug for det. Forældrene arbejder sammen under kursusforløbet om at skabe en social, fysisk og ikke mindst følelsesmæssig ramme for forældreskabet.

Forældrene vil arbejde i mindre grupper. Samvær og samarbejde i gruppen fremmer de enkelte forældres egen erkendelse. Der dannes måske fællesskaber, hvor forældrene kan lære af hinanden og skabe sociale netværk. Gennem dem kan de få støtte til et godt liv for sig selv og deres barn.

Langt de fleste forældre er ikke klar over, hvilke manualer eller "opskrifter", de hver især selv er vokset op med.

De har ofte en uklar fornemmelse af, hvilke fælles værdier eller opskrifter, de vil følge. Måske har de ikke fået talt om, hvilke forventninger de har til sig selv og hinanden. Ved at få forældrene til at konkretisere deres visioner og lade dem afspejle sig i realistiske overvejelser fx ud fra konkret viden om barnets behov, kan forældrenes forestillinger komme tættere på virkeligheden.

Når voksne lærer nyt

Der er flere tilgange til en forståelse af, hvordan voksne lærer. Helt grundlæggende er det væsentligt, at voksne får mulighed for at reflektere over sig selv og deres handlinger, når de skal lære noget nyt. At lære nyt for voksne betyder ofte at sammenkoble det nye med noget, der allerede er kendt. I denne sammenhæng er den voksnes motivation en overordentlig vigtig drivkraft og forudsætning for læring (Illeris 2006).

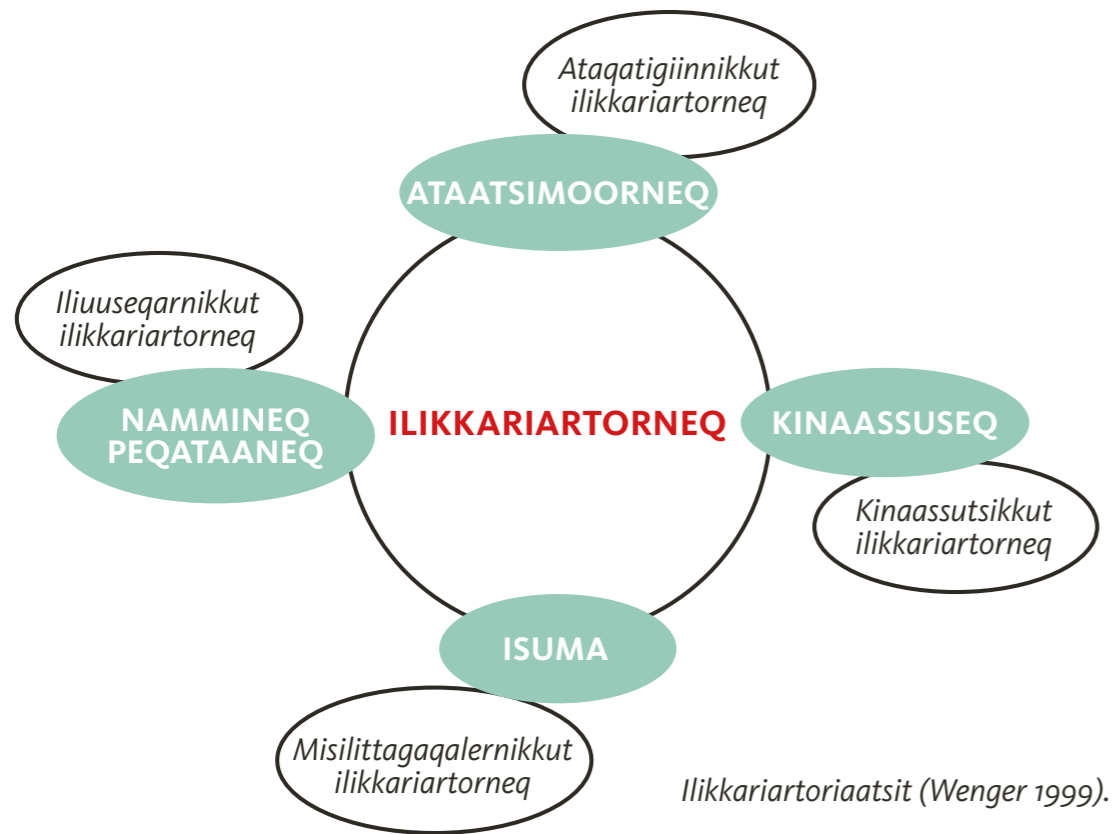
Der er forskellige typer af læring, som vi vil ridse op ud fra blandt andet uddannelsesforskeren Knud Illeris' resume af læringsteorier.

- *Assimilativ* læring betyder, at man tilføjer ny læring til noget, man allerede ved. Det er ofte lærerstyret og giver mere viden.
- I *Akkommodativ* læring omstrukturerer man det, man har lært. Man forholder sig reflekterende, bevidst og ofte kritisk til det, man i forvejen ved. Denne type læring kan fremmes af deltagerens aktive engagement.
- *Transformativ* læring indebærer ændringer i den lærendes identitet. Det vil sige, at holdninger, personlig stillingtagen, refleksion og kritisk stillingtagen til den, man tidligere var, indgår i læringsprocessen (Illeris 2006).

Læring er en proces, der medfører ændringer i personen i retning af øget viden og kompetence. I MANU tilbydes deltagerne muligheder for at lære, hvad der kan være til gavn for deres barn og det liv, de har sammen. Det kan ske gennem direkte læring, hvor målet er selve det at lære noget. Man lærer noget nyt og ændrer derved sig selv. Ved indirekte læring er der tale om læring som følge af handlinger, der ikke i sig selv har det formål, at man skal lære noget (Hansen 1995).

MANU toqqaannartumik toqqaannangikkaluamillu ilikkariartornernik imaqarpoq. Toqqaannartumik ilikkariartorneq assersuutigalugu pisinnaavoq, meeqqat inerikkiartortarnerilu pillugit illit ilinniartitsisutut ilisimasanik nutaanik ingerlatitseqqinerit aqutugal. Toqqaannangikkaluamik ilikkariartorneq pisinnaavoq angajoqqaat angajoqqaanik allanik ataatsimooqateqarnerisigut.

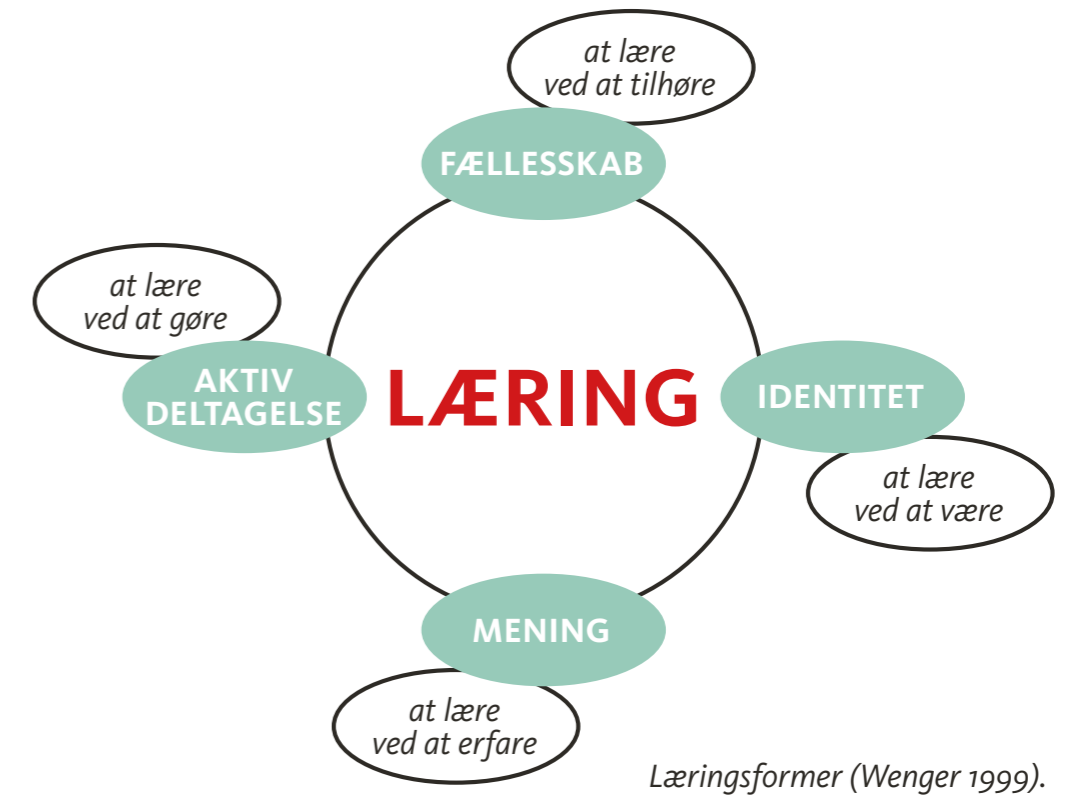
Etienne Wenger-ip (Wenger 1999) ilikkariartorneq inooqatigiinnermut atassuserpaa. Tassani ilikkariartorneq ataatsimooqatigiiffinnut inuup peqataaffigisaanut attuumasinneqarpoq. Sunniuteqaqataaffigisamik peqataaneq, inuup kinaassusia aamma ataatsimooqatigiiffik isumaqarluartumik peqataaffigisaa ilikkariartortarnerup nikerartumik paasinissaanut pingaartuupput.

Wengerip ilusiliaani ilikkariartoriaatsit tamarmik, tassalu ataqatigiinnikkut ilikkariartorneq, kinaassutsikkut ilikkariartorneq, misilittagaqalernikkut ilikkariartorneq aamma iliuseqarnikkut ilikkariartorneq, tamarmik MANU-mut ilaapput.

I MANU er der både elementer af direkte og indirekte læring. Den direkte læring kan fx foregå ved, at du formidler ny viden om barnet og udviklingen hos det. Den indirekte læring kan foregå gennem det samvær forældrene har med andre forældre.

Etienne Wenger (Wenger 1999) sætter læringen ind i en social sammenhæng. Her knytter læringen an til det fællesskab personen indgår i. Den aktive deltagelse, personens identitet og den meningssammenhæng, det indgår i, er væsentlige i en dynamisk forståelse af læring.

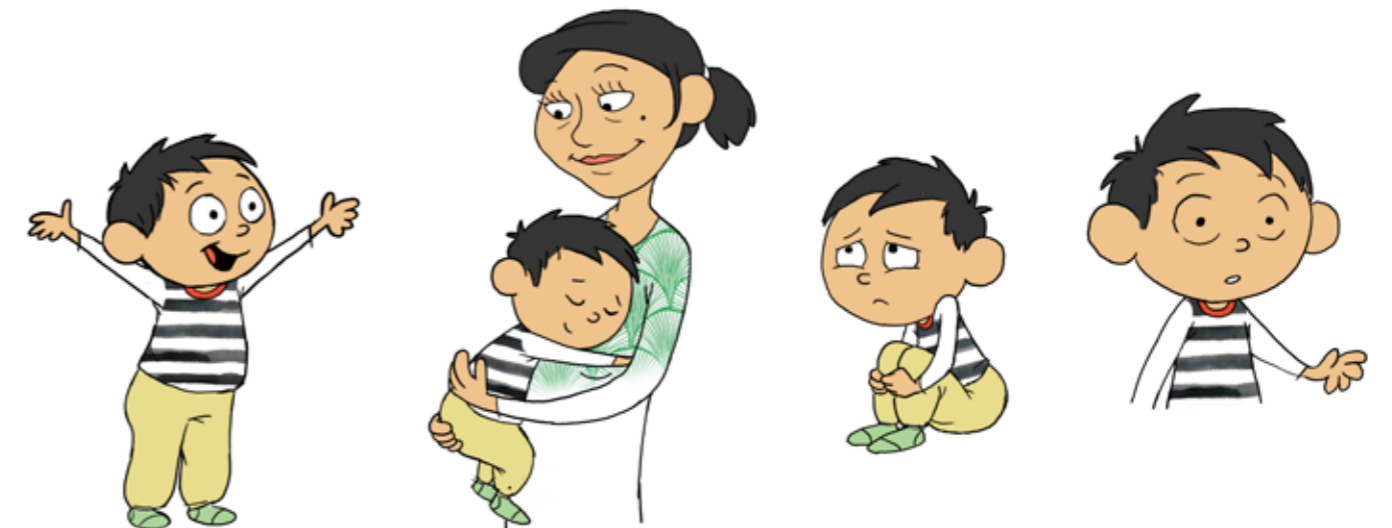
Alle læringsformerne i Wengers model – at lære ved at tilhøre, ved at være, ved at erfare og ved at gøre – de indgår i MANU.

Ilinniartitsinermi tunngaviit

MANU-mik ilinniartitsissaguit pingaartuuvooq ilinniartitsinermi tunngaviit uku eqqarsaatiginissaat:

- Meeraqarnerup nuannersuunera, ineriartuutaanera qiimanartuuneralu qitiutinneqarput. Naak ilaanni suliasaq oqimaassinnaagaluartoq.
- Angutit arnallu assigiinngitsunik aallaaveqarnerat assigiinngitsunillu isiginiagaqartarnerat mianerineqasaaq. Angajoqqaat tassaapput inuit nammineertut marluk, taakkualu misigisartagaat isummertarnerilu assigiinngitsut maluginiagassaapput ataqqineqarlutillu.
- Akuersaarneq ilassiertumillu utertitsisarneq (feed-back) pingaartinneqarput.
- Misigissutsit oqallisiginissaat inerteqqutaanngilaq, aamma misigissutsit kissaatiginartut kissaatiginanngitsullu, pisuni assigiinngitsuni saqqummersinnaasut, oqallisiginissaat periarfissaqartinneqassaaq.
- Iliuussisatut periarfissaasinnaasut sakkussallu assigiinngitsut ulluinnarni atorneqarsinnaasut qitiutinneqarput.
- Pisut angajoqqaat assigiinngitsunik misigisinnaavaat. Taamatut assigiinngitsunik misigisaqartarneq, ilinniartitsinermit ilaatinneqassaaq. Ilinniartitsinermilu misissorneqarsinnaavoq, angajoqqaat iliuuserisatik pillugit meeraq qanoq misigisaqartarsorineraat.

Tunngaviit taakku pingaartuupput MANU kissaatigisat naapertorlugit sunniuteqassappat.

Undervisningsprincipper

Når du skal undervise i MANU, er det vigtigt, at du tænker over følgende undervisningsprincipper:

- Der er fokus på, at det er sjovt, udviklende og en glæde at have børn. Også selv om det til tider kan være hårdt arbejde.
- Der skal tages hensyn til, at mænd og kvinder har forskelligt udgangspunkt og fokus. Forældrene er to selvstændige personer, hvis forskellige oplevelser og synspunkter skal ses og respekteres.
- Der lægges vægt på anerkendelse og positiv feedback.
- Følelser er legitime at tale om, og der skal være mulighed for at tale om både ønskede og uønskede følelser, der kan dukke op i forskellige situationer.
- Der er fokus på forskellige handlemuligheder og redskaber, som kan anvendes i hverdagen.
- Forældrene kan opleve tingene forskelligt. De forskellige måder at opleve tingene på skal inddrages i undervisningen. Og i undervisningen kan det undersøges hvordan de tror barnet oplever det de gør.

Disse principper er særlig vigtige for at opnå de ønskede effekter af undervisningsforløbet i MANU.

MANU-mi ilinniartitsinerup aamma angerlarsimaffimmi ilitersuinerup/angerlarsimaffimmut pulaarne- rup assigiinngissutaat

MANU-mi ilinniartitsineq aamma juumuup/juumuutut suliaqartup ataasiakkaaraluni oqaloqateqarluni siunner-
suisarneri imaluunniit meeqqerisup angerlarsimaffimmut pulaartarneri imminnut tapertariipput.

Neqeroorutit taakku assigiinngitsunik sunniuteqarlutillu siunertaqarput. Tamanna ilinniartitsisutut eqqumaffi-
gissallugu pingaartuuvoq. Ataaniipput assigiinngissutaannut assersuutaaluit. Aamma assigiinngissutsit pineqar-
tut qanoq ilinniartitsineri atorluarsinnaanerlugit isumassarsiorfigisinnaavatit.

Paasinarsinikuuvoq ilinniartitsisutut nalinginnaasumik suleriaatsimit MANU-mi ilinniartitsinerup allaanerunera-
ta eqqumaffiginissaa pingaarluinnartuuvoq.

Assigiinngissutsinut assersuutit: Angajoqqaanik pikkorissaaneq aamma juumup siunnersuineru/ meeqqerisup angerlarsimaffimmut pulaarnera

Sammissaq	MANU-mi ilinniartitsineq	Juumooq/meeqqerisooq
Naartunermi imigassartorneq hashitornerlu	Imigassap hashillu timimut akuliu- tarneri meeqqamullu ingerlaqqit- tarneri oqaluttuarissavatit, aamma imigassap hashillu meeraq sulii inunngungitsoq qanoq ajoquser- sinnaaneraa oqaluttuaralugu. Immaqa filmilaaqqamik takutitsivutit, apeqqutit akisarlugit aamma angajoqqaat hash imigis- sarlu pillugit pissuseqarfiginninner- nik oqalliseqatigalugit. Erseqqissassavat unitsitsinissaq kingusinnaanngisaannarmat, akeqanngitsumillu katsorsartinnis- samut periarfissat oqaluttuaralugit.	Angajoqqaat inooriaasiat pillugu oqaloqatigissavatit aamma tamar- mik immikkut hashimik imigassa- millu atuinerat apersuutigalugu. Angajoqqaat arlaat illoqataalluun- niit imigassamik hashimilluunniit atornerluisuuppat, katsorsartin- nissaanik imaluunniit Siusissukkut Suliniuteqarnermut peqataanissaa- nik kaammattussavat.
Naartunerup nalaani aappariit- tut inuuneq	Aappariuunermiit angajoqqaan- gorneq naatsumik oqaluttuarissa- vat. Angajoqqaat Angajoqqaanut atuakkami sungiusaatit suliarissa- vaat, siullermik imminnut tusar- naarlutik tulliullugulu anaan- ngorneq ataatanngornerlu qanoq misiginerlugu assigiinngiffitillu pillugit oqaloqatigiillutik. Aamma assersuutigalugu oqallisigisin- naavaat qimaqqanissartik qanoq pissuseqarfigissanerlugu il.il.	Aappariittut inuuneq tamarmillu immikkut qanoq innerat pillugit angajoqqaat oqaloqatigivatit. Ta- marmik immikkut marluullutilluun- niit ajornartorsuutaat nukissaqar- fiilu isiginiarneqarput – taamatullu qanoq iliuuseqarsinnaanerat. Pisariaqarfatiqut isumaginninner- mi sullissisumut, Siusinaartumik Suliniuteqarnermut najukka- miluunniit neqeroorutinut allanut innersuussisinnaavutit.
Meeqqap inerikkiartornera	Angajoqqaanut atuagaq aallaavi- galugu meeqqat inerikkiartorner- rat naatsumik oqaluttuarissavat. Angajoqqaat misilittakkatik oqallisigaat. Assersuutigalugu oqallisigissavaat arnat angutillu meeqqamut pissuseqartarnerat assigiinngissuteqarnerisooq. Aamma misilissavaat angajoqqaat taper- sersoqatiginnerat angajoqqaanillu allanit ataatsimooqatigisanit ilinniagaqarsinnaaneq qanoq-ittuu- nersut.	Meeqqat ataasiakkaat qanoq inger- lanerat apersuutigivat, meerarlu misissorlugu. Immaqa angajoqqaat namminneq meeqqamik inerik- kiartorneranik qanoq tapersiisin- naanerannik ersarissumik isum- mersuillutillu siunnersuivutit. Ilaqutariit iliuuseqarnissamut periarfissaannut meeqqallu pisa- riaqartitaanut naapertuuttunik, angajoqqaat ataasiakkaarlugit siunnersorlugillu ilitersornissaat qitiuvoq.

Forskellen på MANU-undervisning og konsultation/hjemmebesøg

MANU-undervisningen og de individuelle konsultationer med jordemoderen/jordemoderfaglig nøgleperson
eller sundhedsplejerskernes hjemmebesøg går hånd i hånd.

De to typer tilbud har forskellige virkningsmekanismer og formål. Det er vigtigt at være bevidst om, når du un-
derviser. Her er nogle få eksempler, som viser forskellene. Og du får inspiration til, hvordan du i planlægningsfa-
sen kan arbejde med at udnytte forskellighederne.

Det har vist sig afgørende, at du som underviser i MANU er bevidst om, hvordan rollen som underviser er for-
skellig fra den måde, du ellers arbejder på.

Eksempler på forskelligheder: Forældrekursus og Jordemoder konsultation/sundhedsplejerskebesøg

Tema	MANU-undervisning	Jordemoder konsultation/Sund- hedsplejerskebesøg
Alkohol og hash i graviditeten	Du fortæller om, hvordan alkohol og hash optages i kroppen og videregives til barnet, samt hvor- dan alkohol og hash kan skade det ufødte barn. Måske vælger du at vise en kort film, du svarer på spørgsmål eller drøfter forældrenes holdninger og tanker om hash og alkohol. Du lægger vægt på, at det aldrig er for sent at stoppe og fortæller om muligheden for gratis misbrugsbe- handling.	Du taler med forældrene om deres livsstil og spørger ind til deres indi- viduelle forbrug af hash og alkohol. Hvis forældrene eller en i husstan- den har et alkohol- eller hashmis- brug, prøver du at motivere ham eller hende til at deltage i mis- brugsbehandling og Tidlig indsats.
Parforholdet i graviditeten	Du fortæller kort om at gå fra at være kærester til at være forældre. Forældrene arbejder med øvelser- ne i Forældrebogen, hvor de først lytter til hinanden og senere taler sammen om, hvordan det føles at blive mor eller far, og deres for- skelligheder. De kan eksempelvis også aftale med hinanden, hvor- dan de vil håndtere adskillelse m.m.	Du taler med forældrene om par- forholdet, og hvordan de hver især har det. Fokus er på den enkeltes og parrets udfordringer og ressour- cer – og hvordan de kan handle. Du kan eventuelt henvise til sags- behandler, Tidlig indsats eller an- dre lokale tilbud.
Barnets udvikling	Du fortæller kort om hvordan børn udvikler sig med udgangspunkt i Forældrebogen. Forældrene drøfter, hvilke erfa- ringer de har. Fx kommer de til at tale om, hvorvidt der er forskel på kvinders og mænds håndtering af barnet. Og de prøver også hvordan det er, når forældrene supplerer hinanden, og når de lærer af andre forældre i gruppen.	Du spørger ind til, hvordan det enkelte barn trives, og undersøger barnet. Måske giver du forældrene ideer og tips til, hvordan de kon- kret kan støtte netop deres barns udvikling. Fokus er på individuel råd og vej- ledning, som passer til familiens handlemuligheder og barnets behov.

Ililit ilinniartitsisutut inissisimanagerit, angajoqqaat ataasiakkaarlugit attavigineranni suliamut atatillugu ilisimasanik piginnaasanillu atuinermit allaaneroqaaq. Soorlu juumuutut misissuinerimi angerlarsimafimmullu pulaarnermi.

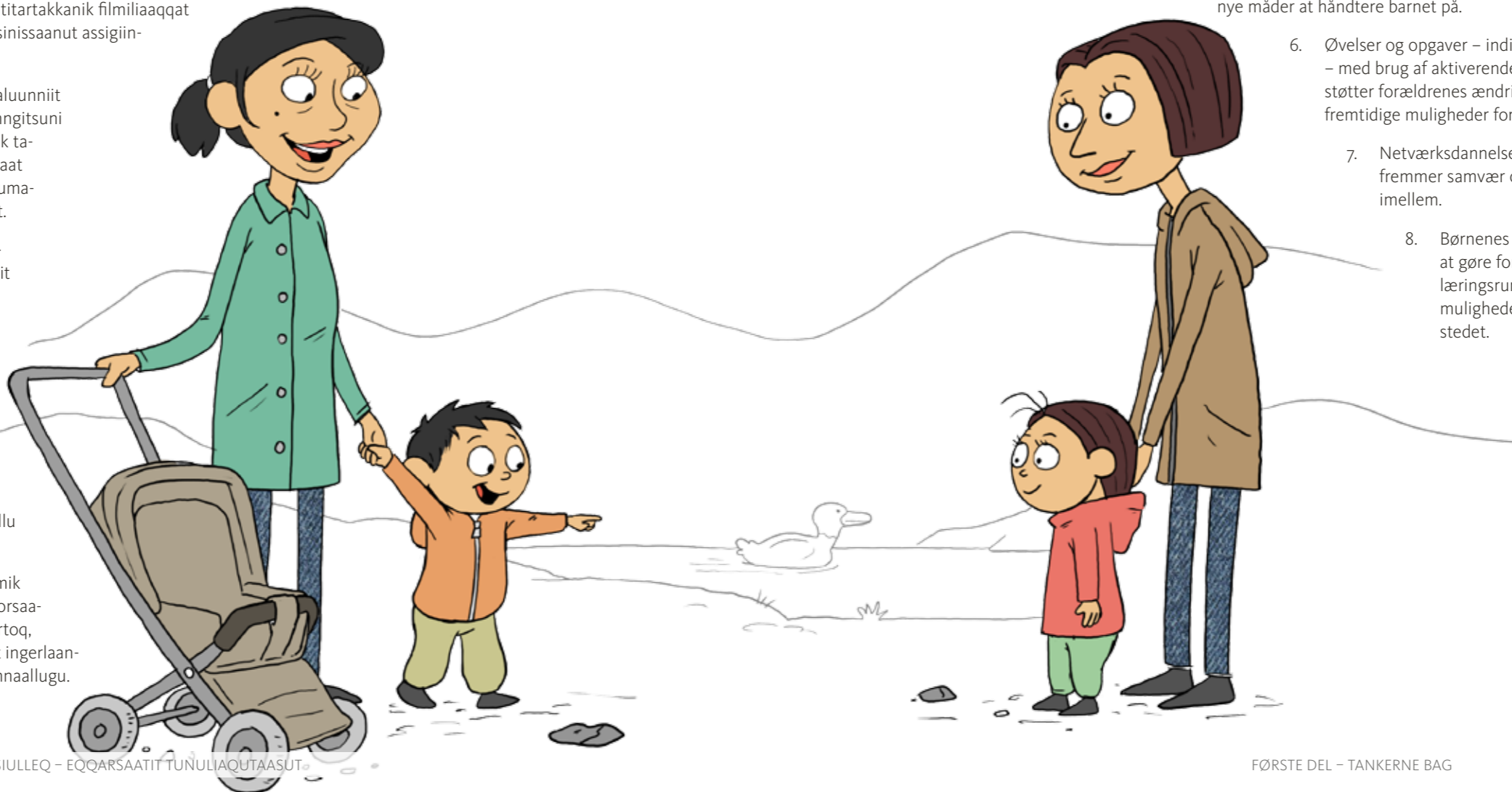
Ilinniartitsininni aallavigissavatit MANU-mut peqataasut. Juumuutut misissuinerimi/meeqquerisutut pulaarnermi aallaavigissavatit meeqqat ataasiakkaat ilaqutariillu meeqqamik isumassuinerat.

Soorunami pingaartuuvoq ilaqutariinni ilaqutariillu pillugit suliniuteqarnissat, ilimaginngisaraluannik unaminartunik ajornartorsiutinillu saqqummersoqariaasaassappat - immikkut suliarisariaqartunik. Ilisimatusarnerit takutippaat, ilaqutariinnut sanngiinnersusunut sunniuteqarluartartoq, neqeroorutit assigiinngitsut akuleriisinnegaraangata (Bavolek 2009).

Ilinniartitsinikkut sunniinialuni periutsit

MANU-mi ilinniartitsinikkut sunniinialuni periutsit arlallit atornerqarput. Tamatuma kingunerissavaa, angajoqqaat assigiinngitsunik piginnaasaqareersut ilinniartitsinermi pissarsiaqarnissaat. Ilinniartitsinikkut sunniinialuni periutsit tassaapput periutsit kissaatigineqartutut angusaqarnialuni periuserineqartut. MANU-mik ilinniartitsininni makku atornerqarput:

1. Aaqquissuusaasumik oqaloqatigiinnerit – pingaartit pissuseqarfiginninnerillu assigiinngitsut aallaavigalugit oqallittoqartassaaq, taakkualu angajoqqaanut ersarissapput. Ataatsimoorussamik paasisaqassapput immaqalu nutaanik misileraassallutik.
2. Oqaasiinnakkut saqqummiinerit- ilisimasat saqqummiunneqassapput, ilinniartitsisup saqqummiineri oqaloqatigiinnerilluunniit aqutugalugit. Ilisimasat ersarissut angajoqqaat ataasiakkaarlutik iliuuserisnaasaannik annertusaasarpur, iliuuserisnaasaallu ilaqutariinni ataatsimoorunneqassapput.
3. Allatat atorlugit saqqummiinerit – ilisimasat allallugit saqqummiussat, soorlu Angajoqqaanut atuakka-miittut – ataatsimoorussamik aallaavusarpur, angajoqqaallu ilisimasaannik annertusaataasinnaallutik. Meeqqap nutaanik inooqatiginissaanut aqutissiuussinnaapput, imaluunniit angajoqqaajunerup pissuseqarfigineranik allannguisinnaallutik.
4. Ilinniartitsineq – IT-mik atuineq, soorlu titartakkanik filmilaaqqat imminut paasinissamut meeqqallu paasinissaanut assigiinngitsunik periarfissiinnaapput.
5. Tigussaasunik takutitsineq – sulisut imaluunniit angajoqqaat namminneq pisuni assigiinngitsuni qanoq iliortoqarsinnaanera timitalimmik takutissavaat. Taamaaliornikkut angajoqqaat periarfissinneqassapput, meeqqamik isumaginneriaatsit nutaat misiligarnissaannut.
6. Sungiusaatit suliaakkiissutillu – ataasiakkaarluni, ataatsimoorluni aamma angutit arnallu immikkoortillugit suliasat – ilinniartitsinermi periutsit suliaqartitsiffiusut atorlugit--angajoqqaat allanngoriartornerinik ikorfartuisarpur, siunissamilu ilaqutariittut inuunissap periarfissarsaanik nutaanik paasinnersitsisarlutik.
7. Attaveqalerneq – suliniutinik angajoqqaat akunnerminni ataatsimooqatigiinnerannik attaveqatigiilernissaannillu siuarsaasunik ikorfartuineq.
8. Meeqqat peqataanerisa pikkorissarnermik ingerlatsineq tassaalersissinnaavaa perorsaanikkut ilikkariartorfik uumassuseqarluartuq, meeqqat peqataanerisa paasisat nutaat ingerlaanaq misiligarneqarnissaat periarfissinnaallugu.

Din rolle som underviser er meget anderledes sammenlignet med, hvordan du bruger din faglighed og kompetencer i de individuelle kontakter. Fx under konsultationer, og når du er på hjemmebesøg.

Når du underviser, er dit udgangspunkt den gruppe, der deltager i MANU. Ved jordemoderkonsultation/sundhedsplejerskebesøg tager du udgangspunkt i det konkrete barn og familiens omsorg for barnet.

Det er selvfølgelig vigtigt, du tager initiativer i og for familien, hvis der er uventede udfordringer og problemer, som kræver yderligere indsats. Forskningsresultater viser, at det er virkningsfuldt for de sårbare familier, at tilbuddene kombineres (Bavolek 2009).

Pædagogiske virkemidler

MANU konceptet gør brug af en række pædagogiske virkemidler. De skal resultere i, at forældre med forskellige forudsætninger kan få udbytte af undervisningen. Pædagogiske virkemidler er de metoder, du bruger til at opnå den ønskede effekt. I MANU bruger du følgende virkemidler i undervisningen:

1. Organiserede dialoger – der tales ud fra forskellige værdier og holdninger, og de bliver synlige for forældrene. De får en fælles erkendelse og de prøver måske nye ting af.
2. Mundtlig formidling – viden formidles med oplæg eller samtale. Konkret viden øger forældrenes individuelle handlemuligheder, og det de kan gøre, der er fælles i familien.
3. Skriftlig formidling – viden på skrift fx i Forældrebogen, bliver et fælles udgangspunkt, der kan øge forældrenes indsigt. Den kan give baggrund for nye måder at være sammen med barnet på, eller være med til at skabe ændringer i, hvordan forældreskabet håndteres.
4. Undervisning – IT-midler fx animationsfilm som giver muligheder for at tilføje mange facetter til forståelsen af sig selv og af barnet.
5. Praktisk demonstration – fagpersonerne eller forældrene viser rent konkret, hvad man kan gøre i forskellige situationer. Det giver forældrene muligheder for at afprøve nye måder at håndtere barnet på.
6. Øvelser og opgaver – individuelle, fælles og kønsopdelte – med brug af aktiverende undervisningsmetoder – understøtter forældrenes ændringsproces og giver ny indsigt i de fremtidige muligheder for familielivet.
7. Netværksdannelse – understøtter initiativer, som fremmer samvær og netværksdannelse forældrene imellem.
8. Børnenes tilstedeværelse kan være med til at gøre forløbet til et levende pædagogisk læringsrum, hvor børnenes medvirken giver muligheder for, at nye ting kan afprøves på stedet.

Eqimattat ilikkariartornerlu

MANU-mik ilinniartitsisuuguit, angajoqqaat eqimattakkaartinnissaat periarfissaqartillugu, ilinniartitsisutut isumagissavat eqimattat suleqatigiinnissaat. Suleqatigiikkaarisitsineq unaminartoqarsinnaavoq. Ajornanngippat pitsaanerpaassaaq angajoqqaat ataatsimooqatigiittuarsinnaappata.

Ataaniittut tassaapput suleqatigiiaani suleqatigiilluarnissamik siuarsaataasinnaasut:

- Pingaartuuvoq suliaritinniakkavit siunertaat pillugu oqaluttuarnissat. Taamaaliornikkut peqataasut ataasiakkaat susoqalerneranik paasinninnerat annertusarneqartarpoq.
- Maluginiartariaqarpat peqataasut tamarmik oqaaseqartarnersut – arlaat oqaaseqarpaallanngippat pinngit-saalisasutut misigitinngikkaluarlugu apersullattaarsinnaavat.
- Isummorsornerit misigisallu assigiinngiffi pillugit apersorneq pitsaasuvoq. Tamatumuuna assigiinngitsunitta akuersaarnera tapersorneqartarpoq. Ilaanni assigiinngiffigut eqqarsaatigeqqaanngivillugu ujartorpallaalersoortarpagut.
- Erseqqissarsinnaavat isummorsornerit assigiinngitsorpassuusinnaasut, aammalu assigiinngitsunik isumaqartarneq ajunngivissuusooq – naapertuuffimmini. Isumaqatigiittariaqanngilagut.
- Naapertuuffiatigut naatsumik eqikkaasarsinnaavutit. Tamatuma eqqaamannissinnaaneq paasinninnerlu annertusartarpat.
- Peqataasut akornanni inoqarpat naalagaaniarpallaartumik, ajunngivipooq uparuassagukku. Inussiarnersumik aalajangersimasumilli.
- Pingaartuuvoq peqataasut ataasiakkaat saqqummiussaasa akuersaarnissaat, tassuunakkullu ataatsimoorusamik saqqummiunneqartut.
- Angajoqqaat assigiinngitsunik pissusilersuutigisinnaasaat maluginiarsinnaagukkit pitsaassaaq. Taakkunungaannaq unittuornissaat pinngitsoortinnarsinnaavat.

Tatigeqatigiinneq nipangiussisusaatitaanerlu

Pingaartuuvoq illit ilinniartitsisutut erseqqissaanissat, tamassi - tassalu illit ilinniartitsisutut peqataasullu – nipangiussisusaatitaagassi. Misigissutsit eqqarsaatillu oqaatiginissaat annermik ajornakusoorsinnaavoq, allanut anngutassaannngitsut oqaluttuarineqarnissaat ernummatigineqarpat. Aamma imaassinnaavoq angajoqqaat ilaat inuttut ilisarismagittit. Taamaammat ilinniartitsineq, tatigeqatigiinnerlu ilinniartitsinermitussaaq erseqqissunik sinaakkuteqartariaqarpat.

Piviusooq

Ilisimasariaqarpat nalunaartussaataaneq nipangiussisusaatitaanermit tamatigut pingaernerulluni salliutinneqartarmat. Meeqqap peqqissusia toqqissisimaneraluunniit ernumagilissagukkit, sulisutut kommunip kalerrinnissaa pisussaaffigivat.

Sammisani artornartuni tapersiineq kaammattuinerlu

Ilinniartitsinermit angajoqqaat ernumatinnissaat siunertaanngilaq. Tamanna aamma sammisanut illit immaq sakkortuumik isummorsorfigisannut tunngavoq. Assersuutigalugu tassaasinnaapput hashimik imigassamillu atuinertit. Misissuinerit takutippaat assersuutigalugu arnaq naartusoq atornerluinermillu ajornartorsiutilik ikior-niaraanni, ikorfartuineq tatigininnerlu tassaasut sakkussat pingaernerpaat. Annilaangasaarinerit angorusutatit ungasilliarfortiinnarsinnaavaat. MANU-mi annilaangasaarinerit oqaqqissaariniarnerinnartut misigineqarsinnaapput, ilinniartitsinerimullu akerliuneeq pilersinnarsinnaallugu. Tamatumalu angajoqqaat peqataanissamat kajumissuseerutsissinnaavai.

Pitsaasuussaqaq angajoqqaat namminneq peroriartornertik, suullu ullumikkut atugarisaminni artornarsinnaanerit pillugu eqqartuinissamat periarfissinneqarpat. Tamatuma nutaamik paasinninneq nassatarisinnaavaa, kinguaariillu tulluisa pitsaasumik inuuneqalernissaannut periarfissat annertusaaqataaffigisinnaallugit. Inuuneq angajoqqaat inuunerisimasaannit pitsaanerusoq.

Grupper og læring

Når du underviser i MANU, hvor det er muligt at samle forældrene i grupper, skal du som underviser få forældrene til at fungere som gruppe. At arbejde med gruppedynamikken kan være udfordrende. Hvis det er muligt, er det bedst, at den samme forældregruppe følges ad.

Det følgende er nogle tips, som hjælper dig med at skabe en god stemning i gruppen:

- Det er vigtigt, at du fortæller om formålet med de aktiviteter, I skal i gang med. Det fremmer den enkeltes forståelse af, hvad det er, der skal foregå.
- Du skal være opmærksom på, at alle kommer til orde – Spørg eventuelt ind til dem, som ikke siger så meget – uden at presse den enkelte.
- Det er godt at spørge ind til forskelle i synspunkter og oplevelser. Det understøtter, at det er helt i orden, at vi er forskellige. Alt for ofte søger vi næsten pr. automatik efter ligheder.
- Du kan understrege, at der kan være mange forskellige synspunkter, og at det er fint med mange meninger – vi skal ikke blive enige.
- Du kan komme med korte opsummeringer, når det er relevant. Det fremmer hukommelsen og forståelsen.
- Er der personer på holdet, som er meget dominerende, er det fint, du stopper dem. Venligt men bestemt.
- Det er vigtigt, du anerkender hvert enkelt gruppe-medlems bidrag og anerkender det fælles bidrag, som det bliver til.
- Det er godt, hvis du er opmærksom på de forskellige roller, som forældrene kan indtage. Du kan forsøge at forhindre, de bliver fastlåste i dem.
- Kan du skabe en støttende grundholdning i gruppen, fremmer det gruppens dynamik. Du kan understøtte dette ved at kommunikere anerkendende og accepterende.
- Du fremmer gruppens liv ved at indtage en ledende rolle med en naturlig autoritet.

Det fortrolige rum – om fortrolighed og tavshedspligt

Det er vigtigt, at du som underviser understreger, at alle, både undervisere og deltagere, har tavshedspligt. At sætte ord på følelser og tanker kan være svært, særligt hvis man er bekymret for at nogen fortæller følsomme ting videre til andre. Der kan også opstå situationer, hvor du også kender en eller flere af forældrene privat. Derfor skal der være klare rammer omkring undervisningen og den fortrolighed, den skal være omgærdet med.

Fakta

Du skal være opmærksom på at underretningspligten altid går forud for tavshedspligten. Hvis du bliver alvorligt bekymret for et barns sundhed og trivsel, så har du som fagperson pligt til at underrette kommunen.

At støtte og motivere ved svære emner

I undervisningen er der ikke fokus på at afskrække forældrene. Det gælder særligt med hensyn til de emner, du måske kan have stærke meninger i forhold til. Det kan fx være brugen af hash og alkohol. Undersøgelser viser, at ønsker man eksempelvis at hjælpe en kvinde med et misbrugsproblem, så er støtte og tillid nogle af de vigtigste redskaber. Skræmmebilleder kan skabe afstand til dem, du gerne vil nå. I forbindelse med MANU kommer skræmmebilleder let til at virke moraliserende, og det kan også skabe modstand mod undervisningen. Og det gør forældrene mindre motiverede til at være med.

Det er godt, hvis forældrene får mulighed for at tale om deres egen opvækst, og hvad der kan være svært i den situation, de står i i dag. Det kan give ny indsigt og motivere til at gøre noget, der kan være med til at øge chancerne for, at den næste generation kan få et godt liv. Et liv der er bedre end det liv, deres forældre har haft.

5. Ileqqorissaarneq

MANU-mik ilinniartitsininni qularnanngilaq ilinniartitsinerpit qanorpiaq ingerlannissaa pillugu eqqarsarluartariaqalersinnaasutit. Tamatumani pineqarput, suut eqqortuunerinik erseqqissumik malittarisassaqaanngitsunik nalaataqartarnerit.

Soorlu ajornartoorfiit assigiinngitsut nalaassinnaavatit:

- Ilaqutariiluit MANU-mik ilinniartippatit. Ilaqutariit ilaat ilisarismalluareerpatit. Ilaqutariit pillugit nalunngisatit ilinniartitsinermi atorsinnaavigit? Imaluunniit pinngitsuusaaginnassavit?
- MANU-p ingerlannerani ilaqutariit ilaat pillugit paasisaqarputit, suleqativit – ilaqutariinnik aamma sullisusuusut – ilisimasariaqaralugaannik. Kisiannili taakku allamut atatillugu ilaqutariinnik sullisippat. Ilaqutariit akuersiteqqaarnagit suleqatitit paasisannik oqaluttuussinnaavigit?
- Anaanaasoq siornatigut naapinnikuuat, oqaluttuuppaatillu, aningaasaqarnini aaqinniariarpat avinniarluni. Ilaqutariit tamarmiusut sapaatip-akunnialunngui qaangiuttut naapippatit, MANU-mik pikkorissarnermi, illit ilinniartitsisuuffigisanni. Pikkorissarnermi suliasanun sungiusaatinullu naleqqiullugu ilisimalernikuusatit qanoq pissuseqarfigissavit? Soorlu suliasamat ilaqutariit siunissami qanoq iliornissaminnik isummorsor-fissaannut tunngatillu?
- Ilaqutariit ilisarismalluarpatit, ilaannilu nammineq inuttut naapittarlugit. Suliamut tunngatillugu nali-leereernerpit kingorna pisortanut nalunaarutigisariaqalerpatit. Utaqqilaarallarpit, kisiannili nalunagu nalunaaruteqarnissat pisussaaffigalugu, naak ilaqutariit inuttut naapittaraluarlugit.
- MANU-mik ilinniartitsivutit, takusinnaavallu ilaqutariit erseqqissumik siunnersortariaqartut, ilinniartitsinerulli avataaniittunik – innersuussinnaasannillu peqaanngilaq. Qanoq iliussavit?

Pitsaassaaq suleqatinnik pikkorissumik imaluunniit ilinniartitsisunik allanik qanoq ilioriarsinnaanerit pillugu oqaloqateqarsinnaaguit. Pikkorissarnerit iluatsinnissaannut pingaaruteqarluinnarpoq, pikkorissar-nissamik neqeroorutip oqartussaasutut sulinermit – angajoqqaat ilaasa ulluinnarni naapissimasinnaasaannut – tapartuunneqaannginnissaa. Aallaqqaataaniilli erseqqissarluarneqassaaq, angajoqqaat pikkorissarnerat tassaasoq ilinniarnissamik ineriartornissamullu periarfissaq. Uani angajoqqaat pitsanngortitasamittut kissaatigisatik sungiusarsinnaavaat, angajoqqaatullu iliuuseqarnissamat periarfissarpasuatik oqallisigalugit.

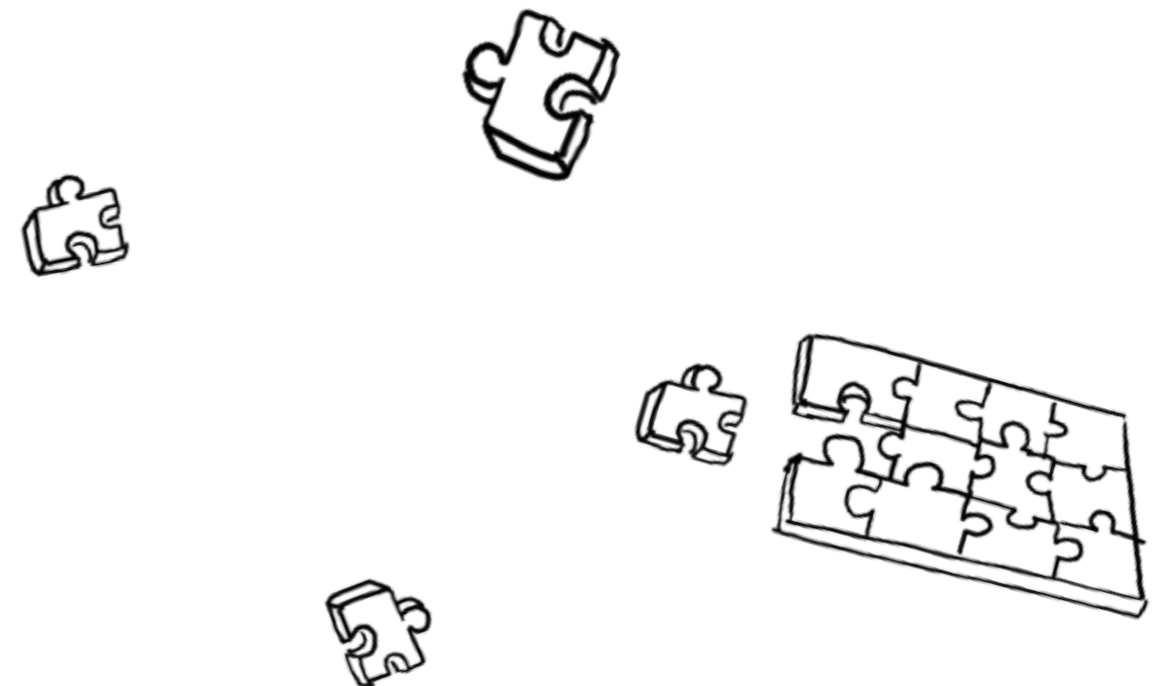
5. Etik

Når du underviser i MANU kommer du sikkert ud i situationer, hvor du må overveje, hvordan du vil gribe undervisningen an. Det er situationer, hvor der ikke er en klar rettesnor for, hvad der er det rigtige at gøre.

Du kan fx komme ud for forskellige dilemmaer:

- Du underviser nogle familier i MANU. Du kender den ene af familierne rigtig godt i forvejen. Kan du tillade dig, at bruge det du ved om familien på kurset? Eller skal du lade som ingenting?
- Du får kendskab til en familie på et MANU-kursus og får noget at vide, der kan være vigtigt for andre af dine kollegaer, som også arbejder med familien. Men det er i en anden sammenhæng. Kan du tillade dig at fortælle kollegerne, det du ved, uden at få familiens tilladelse?
- Du har mødt moderen før, hvor hun har fortalt, at hun vil skilles, så snart økonomien tillader det. Du møder hele familien nogle uger senere på et MANU-kursus, hvor du underviser. Hvordan forholder du dig til den viden du har i forhold til opgaver og øvelser på kurset. Fx en opgave hvor de skal tale om, hvad de vil gøre i fremtiden?
- Du kender en familie meget godt, og du møder dem ind imellem i private sammenhænge. Og du er ud fra en faglig vurdering nødt til at foretage en underretning. Du tøver, men ved godt at det er din pligt at underrette, selv om du møder familien privat.
- Du underviser i MANU, og du kan se, at familien har brug for nogle helt konkrete råd som ligger uden for undervisningen – og der er ikke nogen, du kan henvise til. Hvad gør du?

Det er godt at tale med en dygtig kollega eller en gruppe af undervisere om, hvad du kan og bør gøre. Det er afgørende for kursernes succes, at der ikke sker en sammenblanding af kursustilbuddet med den myndighedsudøvelse, som nogle af forældrene måske har mødt i deres hverdag. Det skal være helt klart, og gøres klart fra begyndelsen, at forældre kurset er et lærings- og udviklingsrum. Her kan forældrene øve sig i det, som de gerne vil blive bedre til, og drøfte de mange handlemuligheder, de har som forældre.

6. Innersuussutit | Referencer

Alpar A., Botting C., Calvigioli D., Courtney M., Fuzik J., Harkany T., Herdegen T., Hurd Y., Keimpema E., Morris C., Reinecke, Shirran S., Tortoriello G. (2014). Miswiring the brain. The EMBO Journal.

Andersen C., Samberg V. (2011). *Kundskabsoversigt*. Sundhedsplejersken.dk og Udviklingsforum.

Apeland A., Duckert M. (2011). *Veiledningsprinsipper i evidensbaserede metoder*. Atferdssenteret. Nasjonal fagkonferanse 26. oktober.

Bach A. (2010). *Mønsterbrydning i et ICDP-perspektiv. I Mønsterbrud i opbrud*. Dafolo Forlag.

Baviskar S., Christensen E. og Kristensen L. (2011). *Børn i Grønland – en kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. SFI - Det nationale forskningsinstitut for velfærd.

Bavolek S.J. (2005). *Research Round-up: Parenting*. <http://nuturrevalidation.com>.

Berk L. (2013). *Child development*. 9th ed., International ed. With My Developmentlab.

Bjerregaard P., Dahl-Petersen I., Jørgensen M., Larsen C., Nielsen N. (2016). *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2014: Levevilkår, Livsstil og Helbred*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Bremberg B. (red.) (2006). *New tools for parents. Proposal for new form of parent support*. Swedish national Institute of Public Health.

Bystrova K., Ivanova V., Edhborg M., Matthiesen AS., Ransjö-Arvidson AB., Vorontsov I., Mukhamedrakhimov R., Uvnäs-Moberg K., Widström AM. (2009). *Early contact versus separation: effects on mother-infant interaction one year later*. Birth.

Capacent (2009). *Klar til barn forberedende forældrekurser – Afsluttende evalueringsrapport*. Capacent.

Christensen E., aamma Hansen H. (2011). *Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu isumaginnikkut suliniutit. 2011-mi suliniutinik misissuineq*. SFI – Det nationale forskningsinstitut for velfærd.

Christensen E., Hansen H. (2011). *Den sociale indsats for børn og unge i Grønland. Kortlægning af aktiviteterne 2011*. SFI – Det nationale forskningsinstitut for velfærd.

Condon J. (1985). *The parental-foetal relationship: A comparison of male and female*. Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology.

Dahler-Larsen P. (2003). *Selvevalueringens hvide sejl*. Syddansk Universitetsforlag.

Daniel S. (2013). *PP fra Psykiatridage på Herlev Hospital 7. oktober*. Institut for Psykologi, Københavns Universitet.

Diderichsen A. (2007). *Den psykologiske arv – et tilknytningsteoretisk empirisk forskningsprojekt af førstegangsgravide kvinder*. DPU's Forlag.

Fredens K., Johnsen T., Thybo P. (2012). *Sundhedsfremme i hverdagen – få mennesker du møder til at vokse*. Munksgaard.

Guldager E., Tholstrup A. (2004). *Perorsaaneq asanninneq mininnagu - meeraaqqat alliartornerannut peroriartornerannullu aporaaffiusinnaasunut tunngasoq*. Komiteen for sundhedsoplysning.

Guldager E., Tholstrup A. (2004). *Opdragelse med hjertet – om udvikling og konflikter med små børn*. Komiteen for sundhedsoplysning.

Guldager E., Andersen J., Samberg V. (2013). *Hvad ved vi om forældrekurser, "der virker"*. Sundhedsplejersken, nr. 6, Fagligt Selskab for Sundhedsplejersker.

Grønlands statistik (2016a). *Antal levendefødte efter bosted, moders fødested, moders alder, køn og fødselsmåned 1973-2015* (Fødselstabel over 5-årig periode fordelt på moderens bosted i perioden 2011-2015). Lokaliseret på <http://www.stat.gl>.

Grønlands statistik (2016b). Lokaliseret på <http://www.stat.gl>.

Grønlands statistik (2013). *Befolkningsfremskrivning 2013-2040*. Befolkning 16. maj/rev 1.

Hackman R.J. (2011). *Collaborative intelligence: using teams to solve hard problems*. Berrett-Koehler.

Hagelquist JØ., Skov MK. (2014). *Mentalisering i pædagogik og terapi*. Hans Reitzels Forlag.

Hagelquist JØ. (2015). *Mentaliseringsguiden*. Hans Reitzels Forlag.

Hansen RV., Oppenhagen O. (1995). *Det man er lige ved at kunne: om forudsætninger, potentialer og udvikling*. Danmarks Pædagogiske Institut.

Hart S. (2016). *Neuroaffektiv udviklingspsykologi 1. Markro – og mikroregulering*. Hans Reitzels forlag.

Hart S. (2016). *Neuroaffektiv udviklingspsykologi 2. Fra tilknytning til mentalisering*. Hans Reitzels forlag.

Hart S. (2016). *Neuroaffektiv udviklingspsykologi 3. De neuroaffektive kompasser*. Hans Reitzels forlag.

Illeris K. (2006). *Læring*. Roskilde Universitets Forlag.

Inuueritta II (2012). *2013-imiit 2019-imut innuttaasut peqqissuunissaannut Naalakkersuisut periusissaat angunia-gaallu*. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik.

Inuueritta II (2012). *Naalakkersuisuts strategier for folkesundheden 2013 – 2019*. Departementet for Sundhed.

Jacobsen RH., Kovsted J. (2012). *Samfundsøkonomisk potentiale ved indførelse af Leksand-modellen i Danmark*. CEPR (Centre For Economic and Business Research Copenhagen Business School).

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik (2016a). *Inuullutik inunngortut, najugaqarfik, anaanap inunngorfia, anaanap ukiui, suaassusia qaammallu erniffia naapertorlugit, 1973-2015* (Ukiut 5 ingerlanerini inunngortartut tabeliilarinerat, 2011-2015). Uani nassaarineqartoq: <http://www.stat.gl>.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik (2016b). Uani nassaarineqarpoq: <http://www.stat.gl>.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik (2013). *2013-imiit 2040-mut innuttaasut amerlassusissaat*. Innuttaasut 16. maj/rev 1.

Killén K. (2010). *Barndommen varer i generationer*. Hans Reitzels Forlag.

Killén K. (2010). *Omsorgssvigt I, Det teoretiske grundlag*. Hans Reitzels Forlag.

Killén K. (2012). *Omsorgssvigt II, Praksis og ansvar*. Hans Reitzels Forlag.

Kjøbli, Bjørknes, Askeland (2012). *Adherence to Brief Parent Training as a predictor of Parent and Child Outcomes in Real-World Settings*. Journal of Children's Services.

Lancaster S. (2002). *Factors influencing maternal attachment to the fetus*. Paper præsenteret på WAIMH World Conference, Amsterdam.

Krag Müller G. (2003). *Ka' selv – vil selv - Men du må godt hjælpe mig!* Aschehoug.

Landslægeembedet. <http://nun.gl>.

Marklund K., Simic H. (2012). *Nordens barn. Tidige indsatser for barn og familjer*. Nordens Velfærdscenter. MIO – Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit sullissivik. <http://mio.gl/>.

MIO – Børnerettighedsinstitutionen. <http://mio.gl/>.

Niclasen B. (2015). *Trivsel og sundhed blandt folkeskoleelever i Grønland – resultater fra skolebørnsundersøgelsen HBSC Greenland i 2014*. SIF's Grønlandsskrifter nr. 27. Statens Institut for Folkesundhed, København.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik. www.nun.gl.

Næss S. m.fl. (1979). *Livskvalitet*. Oslo. Institut for Sosialforskning.

Oldrup HH., Vitus K. (2011). *Indsatser overfor 0-3-årige udsatte og deres forældre – en systematisk forskningsoversigt*. SFI – det Nationale Forskningscenter for Velfærd. København.

PAARISA. <http://peqqik.gl/aamma> <http://old.paarisa.gl/>.

PAARISA (2012). *Siunnersuutit peqqinnartut: Meeraaqqat 0-3 ukiullit aamma naartusut milutsitsisullu nerisassaa*. <http://old.paarisa.gl/>.

PAARISA (2012). *Sunde råd. Mad til små børn 0-3 år samt gravide og ammende*. NUUK. Udarbejdet af PAARISA i samarbejde med Ernæringsrådet.

Pedersen C., Bjerregaard P. (2012). *Inuusuttuuneq nalorninartulik – Kalaallit Nunaanni inuusuttut akornanni atugarissaarneq pillugu meeqqat atuarfianni atuartut angajullit akornanni 2011-mi misissuisitsineq*. SIT-ip Kalaallit Nunaat pillugu allakkiaani nr. 24. Statens Institut for Folkesundhed.

Pedersen C., Bjerregaard P. (2012). *Det svære ungdomsliv - Unges Trivsel i Grønland 2011 – en undersøgelse blandt de ældste folkeskoleelever*. SIF's Grønlandstidskrifter nr. 24. Statens Institut for Folkesundhed.

Peqqik: Peqqissutsit nittartakkami. <http://peqqik.gl>.

Peqqik: Din sundhed på nettet. <http://peqqik.gl/>.

Piquero AR., Farrington DP, Welch BC, Tremblay R, Jennings WG. (2008). *Effects of Early Family/Parent Training Programs on Antisocial Behavior & Delinquency*, The Campbell Collaboration.

Plate C. (2000). *Sociale netværk – Et sundhedsfremmende perspektiv*. Munksgaard.

Poulsen A. (2008). *Børns udvikling*. Gyldendal.

Rambøll Management Consulting (2010). *Evaluering af "De utrolige år" – delrapport 2 – Effekten af programmet*.

Rambøll Management Consulting (2013). *Børns trivsel i familier med overvægt eller andre sundhedsrisici*. Tværgående afrapportering (midtvejsrapport). April.

Rambøll Management Consulting (2015). *Børns trivsel i familier med overvægt og andre sundhedsrisici*. Tværgående evaluering.

Rambøll Management Consulting (2017). *Resultatopfølgning af forældreprogrammet: En god start – sammen*. Sundhedsstyrelsen.

Sarkadi A., Kristiansson R., Oberklaid F., Bremberg S. (2008). *Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies*. Acta pædiatrica 97.

Servicestyrelsen (nu Socialstyrelsen) (2005). *Klar til barn*. Materiale målrettet forældre og materiale målrettet instruktører. Servicestyrelsen.

Servicestyrelsen (nu Socialstyrelsen) (2011). *Klar til barn*. Materiale målrettet forældre og målrettet instruktører. Servicestyrelsen.

Sherr L. (og ICDP-research team fra Oslo og London) (2011). *Evaluation of the Parental guidance programme based on the International Child Development Programme: Report to the Ministry of Children, Equality and social inclusion*. University College London.

Simovska V. Jensen JM. (2012). *Sundhedspædagogik i sundhedsfremme*. Gads Forlag.

Stern D. (1997). *Moderskabskonstellationen – et helhedssyn på forældre med små børn*. Hans Reitzels Forlag. København.

Stern D. m.fl. (1999). *En mor bliver til*. Hans Reitzels Forlag. København.

Stevnhøj AL. (2014). *Må vi lege doktor? Håndbog i børns seksualitet fra 0 til 12 år*. FADL's Forlag.

Sundhedsstyrelsen (2010). *En god start – sammen*. Materiale målrettet forældre og målrettet undervisere. Sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsen (2014). *Erfaringer fra Satspuljen om børn trivsel 2010 – 2013. Hvad lærte vi?* Forældre, projektledere og instruktører fortæller.

Thomsen JP. (red.) (2016). *Unge i Danmark – 18 år og på vej ud i voksenlivet*. Årgang 95. Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Wenger E. (1999). *Communities of practice. Learning, meaning and identity*. Cambridge.

Ilinniartitsinissamut ilitsersuut

Immikkoortut aappaat – imaaliorit

Underviservejledning

Anden del – sådan gør du

1. Ilinniartitsinissaq qanoq piareersassavara?

Ilinniartitsineq ataaseq 2 ½ tiimiusarpoq, minutsini 20-ni unikaallanneq ilanngullugu. Ilinnut angajoqqaanullu naapertuunnerpaaq unikaallaffigitissavat. Angajoqqaat amerlappata marluulluni ilinniartitsineq iluaqutaassaaq.

Ilinniartitsinissatit tamaasa isumassarsiatsialaavoq Angajoqqaanut atuagaq atuariatlugu paasisassarsiorfigeriarluguluunniit Ilinniartitsinissamut ilitsersuutip immikkoortuata aappaata atuarnissaa.

Assersuutigalugu ilinniartitsinissaq piareersarniarukku imaaliorinnaavutit:

1. Angajoqqaanut atuakkami immikkoortoq, ilinniartitsinissaannut naapertuuttoq atuarlugu.
2. Ilinniartitsinissamut ilitsersuutip immikkoortua ilinniartitsinissaannut naapertuuttoq atuarlugu.
3. Ilinniartitseqateqaruit pingaartuuvoq ataatsimoorlusi pilersarusiornissarsi. Assersuutigalugu isumaqatigiissutigisinnavaarsi kina qanoq oqartassanersoq, kiallu suliasat ataasiakkaat isumagissanerai, kina tikilluaqqusissanersoq kinalu naggasiissanersoq. Pisariaqarpat Skype-kut oqaloqatigiissinnaavusi. Ilinniartitsisutut kisimiikkuit, isumassarsiatsialaassaaq angajoqqaanut atortussiat ilinniartitsinermullu ilitsersuutip sukumiisumik atuarnissaat, ilinniartitsinerullu qanoq ingerlannissaata eqqarsaatigilluarnissaa.
4. Pingaartuuvoq sinaakutigisassat ajunnginnerisa qularnaarnissaat. Ilinniartitsinermi atortunik atuissaguit pisariaqartilgassavit piareeqqanerisa qularnaarnissaat pingaartuuvoq (soorlu pappialat nipitittakkat (post-it), filmiaqqanik takutitsissutissaq, smartboard, flip-over il.il.)
5. Qularnanngilaq aamma tamulugassaqarnissaa najoqqagassaqarnissaalu piareersartariaqarit, peqataasut kaallutillu imerusunnermik toqqissimajunnaaqunagit.
6. Ini ilinniartitsiffiusussaq nuannersunik pisoqarfiuneranik ersiuteqarsinnaavoq.

2. Tatiginninneq

Pingaartuuvoq nipangiussisusaataaneq tatigeqatigiinnissarlu pillugit siullermeernerimili oqaaseqarnissat.

Assersuutigalugu oqaatigisinnavaat, peqataasut namminneq ilinniakkatik misigisatilluunniit pillugit peqataasunut allanut oqaluttuarsinnaasut, kisiannili allat qanoq inneri avataaneersunut oqaluttuarissanngikkaat.

Peqataasut oqaluttuarisamik allanut ingerlateqqinneqannginnissaannik tatiginninnerat annertusiartortillugu tatigeqatigiinneq annertusiartussaaq.

Tatigeqatigiinnerup kingunerisarpaa, artornartut oqallisiginissaasa ajornannginnerulernerat. Misilittakkanutaaq ilaavoq tamatumarpiap pikkorissarneq nuannernerulersiinnartaraa.

3. Ilinniartitserernermi – suliamut tunngasumik eqqarsaatersuutit isumasioqatigiinnerlu

Isumassarsiatsialaavoq, ilinniartitsinerup ingerlasimanera pillugu minutsit 10-15-it atorlugit ilinniartitseqativit oqaloqatiginissaa. Kisimiillutit ilinniartitsiguit immaqqa MANU-mik ilinniartitsisartoq alla Skype-kut oqaloqatigisinnavaat.

Kisimiillutit suleqatilluunniit peqatigalugu apeqqutit makku eqqarsaatigisinnavaatit:

- Angajoqqaat tamarmik oqaaseqartitaappat? Anaanasoq aamma ataataasoq?
- Suut immikkut ingerlalluarpat? Illit nammineq qanoq iliorntit ingerlalluortoqarneranut sunniuteqataappat?
- Ilinniartitsinerpit ilaa immikkut tapersiiva?
- Suut tullianik ilinniartitsinissannut allanngortissappat? Artornartunik nalaataqarpat? Tullianik taama pisoqaqqissappat qanoq iliussavit? Qanoq iliorsinnaanerit pillugu sumit ikiorserneqarsinnaavit?

1. Hvordan forbereder jeg undervisningen?

En undervisningsgang tager i alt 2½ time inklusiv 20 minutters pause. Pausen lægger du ind der, hvor du synes, det passer forældrene bedst. Er der mange forældre, er det godt, at I er to undervisere.

Hver gang, inden du skal undervise, er det en god ide at læse eller orientere dig først i Forældrebogen og bagefter i Underviservejledningens anden del.

Når du skal forberede dig kan du gøre følgende:

1. Læse afsnittet i Forældrebogen, som passer til den undervisning, du skal i gang med.
2. Læse afsnittet i Underviservejledningen, som passer til den undervisning du skal i gang med.
3. Hvis du har en medunderviser, er det vigtigt, at I planlægger undervisningen sammen. I kan fx aftale, hvem der siger hvad, og hvem der står for de enkelte opgaver, byder velkommen og siger tak for i dag. I kan eventuelt tale sammen over Skype. Er du alene om undervisningen, er det en god ide at læse både forældremateriale og Underviservejledning grundigt og overveje, hvordan du vil gribe undervisningen an.
4. Det er vigtigt, du sikrer dig, at rammerne er i orden. Når du vil bruge undervisningsmidler, skal du tjekke, at du har hvad du har behov for (fx post-it sedler, noget at vise animationsfilm på, smartboard, flipover osv.).
5. Du skal forberede, at der er lidt at spise og drikke, så deltagerne ikke på grund af sult eller tørst befinder sig dårligt under undervisningen.
6. Lokalet, du skal undervise i, må gerne udstråle, at det, der foregår her, er positivt, hyggeligt og godt.

2. Det fortrolige rum

Det er vigtigt, at du fortæller om tavshedspligt og fortrolighed ved første undervisningsgang. Du kan fx fortælle deltagerne, at de gerne må snakke med andre om det, de selv har lært eller oplevet. Men at de ikke må fortælle om, hvordan de andre har det, til udenforstående.

Jo mere deltagerne stoler på, at det de siger, ikke bliver fortalt videre, jo større fortrolighed kan der blive på holdet.

Fortrolighed bevirker, at det bliver lettere at tale om det, der er svært. Og det er også en erfaring, at det faktisk også kan være med til, at undervisningen bliver sjovere.

3. Efter undervisningen – faglig refleksion og sparring

Det er en god ide, at du bruger 10-15 minutter på at tale med din medunderviser om forløbet af undervisningen. Hvis du underviser alene, kan du måske tale med en anden MANU-underviser over Skype.

Du kan, enten alene eller sammen med din kollega, overveje følgende spørgsmål:

- Fik alle forældre taletid? Både mor og far?
- Hvad gik særligt godt? Hvad var det du selv gjorde, som medvirkede til, at det gik godt? Noget i din undervisningsstil, der var særlig understøttende?
- Hvad skal ændres til næste gang, du skal undervise?
- Var der situationer, du synes var svære? Hvad kan du gøre, næste gang en lignende situation opstår? Hvor kan du eventuelt få hjælp til at afklare, hvad du kan gøre?

Nattaqqillisaanngitsumik (kipeqattaanngitsumik) ilinniartitsiguit pitsaassaaq –'uumatinnit pisumik'. Annilaangalissanngilatit, peqataasunit akisinnaanngisannik apeqquteqartoqarpat. Oqassaatit tullianimut misissorumallugu. Tullianik qanoq pisoqarnissaa oqaluttuarigukku, aggeqqinnissamat kajumissusiat annertusassavat, qanoq pisoqarumaarnera pissanganarsalaarlugu oqaluttuarisinnaagukku.

Ilinniartitsisuususi akornassinni arllit nammineq meeraqarput er-nutaqarlutillu. Nammineq inuuninnit namminerlu misilittakkannit assersuusiornissaa ussersartorsiorfigisinnaavat, kisianni tamanna ilinniartitsinerup siunertarinngilaa. Ilinnut assersuutigugit imminut namminerisannillu inuunerit sallinngortittuussavatit. Maluginiagas-sallu peqataasut isiginneriaasianniit illit misilittakkannut nuussapput. Ilinniartitsininni sallerpaatillugu atussavatit peqataasut namminneq misilittagaat, atuakkami assersuutit, teoretiskimik sulianit ilisimasat (soorlu attavigiineq, misigissutsinik naleqqussaaneq aamma mentalisering pillugit ilisimasat) aamma filmilaaqqanit isummarsarsiat.

Det er godt, at du underviser flydende - lad det 'komme fra hjertet'. Du skal ikke være nervøs. Hvis der er noget, deltagerne spørger om, som du ikke lige kan svare på. Du fortæller, at du vil undersøge det til næste gang. Når du fortæller om, hvad der skal ske næste gang, så forøger du deres lyst til at komme, hvis du kan fortælle lidt spændende om det, der skal ske.

Mange af jer undervisere har selv børn og børnebørn. Det kan være fristende at bruge eksempler fra dit eget liv og egne erfaringer, men det er ikke meningen med undervisningen. Ved at bruge dine egne eksempler, kommer du til at bringe dig selv og dit privatliv i fokus. Og opmærksomheden skifter fra deltagerens perspektiv til dine erfaringer. I undervisningen skal du først og fremmest bruge deltagerens erfaringer, eksemplerne i bogen, viden fra teoretiske arbejder (fx om tilknytning, følelsesregulering og mentalisering) og inspiration fra animationsfilmene.

Silarsuaq nutaaq ammarneqarpoq

– meeraq ataatsimik ukiulik

Peqataasut tassaapput angajoqqaat ataatsimik ukiulimmik meerallit

Ilinniartitsinerup matuma siunertaa

Ilinniartitsinerup ingerlassassap uuma siunertaraa, angajoqqaat meeqqamik ataatsimik ukiullip inerikkiartornermini aqquartaartuleruttugai pillugit isummersornissaat. Oqaatsit inerikkiartornerat aamma arlariinnik oqaaseqartuuneq pillugu annertunerusunik ilisimasaqalernissamat periarfissaqassapput. Oqaatsit tungaasigut kaammattuilluarnissap meeqqamat qanoq pingaaruteqartiginera maluginiarneqassaaq. Assersuutit tigussaasut atorlugit, angajoqqaat takussavaat, qanoq iliorlutik ulluinnarni ataatsimooqatigiinnerit, pinnguarneq sammisaqarnerillu aqutugalugit meeqqap ingerlalluarnissaa, inerikkiartornera peqqissusialu siuarsarsinnaanerlugit. Aamma angajoqqaat angajoqqaatut ilaqutariittulluunniit inuunerminni arlaatigut aqqitassaqarsinnaanerup eqqarsaatiginissaanut periarfissinneqassapput.

Piareersarneq ...

- Angajoqqaat atuagaat atuareerpat, annermillu ilinniartitsinissaq siulleq paasiniaruareerlugu.
- Malimmik, Maliinamik Kunummillu filmialiaq takoreerpat, eqqarsaatigereerlugulu takutinissaa sukkut qaqugukkullu naapertuutissanersoq.
- Piareersassaati ini ilinniartitsivissaq ilorrisimaarnartunngorlugu, angajoqqaanullu takkutussanut naapertuuttunngorlugu.
- Angajoqqaat atuagaat tamanut naammattut nassassavatit (ataatamat anaanamullu), aamma isumagissavat atorussat tamarmik ajunnginnerat – smartboard, flipover il.il. atoriaannangorlugit.
- Angajoqqaat amerlappata siuliaqtaat allagartaaqqanut allareersimassavatit, angajoqqaallu atuagassaannut ilanngullugu saqqummerlugit.
- Meeqqanut angajoqqaanullu pinnguatinnguaq piareersareersimassavat (imm. 1.4.3 qup. 32).
- Unikaallannermi meeqqat inersimasullu tamulugassaat najoqqagassaallu piareeriissavatit.
- Eqqarsaatiginissaavat angajoqqaat arlallit meeqqamik kisimeeqateqartuussappata, qanoq naleqqussaaniarnerlutit.
- Mobiilinnik peqataasut ataatsimoortillugit assilisinnaavatit. Asseq qujassutitut SMS-itut nassiussinnaavat. Angajoqqaat kaammattorsinnaavatit eqqaamarusutaminnik mobiilinnik assiliisaqqullugit.
- Ilinniartitsilersinnak Prezi-p (saqqummiussat) misilinnissaa eqqaamajuk, atornissaa nalorninartoqartinginiassagakku.
-

En ny verden åbner sig

– det 1-årige barn

Deltagerne er forældre med børn på et år

Formålet med denne undervisningsgang

Det er formålet med denne undervisningsgang, at forældrene forholder sig til den udviklingsproces deres 1-årige barn er midt i. De får muligheder for at få mere viden om sprogdudvikling og at være flersproget. Opmærksomheden samler sig om, hvor væsentlig stimulering af sproget er for barnet. Med konkrete eksempler ser forældrene, hvordan de gennem samvær, leg og aktivitet i dagligdagen kan fremme barnets trivsel, udvikling og sundhed. Forældrene får også lejlighed til at tænke over, om de vil justere i deres forælderrolle eller familieliv.

Forberedelse ...

- Du har læst forældrebogen og især sat dig grundigt ind i den første undervisningsgang, som du skal undervise i.
- Du har set animationsfilmen med Malik, Maliina og Kunuk og overvejet, hvor den vil passe ind.
- Du forbereder dig, så undervisningslokalet er hyggeligt og passer til den gruppe forældre, der kommer.
- Du har forældreboøger med til alle (både til far og mor), og du sørger for, at alt udstyr fungerer, så du kan bruge smartboard, flipover mv.
- Hvis der er mange forældre, kan du på forhånd skrive navnelabels med fornavne på og lægge navneskiltet sammen med en forældrebog.
- Du skal huske at forberede en lille leg til børn og forældre (punkt 1.4.3 side 33).
- Du har sørget for, at der er lidt at spise og drikke til både børn og voksne i pausen.
- Du kan tænke over, hvilke justeringer du med fordel kan gøre, hvis mange forældre er alene med barnet.
- Du kan tage et gruppefoto med din smartphone af alle på holdet. Det kan du sende til dem i en SMS som tak for sidst. Du kan opfordre forældrene til at tage fotos med deres smartphone, hvis der er noget, de gerne vil huske.
- Husk at afprøve Prezi før undervisningen, så du er tryk ved at bruge den.

1. Tikilluaqqusineq (min. 15-it miss.)

Pilersaarut

1. Tikilluaqqusineq (min. 15-it miss.)
2. Meeqqavit inerikkiartornera (min. 30-t miss.)
3. Angajoqqaatut inerikkiartorputit (min. 10 miss.)
4. Meeqqat peqatigalugu ulluinnaq (min. 40-t miss.)
5. Illit meeqqat ilaqutariinni (min. 20-t miss.)
6. Uani ikiorserneqarsinnaavutit (min. 10 miss.)
7. Inuulluaritsi qujanarlu ullumimut (min. 5)

Siunertaq

Ilinniartitsinermi siullermi angajoqqaat tikilluaqqusineqassapput, MANU-milu neqeroorutaasut suunerinik paasitinneqarlutik. Angajoqqaat ilisimassavaat angajoqqaat pikkorissarnerata suna siunertarineraa, qanorlu pissarsissutiginnaaneritsik. Saniatigut peqataasut imarisaasunut naleqqiullugu imminnillu ilimagisaannik naleqqusaasoqassaaq. Aammattaaq siunertaavoq peqataasut ilinniartitsinermit oqartussaaqataanissaat, ingerlatsinermit peqataalluarnissaat aamma ilinniartitsinermit namminneq pisariaqartitaminnut naapertuuttumut peqataanissaat.

pp

Takuuk Power Point 1.1.1

Imaaliorit ...

- Peqataasut tamaasa pikkorissarnermut MANU-mut tikilluaqqukkit.
- Peqataasut tamarmik atiminnik, meeqqamik atianik inuuiinillu saqqumminissaat isumagiuk.
- Kinaanerit naatsumik oqaluttuariuk. Sulinnit misilittakkatit oqaluttuariikkat – nammineq inuttut inuunerit pinnagu.
- MANU sunaanersoq naatsumik oqaluttuariuk.
- Peqataasut ilimagisaat pillugit oqaloqatigiigitsi.
- Flipoverimut/smartboardimut oqaatsit pingaernerit allakkit.
- Mianerisassat pillugit saqqummiissaatit: 1. Namminneq misigisimasatik oqaluttuarisinnaagaat 2. Peqataasut allat misigisimasaat qanoq-inneralluunniit inunmut peqataasut avataanniittunut oqaluttuarineqassanngitsut.
- Facebookimi, Messengerimi attaveqaammiluunniit allami peqataasut atortagaanni gruppiliornissaannik kaammattorsinnaavatit.
- Peqataasut tamarmik oqaaseqarnissaat isumagiuk – ilinniartitavit qanoq amerlatiginerat ikitsigineralluunniit apeqqutaatinnagu.
- Prezi assigiinngitsunik quleqataqartoq takutiguk.
- Immikkoortut ataasiakkaat naatsumik oqaluttuariikkat, Prezimi saqqummersitat tullerriaartillugit.

SUNGIUSAAT - MAANNA SAMMISASSAT

- Angajoqqaat piimagunik qulequtarineqartut pillugit eqqarsaatitik allassinnaavaat. Erseqqissarsinnaavat angajoqqaat atuagaanni allattuisinnaasut – namminnermi pigivaat.

1. Velkommen (ca. 15 minutter)

Program

1. Velkommen (ca. 15 minutter)
2. Dit barns udvikling (ca. 30 minutter)
3. Du udvikler dig som forælder (ca. 10 minutter)
4. Hverdagen med dit barn (ca. 40 minutter)
5. Dit barn i familien (ca. 20 minutter)
6. Her kan du få hjælp (ca. 10 minutter)
7. Farvel og tak for i dag (5 minutter)

Formål

I den første undervisningsgang bydes forældrene velkommen og de får en forståelse af, hvad MANU kan tilbyde dem. Forældrene skal vide, hvad forældrekurset går ud på, og hvad de kan få ud af det. Derudover skal der ske en afstemning af deltagernes forventninger til indholdet og til hinanden. Formålet er endvidere, at deltagerne får medindflydelse på undervisningen, bliver aktive i forløbet og deltager i en undervisning, der passer til deltagernes behov.

pp

Se Power Point 1.1.1

Sådan gør du ...

- Du byder alle velkommen til kurset MANU.
- Du sørger for, at alle siger deres navne, deres barns ellers børns navne og fødselsdag.
- Du fortæller kort, hvem du selv er. Fortæl om dine arbejds erfaringer og ikke om dit privatliv.
- Du fortæller kort, hvad MANU er.
- I snakker sammen om deres forventninger.
- Du skriver de vigtigste ord på flipover/smartboard.
- Du fortæller om fortrolighed: 1. At de gerne må fortælle, hvad de selv har oplevet 2. At de ikke må fortælle til udenforstående, hvad andre i gruppen oplever, eller hvordan, de har det.
- Du kan opfordre dem til at danne en gruppe på Facebook, Messenger, eller hvad de ellers bruger af sociale medier.
- Sørg for at alle får sagt noget – uanset hvor mange eller hvor få du underviser.
- Du viser prezen med de forskellige temaer.
- Du fortæller kort om de enkelte punkter, mens du klikker rundt i Prezi-landskabet.

ØVELSE - TEMAER DENNE GANG

- Har forældrene lyst, kan de skrive noget om, hvad de tænker om temaerne. Du kan understrege, at de gerne må skrive i forældrebogen, det er deres personlige eksemplar.

2. Meeqqavit ineriartornera (min. 30-t miss.) – (angajoqqaat atuagaanni qup. 8)

Siunertaq

Peqataasut angajoqqaatut inissisimanermik meeqqamik inerikkiartorneranut pingaarutaannik paasinninnissaat. Siunertaavoq tamanna tunuliaqutaralugu meerartik ulluinnarni sulii annertunerusumik tapersorsinnaalissaagaat. Immikkut pingaartinneqarpoq, angajoqqaat meeqqap oqaatsimigut inerikkiartornerata pingaarutaannik paasinninnissaat, tamatumangga kaammattuinnissaat siunertaralugu.

pp

Takuuk Power Point 1.2.1

Imaaliorit ...

- Naatsumik oqaluttuariuk, meeraq annertuumik inerikkiartornermi nalaaniittoq, namminnerlu angajoqqaatut tamatuma qanoq ingerlanissaanut annertuumik pingaaruteqartut.
- Erseqqissaruk meeqqat ataasiakkaat sapinngisaat assigiinngitsorujussuusinnaasoq, ukioqatigiikkaluarlutillunniit
- Peqataasut meeqqamik inerikkiartornerat namminneq qanoq isigineraat oqaluttuaritiguk.
- Eqqarsaatigisinnaavat angajoqqaat suleqatigiinnut marlunnut pingasunullunniit – aamma arnanut angutinnullu – avinniarnelugit.
- Oqaloqatigiissutigisasi naatsumik eqikkakkit, qulequtarlu suna aallaqqaasiunniarnelugu oqaluttuaralugu.
- Ilinniartitsisut marluugussi, eqqaamassavarsi qanoq pissusilersornissassi isumaqatigiissutiginnissaat.
- Sungiusaat ingerlaguk: Meeqqavit ineriartornera.

SUNGIUSAAT - MEEQQAVIT INERIARTORNERA

Maanna angajoqqaat ataasiakkaat angajoqqaat alla meeqqami inerikkiartornera pillugu oqaluttuutissavaa. Taamaaliornikkut peqataasut qasukkaaminersapput, peqataasullu ataasiakkaat meerartik pillugu inuk alla soqtiginnilluni naalaarluartoq oqaluttuussinnaavaat.

SUNGIUSAAT - MARLUULLUSI INI MISISSORSIUK

Maanna meeqqassi isaanik iseqarlusi silarsuaq isiginiassavarsi.

- Siullermik sungiusaatissaq oqaluttuariuk, aamma meeqqap isaanik iseqarluni silarsuup isiginiarnissaa pissanganarsinnaasaqisoq.
- Angajoqqaat kaammattorsinnaavatit imminni sungiusaat aammattaaq misileqqullugu.
- Angajoqqaat eqqaasissinnaavatit meeqqap inerikkiartornera patajaallisarneqartarmat, ataatsimoorluni misigisat tamaasa pillugit angajoqqaaminit oqaloqatigineqartaneritigut.
- Pitsaassaaq erseqqissarukku, meeqqaminnik naalaartarnissaat aamma oqaloreernerata kingorna aatsaat namminneq oqalulertarnissaat pingaartuusoq.

SUNGIUSAAT - MEEQQAVIT OQAASII PATAJAALLISARTARPIGIT?

Maanna eqqarsaatigissavarsi meerarsi qanoq oqaloqatigisarnelugu.

- Angajoqqaat qinnuigikkut eqqarsaatigeqqullugu, qaqugukkut meerartik meeqqat oqaatsimigut inerikkiartututigisaanik oqaloqatigisarnelugu.
- Angajoqqaat apeqqut eqqarsaatigereerpassuk, qinnuigissavatit tamanna pillugu assersuusioqqullugit.
- Sapinngisannik imminnut kaammattoqatigiittussanngorlugit oqaluttuarkit.
- Naggasiullugu angajoqqaat qinnuigissavatit eqqarsaatigeqqullugu, meeqqamik oqaatsitigut inerikkiartornera pillugu apeqqutissaqarnerlutik.
- Apeqqutaat ingerlaannaq akikkut - sapinngikkuit. Ingerlaannaq akisinnaanngikkuit neriorsussavatit tullianimut misissorumallugu.

2. Dit barns udvikling (ca. 30 minutter) – (side 9 i forældrebogen)

Formål

At deltagerne får en forståelse for deres forælderrolles betydning for deres barns udvikling. Det er hensigten, at de på den baggrund yderligere kan støtte barnet i hverdagen. Der er særlig vægt på, at forældrene forstår betydningen af barnets sprogudvikling, så de stimulerer den.

pp

Se Power Point 1.2.1

Sådan gør du ...

- Du fortæller kort om, at barnet er inde i en omfattende udviklingsproces, og at de som forældre har stor betydning for, hvordan den forløber.
- Understreg, at der kan være stor forskel på, hvad de enkelte børn kan, selv om de har samme alder
- Få deltagerne til at fortælle, hvordan de selv ser på deres barns udvikling.
- Du kan overveje, om forældrene skal være i to eller flere grupper – og om du vil dele i mands- og kvindegrupper.
- Du laver en kort opsamling på det, I har talt om, og du fortæller, hvilket tema I starter med.
- Hvis I er to undervisere, skal I huske at fordele rollerne mellem jer.
- Du går videre med øvelsen: Dit barns udvikling.

ØVELSE - DIT BARNS UDVIKLING

Den enkelte forælder skal nu fortælle en anden forælder om sit barns udvikling. Det opløder stemningen, og de enkelte deltagere få lov til at fortælle en interesseret og lyttende person om deres barn.

ØVELSE - UNDERSØG RUMMET SAMMEN

I skal nu se verden med jeres barns øjne.

- Først fortæller du om øvelsen, og at det kan være virkelig spændende at prøve og se verden sådan, som vi tror, børnene oplever den.
- Du kan opfordre forældrene til også at prøve øvelsen derhjemme.
- Du kan huske forældrene på, at det styrker barnets udvikling, når de snakker med barnet om alt det, de oplever sammen.
- Det er rigtig fint, hvis du understreger, det er væsentligt, at de lytter til barnet og venter, til det er færdigt med at fortælle, før de begynder at snakke selv.

ØVELSE - STYRKER DU DIT BARNS SPROG?

I skal nu overveje, hvordan I snakker sammen med jeres barn.

- Du sætter forældrene til at tænke over, hvornår de snakker med deres barn på en måde, som fremmer barnets sproglige udvikling.
- Når forældrene har overvejet spørgsmålet, opfordrer du dem til at give eksempler på, hvornår det sker.
- Du forsøger at gøre det på en måde, hvor de inspirerer hinanden.
- Til sidst beder du forældrene overveje, om de har nogle spørgsmål om deres barns sprogudvikling.
- Du svarer på spørgsmålene med det samme, hvis du kan. Kan du ikke svare på spørgsmålene, lover du at undersøge det til næste gang.

Siunnersuutit!

Oqaatigereersimangikkukku oqaatigisinnaavat angajoqqaat atuagaanni qup. 16-mi siunnersuuteqartoqarmat.

Imaaliorit ...

Oqaatsit assigiinngitsut arlallit – tamanna nalunngisaqarfigaasiuk?

- Immikkoortoq: "Oqaatsit assigiinngitsut arlallit" angajoqqaat atuagaanni qup. 16-miittoq nassuiaruk.
- Pitsaanerpaassaaq illit nammineq oqaatsit atorlugit nassuiarukku.
- Angajoqqaat meeqqap oqaasiisa inerikkiartornissaannut pingaarutaat erseqqissaqqissavat, taamatullu meeraq kutaffigalugu oqaluttannginnissaat.
- Oqaluttuariuk meeqqat ataatsikkut oqaatsit arlallit ilinniarsinnaagaat – allaat qaffasissumik.
- Oqaatsinik ilisimatuut inassutigisarpaat, angajoqqaat ataasiakkaat namminneq ilitsoqussaralugit oqaatsitik meeqqaminnut atortassagaat.

pp

Takuuk Power Point 1.2.2

Imaaliorit ...

- Peqataasut qinnuigikkut paarlakaallutik apeqqutit angajoqqaat atuagaanni qup. 10-miittut pillugit oqaluttuaqqullugit.
- Erseqqisassavat pingaartuummat angajoqqaat imminnut naalaarluarnissaat, oqaluttuarineqartullu pillugit apeqquteqartarnissaat.
- Oqarit: "Maanna inerikkiartornermi aqusaartakkat meeqqassinnut pingaaruteqartut pillugit naatsumik oqaluttuutissavassi".
- Oqaatsit meeqqap inerikkiartorneranut annertuumik pingaaruteqartuunerat naatsumik oqaluttuariuk, angajoqqaat atuagaanni qup. 10-mi immikkoortoq "Meeqqavit oqalunniarnera" aallaavigalugu.
- Sulininit misilittakatit oqaluttuarisinnaavatit, meeqqat isumassarsiorfittut atorlugit.
- Angajoqqaat meeqqaminnik ilaqartarnerisa meeqqaminnillu oqaloqateqariaasiisa pingaarutaat erseqqisassavatit.
- Angajoqqaat kaammattukkit oqaaseqatigiit naatsut atortaqqullugit, oqaatsit atorneqartut angajoqqaat meeqqallu ataatsimoorlutik sammisaannut tunngatittarlugit.
- Aamma eqqartorsinnaavarsi oqaatsit suut meeqqat maanna ilikkareersimaneraat.
- Aamma Kunuk pillugu assersuut aallaavigisinnaavat, apeqqutigalugulu namminneq ulluinnarisaminni taamatut misigisaqartarsimanersut.
- Aviamik assersuummi isiginiarsinnaavat, oqaatsit atorneqarneri naapertorlugit Aviaq qanoq oqaatsinik amerlanerik ilinniarnersaq.
- Aamma eqqaasinnaavat meeqqat nuatsillutik tusaasat annikillisaritoq. Siutimikkut maqisoqalersinnaapput, tamannalu pissutigalugu meeraq pisarnermisut tusaasaarussinnaalluni. Tamatuma kingunerisinnaavaa oqaatsitigut inerikkiartornerup unittoornera.
- Angajoqqaat pasitsassimappata meerartik siutimigut maqisoqalersoq, pingaaruuvoq meeqqap misissorneqarnissaa. Immaqa siutini attorniartarpai imaluunniit assersuutigalugu innartinneqaraangami qiasarluni.

Tip!

Hvis du ikke allerede har været inde på det, kan du lige fortælle om det tip, der gives til forældrene i forældrebogen på side 17.

Sådan gør du ...

Flere sprog – er det noget, I kender til?

- Du gennemgår afsnittet: "Flere sprog" side 17 i forældrebogen.
- Det fungerer bedst, hvis du bruger dine egne ord når du fortæller.
- Du understreger igen forældrenes store betydning for, at barnets sprog udvikler sig, og at det er vigtigt, de lader være med at tale babysprog til barnet.
- Du fortæller, at børn godt kan lære flere sprog samtidigt – endda på et højt niveau.
- Sprogforskere anbefaler, at den enkelte forælder taler sit modersmål til barnet.

pp

Se Power Point 1.2.2

Sådan gør du ...

- Du beder deltagerne om at skiftes til at fortælle om de spørgsmål, der er beskrevet i forældrebogen side 11.
- Du understreger, det er vigtigt, at forældrene lytter til hinanden og spørger ind til det, der bliver fortalt.
- Du siger nu: "Nu vil jeg ganske kort fortælle jer om forskellige udviklingspunkter, som er væsentlige for jeres barn".
- Du fortæller kort om sprogets store betydning for barnets udvikling ud fra afsnittet "Dit barns sprog" side 11 i forældrebogen.
- Brug eventuelt dine erfaringer fra dit arbejde med børn som inspiration.
- Du lægger vægt på betydningen af forældrenes samvær med barnet, og den måde de taler med barnet på.
- Du opfordrer forældrene til at bruge små korte sætninger, hvor ordene er bundet til det forældre og barn gør sammen.
- I kan også tale om, hvilke ord børnene allerede bruger.
- Du kan også tage udgangspunkt i eksemplet med Kunuk og spørge, om de kender situationer som den i deres egen hverdag.
- I eksemplet med Aviaq kan du have fokus på, hvordan Aviaq lærer flere ord, på den måde sproget bliver brugt.
- Du kan også nævne, at børn kan få nedsat hørelse i forbindelse med en forkølelse. Det kan give væske i mellemøret, og den er årsag til, at barnet ikke hører som normalt. Det kan give anledning til, at sprogudviklingen går i stå.
- Hvis forældrene har mistanke om, at barnet har væske i mellemøret, så er det vigtigt, at barnet bliver undersøgt nærmere. Det tager sig måske til ørerne, eller det græder, når det bliver lagt ned fx i sengen.

Imaaliorit ...

- Immikkoortoq " Meeqqavit qarasaq ineriartorpoq" nassuiaruk. Sapinngisamik illit nammineq oqaatsitit atukit.
- Oqaatsit oqaatsinik ataasiakkaanik ilallattaarlugit meeqqap oqaatsit nalunngisaanik amerliartortitsisinnanermik siunnersuut uteqqissinnaavat, soorlu Kunuup kuuffik qissallammagu.
- Oqaluttuariuk nalinginnaasoq, angajoqqaat isumaqartarnerat, meeqqat taama ukiullit piviusut malillugit sapinngisaminnit annertunerusumik piginnaaneqartut.
- Oqaluttuarisinnaavat, meeqqat ilikkariartorluarnerusartut, angajoqqaat isummatik timitalerlugit takutisinnagaagatigit – oqaatsit sapernanngitsut atorlugit meeqqap qanoq iliornissaa oqaluttuariutigalugu. Meeqqap qarasaq – meeqqap maanna inuunermini killiffigisaani - tupinnaannarmik pilertoqisumik inerikkiartortarpoq, kisiannili inerivilluarnissaa suli ungaseqaaq.
- Matumani pineqartoq tassaavoq angajoqqaat meeqqamik oqaloqateqartarnissaat, meeqqamit paasineqarsinnaanngorlugu angajoqqaami suna kissaatigineraat. Ilutigisaanillu meeqqap angajoqqaami kissaataat iliuuseqaatigisinnappagu, tamarmik imminnut tapertariisneqalissapput. Tamatumalu nassatarisarpaa meeqqat imminut misiginerata annertusinera.

SUNGIUSAAT – MEERAQ ALLA MALUGINIARUK

Meeraq taperserumallugu pitsaasuvoq, meeqqap sorusunnerata soqutigisaatalu TAKUSINNAANERA.

- Angajoqqaat qinnuigikkat meeraq qiviagartik siulleq alaatsinaaqullugu. Meeraq sulerinersoq maluginiassaavaat. Minutsini marlusuinnarni.
- Qanoq pisoqarnersoq maluginiaruk. Meeqqap suna sammivaa, inersimasullu qanoq-iliortat?
- Naggasiullugu angajoqqaat maluginiagaannik assersuusioqullugit qinnuigikkat. Aperikkat malugisimaneeraat meeraq namminneq meeqqamik assinganik pisoqartillugu qisuariaaserisartagaannik allaanerusumik qisuariartaaseqarnersoq.

3. Illit angajoqqaatut ineriartortarputit (min. 10 miss.) – (angajoqqaat atuagaanni qup. 24)

Siunertaq

Angajoqqaat eqqarsaatigissagaat nammineq angajoqqaatut qanoq inerikkiartorsimanagerlutik, aamma meeqqap ulluinnarni pisariaqartitaanik malussarinnerulernissaat – kiisalu qanoq iliorlutik ulluinnarni meeraq ilaginerusinnaasernerlugu maluginiarnerulissagaat.

pp

Takuuk Power Point 1.3.1

Imaaliorit ...

- Aallaavigisinnavaat, angajoqqaatut meeqqap inerikkiartornera aallutanerineqartarmat – aamma angajoqqaat namminneq annertuumik inerikkiartortarmata. Tamanna immaqa eqqarsaatigineqarpallaarneq ajoraluarpoq. Kisianni qularnangilaq angajoqqaat ataasiakkaat malugisarsimassagaat.
- Tulliullugu siunnersuutigissavat, angajoqqaat marluk-pingasukkaarlutik imminnut oqaluttuutissasut, meeraq taannginnerminni ataatatut anaanatulluunniit qanoq imminnut takorloortarsimanagerlutik.
- Angajoqqaat angutinut arnanullu avikkalarunik ajunngilaq.
- Naggasiullugu imminnut oqaluttuutissapput ullumikkut qanoq misigisimanagerlutik.
- Arlaatigut siunnersusukkut iliuuseqarnissamik ilisimasaqarnissamilluunniit kissaateqarpat.

Sådan gør du ...

- Gennemgå afsnittet "Dit barns hjerne udvikler sig". Gør det så vidt muligt med dine egne ord.
- Du kan gentage et tip om, at de udvider barnets ordforråd ved at lægge at lægge enkelte ord til fx 'Kunuk han drejer en stram vandhane'.
- Fortæl at det er almindeligt, at forældrene forestiller sig, at børn på denne alder kan mere end de i virkeligheden er i stand til.
- Du kan fortælle, at børn lærer bedst af, at de fysisk viser, hvad de mener. Børn lærer ved at efterligne – samtidig med, at man med enkle ord fortæller, hvad barnet skal gøre. I denne periode udvikler barnets hjerne sig med en kolossal fart, men den er langt fra færdigudviklet.
- Det handler om, at forældrene taler med barnet på en måde, så barnet kan forstå, hvad forældrene gerne vil. Når barnet samtidigt kan gøre det, forældrene beder barnet om, går det op i en højere enhed. Det gør, at barnets selvfølelse vokser.

ØVELSE – SE PÅ ET ANDET BARN

For at støtte barnet er det godt, at kunne SE hvad barnet gerne vil og er optaget af.

- Bed forældrene om at iagttage det barn, de først får øje på. De skal lægge mærke til, hvad barnet foretager sig. Bare i et par minutter.
- Prøv at iagttage hvad der sker. Hvad er barnet optaget af, og hvad gør de voksne?
- Du slutter af med at bede forældrene om at komme med et par eksempler på, hvad de lagde mærke til. Spørg om de bemærkede, at barnet reagerede anderledes, end deres eget barn ville reagere i samme situation.

3. Du udvikler dig som forælder (ca. 10 minutter) – (side 25 i forældrebogen)

Formål

At forældrene reflekterer over, hvordan de selv har udviklet sig som forældre, og at de bliver mere bevidste om barnets behov i hverdagen – samt ansprende til, at de bliver mere opmærksomme på, hvordan de aktivt kan være sammen med barnet i hverdagen.

pp

Se Power Point 1.3.1

Sådan gør du ...

- Du kan tage udgangspunkt i, at man som forælder er optaget af, at barnet udvikler sig – og at forældre også gennemgår en omfattende udviklingsproces.
- Du foreslår derefter, at forældre i grupper på 2-3 fortæller hinanden om, hvilke forestillinger de havde om sig selv som far eller mor, inden de fik et barn.
- Forældrene må gerne være i kvinde- eller i mande-grupper.
- De slutter af med at fortælle hinanden om, hvordan de føler sig i dag.
- Var der noget, de ville ønske, de havde gjort eller gerne ville have vidst tidligere.

SUNGIUSAAT - SUUT ILUATSILLUARNERUSARPAKKA?

- Angajoqqaat atuagaanni qup. 24-mi apeqquutit angajoqqaan atuakkit, sungiusaammi allattorsimasut suut iluatsitsiffigisimaneraat eqqarsaatigitilersinnagit.
- Angajoqqaat iluatsitsiffigisimasamik ilaannik assersuutiortikkit.
- Tulliullugu peqataasut sutigut iluatsitsisimanertik imminnut oqaluttuarissavaat.
- Naggataatigut angajoqqaat qinnuigissavatit, assersuutigisaminni assigiiffiusunik takusaqarsinnaanerlutik oqaluttuareqqullugu - ajornangippat.

Akerlianut (iluatsitsiffiuneq ajortunut) nuussaait oqarlutit: "Iluatsittakkasi sammereerassigit, maanna iluatsinikuunngisasi sammissavagut".

SUNGIUSAAT - SUUT UNAMMINARTOQARTIPAKKA?

- Angajoqqaat qinnuigikkitt suna pikkoriffiginerulerusunnerlugu eqqarsaatigeqqullugu. Annermik peqataasut qinnuigikkitt eqqarsaatigeqqullugit ulluinnarni meeqqamut atatillugu pisartut pissuseqarfigiuminaassinnaasut. Pisartuni oqaluttuarisaanni allatut pitsaanagerumillu iliortoqarsinnaanersoq sivikitsumik oqallisigisuk.
- Naggasiullugu angajoqqaat qinnuigissavatit isummatik imminnut saqqummiuteqqullugit.
- Erseqqissaruk peqataasut pingaarnerpaatissagaat namminneq qanoq-iliorniarnertik, ilutigisaanillu allat siunnersuutaat tusarnaarlugit.
- Suleqatigiinnit tamanit siunnersuutit timitalerneqarsinnaasut pingasut pillugit oqaluttuutikkit.

4. Meeqqat peqatigalugu ulluinnarisaq (min. 40-t miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 28)

Siunertaq

Ilisimalissallugu meeqqamut sininnerup, nerisat, pinnguarnarup, isumassuinerup toqqissisimanerullu pingaarutaat, aamma pineqartuni pingaaruteqartuni meeqqap atugarissaarnissaa angajoqqaat namminneq qanoq iliorlutik siuarsarsinnaaneraat.

pp

Takuuk Power Point 1.4.1

Imaaliorit ...

- Oqaluttuariuk sininneq meeqqap atugarissaarneranut nuannaarneranullu kiisalu ilaqtariinnut tamanut pingaartuusooq.
- Oqaatiginiakkatit taparserumallugit Power Point atorsinnaavat.
- Sapinngisamik erseqqissuliorlutillu persuarsuunngitsunik oqaaseqarit.
- Pitsaassaaq oqaatigisatit assersuutissaqartikkukkit. Taamaalioruit peqataasut oqaatigisatit paasiuminartinnerussavaat.

pp

Takuuk Power Point 1.4.2

ØVELSE - HVAD HAR JEG ISÆR SUCCES MED?

- Læs spørgsmålene fra forældrebogen side 25 op for forældrene, før du sætter dem i gang med at overveje, hvad de har succes med på de områder, der er listet op i øvelsen.
- Du beder forældrene om nogle eksempler på det, de har succes med.
- Bagefter fortæller deltagerne hinanden om deres succeser
- Du beder til sidst forældrene om at finde nogle fælles træk i deres eksempler, hvis de kan.

Du kobler om til det modsatte (hvad der er udfordrende) ved at sige: "Efter at I har haft opmærksomheden på jeres succeser, vender vi os mod det, der er udfordrende".

ØVELSE - HVOR ER MINE UDFORDRINGER?

- Du beder forældrene tænke over, hvad de gerne vil blive bedre til. Bed især deltagerne om at tænke på situationer, som de synes er svære at håndtere i dagligdagen med barnet. Snak kort, om det er muligt at forholde sig på en anden og bedre måde i de situationer, de beskriver.
- Til sidst opfordrer du forældrene til at fortælle om deres ideer til hinanden.
- Du understreger, at deltagerne skal lægge hovedvægten på, hvad de vil gøre, samtidig med at de lytter til hinandens forslag.
- Du lader forældrene fortælle om tre konstruktive ideer fra hver gruppe.

4. Hverdagen med dit barn (ca. 40 minutter) – (side 29 i forældrebogen)

Formål

At blive klar over betydningen af hvad søvn, mad, leg, omsorg og tryghed betyder for barnet, og hvordan forældrene selv kan fremme barnets trivsel på disse vigtige områder.

pp

Se Power Point 1.4.1

Sådan gør du ...

- Du fortæller, at søvn er vigtig både for trivsel og humør hos barnet og i hele familien.
- Brug eventuelt PP som en støtte for det, du vil sige.
- Vær så konkret og jordnær, som du kan.
- Det er godt, hvis du kan finde eksempler på det, du fortæller. Det gør det lettere for deltagerne at forstå, hvad du mener.

pp

Se Power Point 1.4.2

Imaaliorit ...

- Oqaluttuariuk nerisat meeqqap atugarissaarneranut, peqqissusianut tunngaviusumillu ileqquinut pingaartuusut.
- Qulequttat assigiingitsut pillugit angajoqqaat soqutigintitaannik oqaloqatigikkitt.
- Oqaatiginiakkatit taparserumallugit Power Point atorsinnaavat.
- Pitsaassaaq oqaatigisatit assersuutissaqartikkukkit. Taamaalioruit peqataasut oqaatigisatit paasiuminartin-nerussavaat.
- Eqqumaffigissavat angajoqqaanik namminneq meeraanermini atugarliorsimasunik peqataasoqarnerisq. Immikkut artornartitaqarpat? Tapersertariaqarpat – taamaassappat pingaartuuvoq tamanna pillugu oqaloqatiginissaat – pisariaqarpat kisimeeqatigalugit – immaqa ilinniartitsinerup kingorna?
- Oqaaqqissaarinaveersaasaatit.
- Eqqumaffigissavat meeqqamik nerisittarlugulu imertittarneranut naleqqiullugu ileqquminnik allannguinsaq pisariaqartinneraat.
- Angajoqqaat allanngortittariaqartutut eqqaasassaarpat?
- Ilinniartitsineq aqutugalugu isumassarsitineqarsinnaappat?

pp

Takuuk Power Point 1.4.3

Imaaliorit ...

- Oqaluttuariuk pinnguarneq meeqqap atugarissaarnissaanut ineriartorneranullu tamarmut pingaaruteqartuusq.
- Oqaatiginiakkatit taparserumallugit Power Point atorsinnaavat.
- Pitsaassaaq oqaatigisatit assersuutissaqartikkukkit. Taamaalioruit peqataasut oqaatigisatit paasiuminartin-nerussavaat..
- Ulluinnarni pinnguaatit pissanganartut pingaarutaat oqaluttuarisinnaavat, angajoqqaat meeqqallu takorluusinnaanerisa saqqummerfigisaannik, tamatuma meeqqap ineriartornera pilersitsisinnaaneralu tapersorsor-tpai.

SUNGIUSAAT - PINNGUARPUSI

- Pinnguaat meeqqat inersimasullu peqataaffigisinnaasaat piareersarsimassavat.
- Pinnguarneq aallartiguk.

SUNGIUSAAT - PINNGUARNEQ

- Oqallisigisiuk meeqqat maanna suna soqutiginaat, aamma peqataasut meeqqaminnik sunik pinnguaqate-qarneq nuannarinerpaasarnaat.

SUNGIUSAAT - ISUMASSARSIATSIALAAT

- Peqataasut qinnuigikkitt pinnguaatit pitsaasut, nuannersut pissanganartullu suut meeqqatillu pinnguaatigis-arnaat.

pp

Takuuk Power Point 1.4.4

Sådan gør du ...

- Du fortæller, at måltidet er vigtigt for barnets trivsel, sundhed og grundlæggende vaner.
- Tal med forældrene om det, som optager dem inden for de forskellige temaer.
- Brug eventuelt PP som en støtte for det, du vil sige.
- Det er godt, hvis du kan finde eksempler på det, du fortæller. Det gør det lettere for deltagerne at forestille sig, hvad du mener.
- Du skal være opmærksom på, om der er forældre til stede, som selv har haft en meget omtumlet barndom. Har de særlige udfordringer? Har de behov for støtte, så er det væsentligt, at du drøfter det med dem – eventuelt på tomandshånd – efter undervisningen?
- Du skal undgå at moralisere.
- Du skal have særlig opmærksomhed på, om der er brug for at ændre den måde, de håndterer deres barns vaner med hensyn til mad og drikke.
- Er der noget, som forældrene mener skal ændres?
- Kan de få ideer til det via undervisningen?

pp

Se Power Point 1.4.3

Sådan gør du ...

- Fortæl at leg er vigtig både for barnets trivsel og den samlede udvikling.
- Du kan eventuelt bruge Power Point som en støtte for det, du vil sige.
- Brug gerne eksempler, så det, du fortæller, er let at forestille sig for deltagerne.
- Du kan understrege betydningen af spændende lege i hverdagen, hvor fantasien hos børn og forældre kommer i spil, det styrker barnets udvikling og kreative sans.

ØVELSE - I LEGER EN LEG

- Du har forberedt en leg, som både børn og voksne kan lege.
- Du sætter legen i gang.

ØVELSE - LEG

- Tag en snak om, hvad børnene er optaget af for tiden, og hvilke lege deltagerne selv nyder mest at lege med deres barn.

ØVELSE - GODE IDEER

- Du beder deltagerne fortælle hinanden om alle de gode, sjove og spændende lege, de leger med deres barn.

pp

Se Power Point 1.4.4

Imaaliort ...

- Oqaluttuariuk isumassuineq toqqissisimanerlu meeqqap nalinginnaasumik atugarissaarnissaanut ataatsimoortumillu inerikkiartornissaanut pingaaruteqartuusut.
- Naatumik aallaqqaasillutit isumassuineq toqqissisimanerlu qanoq paasinerlugu oqaloqatigiinnissaanut aallarnisaassaait.
- Isumassuineq toqqissisimanerlu pillugit angajoqqaat pingaartitaat pillugit oqaloqatigikkit.
- Angajoqqaarpat namminneq toqqissisimanatik sumiginnagaallutillu peroriartorsimanerminnik oqaluttu-artunik, pingaartuuvoq naalaarnissat, misigeqatiginnittumillu naaperiarnissaat. Ilinniartitsinerup kingorna oqaloqatigiumallugit neqeroorfigisinnaavatit, allanut innersuunnissaat pisariaqartutut isigigukku (aammataaq takuuk angajoqqaat atuagaanni qup. 79).
- Ilutigisaanik paarissavatit qularnaarlugulu imminnut aaginnannginnissaat. Aamma angajoqqaat allat qisuariaataat maluginiassavatit.
- Meeqqat pisariaqartitaat misigisaallu salliutittuassavatit.
- Ulluinnarnit assersuutunik atuisinnaavutit, oqaluttuarisatit peqataasunut takorlooruminartooqqullugit.
- Meeqqanut ulluinnarisap toqqissisimanartup, siumut takorlooreerreqarsinnaasup isumassuilluarfusullu pingaarutaa erseqqissassavat – oqaaqqissaarinertaqanngitsumik. Soorlu oqaluttuaralugu ulluinnarisap pit-saasumik assigiinngitsorpassuarnik periuseqarluni ingerlanneqarsinnaasoq.

SUNGIUSAAT - UAGUTSINNI ISUMASSUINEQ TOQQISSISIMANER-LU IMAAPPUT

- Erseqqissarsinnaavat toqqissisimanissaq meeqqanut tamanut pingaaruteqarlunnartuusooq. Taamaammat peqataasut oqaloqatigiissutigissavaat suut nammineq meeqqaminnut toqqissisimanermik pilersitsisarnersut. Aamma ulluinnarni suut toqqissisimanermik pilersitsissutaasarnersut pillugu imminnut isumassarsisat-sialanik siunnersuutinillu immersoqatigiissapput.

SUNGIUSAAT - TOQQISSISIMANEQ

- Peqataasut suut meeqqaminni toqqissisimanermik pilersitsisarnersut pillugit oqaloqatigeereerunik...
 - Toqqissisimanermik pilersitsisartut pingaarnarpaat tallimat toqqassavaat.
 - Peqataasullu allat oqallisigissavaat.
- Ajornanngippat peqataasut arnanut angutinullu avissinnaavatit.
- Peqataasut assersuusissavaat sutigut meeqqat assigiiffeqarnersut, sutigullu assigiinngiffeqarnersut.
- Naggataatigut qinnuigissavatit sutigut allannguinnissamut isumassarsisimanertik eqqarsaatigeqqullugu – meeqqamik toqqissisimanermik misiginera annertusiartoqqullugu.

Sådan gør du ...

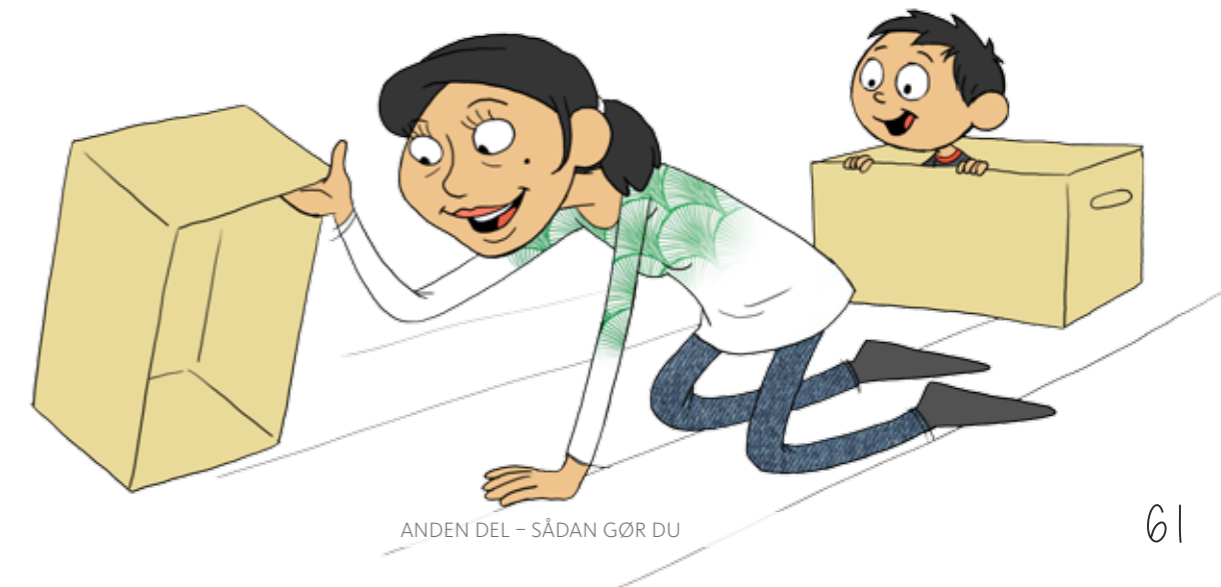
- Du fortæller, at omsorg og tryghed er vigtig både for barnets almene trivsel og for barnets samlede udvikling.
- Med en kort indledning lægger du op til en samtale om, hvad de forstår ved begreberne omsorg og tryghed.
- Du taler med forældrene om det, som optager dem inden for temaerne omsorg og tryghed.
- Er der forældre, som umiddelbart fortæller, at de er vokset op med utryghed og med omsorgssvigt, så er det vigtigt at du lytter, og at du møder dem med empati. Du kan tilbyde, at I taler sammen efter undervisningen, hvis du tænker, der er behov for henvisning (se i øvrigt forældrebogen side 79).
- Du skal samtidig passe på dem og sikre, at de ikke udleverer sig selv. Du skal også have blik for de andre forældres reaktioner.
- Du holder fokus på børnenes behov og oplevelser.
- Du kan bruge eksempler fra hverdagen, så det, du fortæller, er let at forestille sig for deltagerne.
- Du understreger betydningen for børnene af en tryk, forudsigelig og omsorgsfuld hverdag – uden at du moraliserer. Fx ved at fortælle, at der er mange gode måder at få hverdagen til at fungere på.

ØVELSE - SÅDAN ER DER OMSORG OG TRYGHED HJEMME HOS OS

- Du kan understrege, at tryghed er meget vigtig for alle børn. Derfor skal deltagerne tale sammen om, hvad der skaber tryghed for netop deres barn. Og de skal give hinanden gode ideer og tip om, hvad der skaber trygge situationer i hverdagen.

ØVELSE - TRYGHED

- Når deltagerne har talt sammen om, hvad der skaber tryghed for deres barn, skal de
 - finde de fem vigtigste ting, der skaber tryghed.
 - drøfte dem med de andre deltagere.
- Du kan inddele deltagerne efter køn, hvis det er muligt.
- Deltagerne skal finde eksempler på, hvor børnene ligner hinanden, og hvor de er forskellige.
- Til sidst beder du dem om at overveje, hvor de er blevet inspireret til at ændre noget, så deres barns følelse af tryghed kan vokse.

5. Meeqqat ilaqutariinni (min. 20-t miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 38)

Siunertaq

Siunertaavoq peqataasut maluginiarlualissagaat aanaa/aataakkut, ikinngutit allallu meeqqamik qanitarisai qanoq pingaaruteqartiginersut. Ilaqutariit eqqaanni inuit pingaarutillit periarfissanik nutaanik ammaassinis-samut ikiuussinnaapput, aamma meeqqat inersimasullu inuunerini aporfusinnaasut pissuseqarfiginissaannut ikiuussinnaallutik.

pp

Takuuk Power Point 1.5.1

Imaaliorit ...

- Kapitalimi "Meeqqat ilaqutariinni" sammisaq pingaarneq siulleq nassuiaruk (angajoqqaat atuagaanni qup. 38). Tassani pineqarput meeqqap inuunerani inuit pingaaruteqartut.
- Ane aamma aanaa/aataakkut pillugit assersuut eqqartoruk, nangillutillu meeqqap ilaqutariinni inuit pingaarutillit allat pillugit sammisassaq eqqartorlugu. Kina meeqqap attuumassuteqarfiginerpaavaa? Sooq? Kina attuumassuteqarfiginnginneruaa?
- Peqataasut ilaqaqanngippata imaluunniit ungasissumi najugaqartunik ilaqaqarpata, eqqartorsinnaavarsi tamanna angajoqqaanut meeqqamullu qanoq sunniteqartarnersoq.

SUNGIUSAAT - MEEQQAVIT INUUNERANI INUIT PINGAARUTILLIT

Meeqqap inuunerani inuit pingaarutillit pillugit sungiusaat ingerlaguk.

- Peqataasut qinnuigikkat eqqarsaatigeqqullugu kina/kikkut imminnut pingaaruteqartuunersoq/-sut eqqarsaatigeqqullugu.
- Tulliullugu qinnuigissavatit angajoqqaat atuagaanni qup. 40 misissoqqullugu. Tassani namminneq meeqqamik aqqa nigaliup qeqqanut allassavaat. Tulliullugu inuit meeqqamut pingaaruteqartut nigalinni avalliunerusuni allassavaat. Inuit pingaaruteqarnerusut meeqqamut qaninnerusumi inissinneqassapput.
- Sanilertik oqaloqatigissavaat, meeqqat inersimasullu meeqqamut pingaaruteqartut ilaat meeqqaminnut sulii qaninnerutilerusunerlugit? Sooq?
- Erseqqissassavat paarlakaallutik naalaarlutillu oqaluttuassasut.
- Apeqqutip tullia saqqummiuguk.
- Maanna sanilertik oqaloqatigissavaat, meeqqap pineqartumut qanoq isumaqarumaarneranik eqqarsaatitik pillugit.
- Pingaartuuvog peqataasut namminneq misilittakkatik eqqarsaatitillu pillugit oqaaseqarnissamut periarfissaqarnissaat.
- Sungiusaammi sammineqartut eqikkassavatit, peqataasut qanoq misigisaqarnerinik apersorlugit.
- Peqataasut tamarmik takuneqarlutillu tusarneqarnissaat isumagiuk.
- Meeqqat angajoqqaallu inuunerani inuit pingaarutillit misigissutsinik amerlasuunik pissuseqarfigininnernillu assigiinngitsunik pikialaartitsinnaapput. Taamaammatt pingaartuuvog qitiutittuassallugu suut peqataasut pingaartinneraat, aamma pilersitsiffiusumik iliuseqarnissamut periarfissat suunersut.
- Angajoqqaanut atuakkami inuunerup nigalianut apeqquaqarpoq, meeqqat inuuneranni nigalik eqqartortillugu aallaavigisinnaasassannik.
- Inuunerup nigalia eqqartooreerussiuk Ane, aanaa/aataakkuminut pulaartoq pillugu assersuut uterfigeqqis-sinnaavat, peqataasut ilisarinnasassannik imaqarnerisooq takujumallugu.

pp

Takuuk Power Point 1.5.2

5. Dit barn i familien (ca. 20 minutter) – (side 39 i forældrebogen)

Formål

Formålet er, at deltagerne bliver bevidste om betydningen af bedsteforældre, venner og andre, der er omkring deres barn. Vigtige personer omkring familien kan hjælpe med til at åbne nye muligheder og håndtere udfordringer i børns og voksnes liv.

pp

Se Power Point 1.5.1

Sådan gør du ...

- Du gennemgår det første hovedtema i kapitlet "Dit barn i familien" (forældrebogen side 39). Det handler om betydningsfulde mennesker i barnets liv.
- Du taler om eksemplet med Ane og bedsteforældrene, og du fortsætter med temaet om, hvordan barnet har det sammen med andre i familien. Hvem er barnet tæt knyttet til og hvorfor? Hvem er det ikke så tæt knyttet til?
- Hvis deltagerne ikke har en familie eller har en familie, som bor langt væk, så kan I tale om, hvad det betyder for forældrene og barnet.

ØVELSE - BETYDNINGSFULDE MENNESKER I DIT BARNS LIV

Gennemfør øvelsen om betydningsfulde mennesker i dit barns liv.

- Du beder deltagerne overveje, hvem der betyder noget for dem.
- Derefter beder du dem om at se på side 41 i forældrebogen. Her skriver de deres barns navn midt i cirklen. Derefter placerer de personer, der betyder noget for barnet, i cirklerne udenom. De mest betydningsfulde personer placeres tættest på barnet.
- De snakker med sidemanden om, hvorvidt der er nogle af de børn og voksne, som har betydning for deres barn, de kan tænke sig kommer tættere på? Hvorfor det?
- Du understreger, at de skiftes til at lytte og til at fortælle.
- Du introducerer næste spørgsmål.
- De skal nu tale med sidemanden om, hvad de tror, at barnet vil synes om det?
- Det er vigtigt, at deltagerne får mulighed for selv at komme til orde med deres egne erfaringer og tanker.
- Du samler op på øvelsen ved at spørge til, hvordan deltagerne oplevede det.
- Du sørger for at alle bliver set og hørt.
- Betydningsfulde mennesker i børns og forældres liv kan vække mange følelser og forskellige holdninger. Derfor er det vigtigt at holde fokus på, hvad der fylder hos deltagerne, og på konkrete muligheder for at handle på en konstruktiv måde.
- I forældrebogen er der spørgsmål til livscirklen, som du kan tage udgangspunkt i, når I taler om børnenes livscirke.
- Efter at I har talt om livscirklen, kan du eventuelt vende tilbage til eksemplet med Ane, der kommer på besøg hos sin bedstemor og bedstefar, for at se om det ligner noget, som deltagerne kan genkende.

pp

Se Power Point 1.5.2

Imaaliorit ...

- Oqaluttuariuk meeqqat mamakujuttullu pillugit isummat assigiingittaqsut. Ilaasa meeqqat nalinginnaasumik peqqissusiat puallarpallaarsinnaanerallu eqqartortarpaat, allat kigutit putoqalersinnaanerat meeqqallu nukatsinneqarnissaat eqqartortarlugu.
- Erseqqissassavat inuit arlallit isumaqarmata meeqqat mamakujuttutorpallaartartut. Ilissi nammineq meeqqassinnut tunngatillugu qanoq inissisimavisi?
- Ilutigisaanik ilaqutariit ilaanni assortuuttoqartarpoq, meeqqat qanoq mamakujuttutortiginissaannut tunngasutigut.
- Assortuunnerit pinaveersaarniarlugit meeqqallu naammagintumik mamakujuttutortarnissaat pissuseqarfiumallugu, angajoqqaat atuagaanni qup. 42-mi oqaluttuq atuassavat.
- Namminneq ilaqtatik meerartillu qqaluttuami pineqartuuppata, qanoq iliornissartik peqataasut eqqarsaatigalugulu oqallisigissavaat.
- Malik Maliinalu pillugit titartakkanik filmilialiaq qulequtaq manna pillugu naggasiisoq takutissinnaavat.
- Ilaatigut oqallisigissavarsi peqataasut ataasiakkaat qanoq-iliorsinnaanersut, ilaqtat ilaasa meeraq naam-magintartut qaangerlugit mamakujunnik tuniorartarpasuk.

6. Ukunanga ikiorserneqarsinnaavutit (min. 10 miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 44)

Siunertaq

Peqataasut pisariaqalerfiatigut sumi ikiorserneqarsinnaanerminnik ilisimasaqarnissaat. Tamanna atuuppoq sulisunit aamma ilaqtanin ilkinngutinillu ikiorserneqarnermut tunngatillugu.

pp

Takuuk Power Point 1.6.1

Imaaliorit ...

- Oqaluttuariuk kikkut tamarmik inuunermik ilaani ikiorneqarnissamik pisariaqartitsilersinnaasut.
- Ikiorserneqarnissamut periarfissat nassuiakkit (angajoqqaat atuagaanni qup. 79), oqaluttuaralugulu kikkut tamarmik ikioqqulluni saaffiginninnissaq pisariaqartilersinnaagaat.
- Oqaluttuariuk ajornartorsiutit allinnginnerini ikiorneqarnerup, kingusinnerusukkut ajornartorsiuterpassuit pinaveersaartissinnaagai.
- Erseqqissarsinnaavat inuppassuit ikiuukkumasarmata - aperineqaraagamik, tamatigullu sulisunit ikiorseqqussinnaammata, qanigisaminnut ajornartorsiutitik oqaluttuariumanngikkunikkit.
- Sungiusaat nassiuaruk.

SUNGIUSAAT - TAPERSERNEQARNEQ

- Sungiusaammi peqataasut eqqarsaatigissavaat ilaqtaminnit inunnillu qanitammittut sutigut taperserneqartullu ilitserneqarsinnaanerlutik. Inuit amerlasuut eqqarsaatiginngitsoortarpaat qanigisaminnit ikiorneqarsinnaasarnertik.

Sådan gør du ...

- Du fortæller, at der er mange forskellige synspunkter om emnet børn og slik. Nogle taler om børnenes almenne sundhed og risiko for overvægt, andre taler om huller i tænderne, og andre taler om, at børnene bliver forkælede.
- Du fremhæver, at der er mange der mener, at børn får for meget slik. Hvordan er det med jeres eget barn?
- Samtidig er der mange konflikter i nogle familier, som handler om, hvor meget slik børn må få
- For at forebygge konflikter og håndtere børns forbrug af slik på et rimeligt niveau, læser du historien for deltagerne i forældrebogen side 43.
- Deltagerne drøfter eller tænker over, hvad de ville gøre, hvis det var deres familie og deres barn
- Du kan vise animationsfilmen om Malik og Maliina, som afslutter med dette tema.
- I taler blandt andet om, hvad de enkelte deltagere kan gøre, hvis der er nogle i familien, som giver barnet mere slik, end de mener er godt for barnet.

6. Her kan du få hjælp (ca. 10 minutter) – (side 45 i forældrebogen)

Formål

At deltagerne ved, hvor de kan få hjælp, hvis de har brug for det. Det gælder både hjælp fra de professionelle og fra familie og venner.

pp

Se Power Point 1.6.1

Sådan gør du ...

- Du fortæller, at alle kan få brug for hjælp på et eller andet tidspunkt.
- Du gennemgår mulighederne for hjælp (forældrebogen side 79) og fortæller, at alle kan få brug for at henvende sig for at få hjælp.
- Fortæl at hjælp, inden problemerne har vokset sig store, kan forebygge mange problemer senere.
- Du kan understrege, at mange er åbne for at hjælpe, hvis de bliver spurgt om støtte, og at der altid er en professionel hjælp, de kan søge, hvis de ikke vil fortælle om problemerne til nogle, som er meget tæt på.
- Du gennemgår øvelsen.

ØVELSE - STØTTE

- I øvelsen skal deltagerne tænke over, hvor de kan få støtte og vejledning i deres familie og omgangskreds. Mange overser ofte, at der er hjælp at hente i de nærmeste omgivelser.

7. Inuullaritsi - Ullumimut qujanaq – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 44)

Siunertaq

Angajoqqaat aappaagu takkuteqqinnissamut kajumilersinnissaat piunassuseqalersinnissaallu.

pp

Takuuk Power Point 1.7.1

Imaaliorit ...

- Oqaluttuariuk: Tullianik – ukiup ataatsip missaa qaangiuppat – MANU-mi sammineqassapput illit meeqqat nammineertoq, tamatumalu unaminartortarisinnaasai.
- Aamma eqqartussavarpud meeraq alapernaatsoq, qanorlu-iliorlutit meeqqannut ilisimasortaasinnaansutit.
- Naapeqqinnissarpud ullualunnguanik sioqqullugu SMS-erumaarpunga.
- Angerlamut apuulluarisi. Takoqqinnissarsi qilanaarivara
- Inuulluaqqukkit ullumimullu qujallutit.

7. Farvel og tak for i dag – (side 45 i forældrebogen)

Formål

At underviserne styrker forældrenes motivation og lyst til at komme igen til næste år.

pp

Se Power Point 1.7.1

Sådan gør du ...

- Du fortæller: Næste gang – om ca. et år – handler MANU om dit selvstændige barn og de udfordringer det kan give.
- Vi skal også tale om det nysgerrige barn, og hvordan du kan være en guide for dit barn.
- Jeg sender jer en SMS nogle dage før, vi skal mødes igen.
- Kom rigtig godt hjem. Jeg glæder mig til at se jer igen.
- Du siger farvel og tak for i dag.

Nammineersinnaaleriartorneq

– meeraq marlunnik ukiulik

Peqataassapput angajoqqaat marlunnik ukiulinnik meerallit

Ilinniartitsinerup matuma siunertaa

Ilinniartitsinerup ingerlatsinerup uani annermik sammineqassapput, meeqqap namminiileriarternera aamma tamatumani angajoqqaat misigissutsitigut qanimut attuumassuteqarnertik aqutugalugu tapersiisinaanerat. Tamanna angajoqqaat ilimagisaannut meeqqamullu sinaakkusiuttagaannut atassuserneqassaaq. Tamatumani pineqarsinnaapput qanoq pivusorpalaartunik pitsaasunillu meeqqamit qiimasumik ilimagisaqarnersut. Ilinniartitsinerup takutinneqassaaq, meeqqap ilaqutariinni pingaaruteqartutut imminut paasinera, angajoqqaat qanoq-iliortut tapersersinnaaneraat, assersuutigalugu meeqqap nammineq sapinngisaminik misileraasineratigut pisinnaasaminillu annertusaatinneratigut. Tamatuma aammattaaq nassataraa meeqqap kamattutut puuttutullu misiginermini ataata imaluunniit anaana pisariaqartittarmagit. Aamma tamatumani pingaartuummat meeqqap misigissutsimigut taperserpeqarlunilu ikiorneqarnissaa. Ilinniartitsineq aqutugalugu meeqqat kinguaassiuutimikkut inerikkiartortarnerat alapernaannerallu – meeqqap marlunnik ukiullip misileraaffigisagai – pillugit ilisimasat saqqummiunneqassapput, aamma meeraq timimini attugassaangitsunik (soorlu kinguaassiuutitigut malussajaffinnik) inersimasunit qaangerneqartussanngitsunik peqarmat.

Piareersarneq ...

- Angajoqqaat atuagaanni atortussat atuareersimassavatit: Meeraq marlunnik ukiulik (qup. 46-76).
- Ilinniartitsinerup tunngaviit uteqqissimassavatit, ilinniartitsisunut ilisarititsissutit atuallattaaneratigut, taaku MANU pillugu pikkorissartitsinerup ilisimariissavatit.
- Malik, Maliina Kunullu pillugit titartakkanik filmeeraliaq takusimassavat, eqqarsaatigalugulu qaqugukkut takutissallugu naapertuutissanersoq.
- Sungiusaatiniq il.il. ilisarititsissutit saqqummiunniakkatit piareersariissavatit.
- Peqataasunut tamanut angajoqqaat atuagaat naammattut piareeqqassavatit – ataatumat anaamullu – immaq ilaat meeraq ataatsimik ukiulik pillugu ilinniartitsisoqarmat peqataasimangillat.
- Angajoqqaat arlallit meeqqisarpata, pisariaqarsinnaavoq arlaata immikkut nakkutilliisuunissaa.
- Atortussatit tamaasa misissorlugillu misilikkit (smartboard, allaatit, flipover il.il.).
- Angajoqqaat amerlappata atiisa allagartassa at siumoortumik suliarisinnaavatit, siuliaqutaat allareerlugit.
- Nutaanik peqataasoqarpat atiisa allagartaat angajoqqaat atuagassaannut ilanngullugu piareereeriissavatit.
- Unikaallannerup sutugassaarnissaq najoqqagassaarnissarlu isumageriissavatit – aamma eqqaamajuk meeqqanik peqataasoqarpat taaku ukiunut inerisimassusiinullu naapertuuttunik sutugassaqartitsinissaq.
- Peqataasut amerlappata, flipoverit pingasut piareersarsinnaavatit tassanilu Power Point 2.2 allallugu: 'Meeqqat toqqaasinnaava?' 1. Uanga meerara sinnerlugu aalajangiisarpunga – suli periarfissanut assigiinngitsunut inerisimassutsimigut inuuppoq, 2. Meeqqama nammineq piumasai ammaffigilluinnarpakka – meeqqama iliuusereqqaagai malittarpakka 3. Meerara kililinnik periarfissittarpara, uanga aalajangikkama iluani ajunngilaq.
- Pitsaassaaq peqataasut tamarmik oqaaseqarpara – ilinniartitavit qanoq amerlatiginerat qanorluunniit ikitsiginerat apequtaatinnagu.

Selvstændighed i fuldt flor

– det 2-årige barn

Deltagerne er forældre med børn på to år

Formålet med denne undervisningsgang

I denne undervisningsgang er det især barnets selvstændighed, og hvordan forældrene understøtter den via det nære følelsesmæssige bånd, de har til barnet, der er det centrale. Dette kobles sammen med forældrenes forventninger, og hvilke rammer de sætter omkring barnet. Det kan være, hvordan de har realistiske og positive forventninger til barnet på en humoristisk og konstruktiv måde. I undervisningen vises, at forældrene kan styrke barnets opfattelse af sig selv som en værdifuld person i familien, fx ved at lade barnet eksperimentere med, hvad det selv kan og udvide færdighederne. Det indebærer også barnets behov for at være sammen med far eller mor, når følelser af vrede og raseri tager over. Og at det er vigtigt, barnet får deres støtte og hjælp til at tackle dem. Gennem undervisningen formidles viden om børns seksuelle udvikling og nysgerrighed, der er genstand for det 2-årige barns eksperimenter, og at det har en kropslig urørlighedszone (fx erogene zoner), som ikke må overskrides af voksne.

Forberedelse ...

- Du har læst materialet i forældrebogen: Det 2-årige barn (side 47-77).
- Du har genopfrisket grundprincipperne i undervisningen ved at skimme introduktionen til underviserne, som du kender fra kurset om MANU, du har været på.
- Du har set animationsfilmen med Malik, Maliina og Kunuk og overvejet, hvor den vil passe ind.
- Du forbereder dig til de oplæg, du skal bruge som introduktion til øvelser mv.
- Du har forældreboget med til alle deltagere – både til far og til mor – måske er der nogle som ikke har været med i undervisningen om det 1-årige barn.
- Har mange forældre børn med, kan I have behov for, at der er én, som især har med børnene at gøre.
- Du sørger for at tjekke alt udstyr, og hvad du i øvrigt skal bruge (smartboard, tuscher, flipover mv.).
- Hvis der er mange forældre, kan du på forhånd have nogle navneskilte (labels) med, hvor du med en tusch har skrevet forældrenes fornavn.
- Er der nye deltagere, har du lagt label ind i en bog til dem.
- Du sørger for, at der er lidt at spise og drikke til pausen – husk også, at der er børn til stede, som også har behov for noget at spise og drikke, der passer til deres alder og udvikling.
- Er det et større hold, kan du forberede tre stykker flipover, hvor du har skrevet Power Point 2.2) op 'Må dit barn vælge?' Jeg bestemmer for mit barn – det er ikke modent til forskellige muligheder endnu 2. Jeg er helt åben for, hvad mit barn selv vil – jeg følger initiativet fra mit barn 3. Jeg sætter begrænsede valgmuligheder for mit barn, indenfor det jeg har bestemt er OK.
- Det er godt, at alle får sagt noget – uanset hvor mange eller få du underviser.

1. Tikilluaritsi (min. 15-it miss.)

Pilersaarut

1. Tikilluaritsi (min. 15-it miss.)
2. Nammineerseq aamma alapernaaneq (min. 20-t miss.)
3. Meeqqavit inuunerani ilitersuisuuvutit (min. 15-it miss.)
4. Meeqqavit misigissusai (min. 30-t miss.)
5. Perorsaaneq meeqqavillu inerikkiartornera (ca. 35 minutter)
6. Meeqqanni attugassaanngitsut (min. 15-it miss.)
7. Inuulluaritsi ullumimullu qujanaq (5 minutter)

Siunertaq

Ilinniartitsinermi siullermi angajoqqaat tikulluaqquneqassapput, paasitineqarlutillu MANU-p sunik neqerooru-teqarneranik. Angajoqqaat ilisimassavaat angajoqqaanik pikkorissaanerup suna siunertarineraa, sunillu pissar-siaqaatigissaneraat. Tamatuma saniatigut peqataasut imarisaasut pillugit imminnillu ilimagisaat naleqqussarne-qassapput. Aammattaaq siunertaavoq, peqataasut ilinniartitsinermit oqartussaaqataanissaat, ingerlatsinermi peqataallualernissaat aamma ilinniartitsinermit namminneq pisariaqartitaminnut naapertuuttumut peqataanis-saat.

pp

Takuuk Power Point 2.1.1

Imaaliorit ...

- Angajoqqaanik pikkorissaanermut MANU-mut tikilluaqqusiit.
- Peqataasut tamarmik atiminnik, meeqqamik atianik inuuianillu saqqumminissaat isumagiuk.
- Kinaanerit naatsumik oqaluttuariuk. Sulininnit misilittakkatit oqaluttuarikkat – nammineq inuttut inuunerit pinnagu.
- MANU sunaanersoq naatsumik oqaluttuariuk.
- Imaassinnaavoq angajoqqaartoq aatsaat MANU-mi ilinniartitaasunik, taamaappat MANU sunaanersoq naatsumik oqaluttuariuk.
- Mianerisassat pillugit saqqummiissaatit: 1. Namminneq misigisimasatik oqaluttuarisinnaagaat 2. Peqataasut allat misigisimasaat qanoq-inneralluunniit inunnut peqataasut avataanniittunut oqaluttuarineqassanngitsut.
- Facebookimi, Messengerimi attaveqaammiluunniit allami peqataasut atortagaanni gruppiliorinissaannik kaammattorsinnaavatit.
- Meeqqat arlallit peqataappata, meeqqat erinarsuutaannik ataatsimoorlusi erinarsugassassinnik piareer-saasinnaavutit.
- Prezi assigiinngitsunik qulequtaqartoq takutiguk.
- Immikkoortut ataasiakkaat naatsumik oqaluttuarikkat, Prezimi saqqummersitat tullerriaartillugit.

SUNGIUSAAT - MAANNA SAMMISAASUSSAT

- Angajoqqaat piimagunik sammisassat pillugit eqqarsaatiminnik allattuisinnaapput. Erseqqissaruk angajoqqaat atuagaanni allttuisinnaasut, namminnermi pissaraat.

1. Velkommen (ca. 15 minutter)

Program

1. Velkommen (ca. 15 minutter)
2. Selvstændighed og nysgerrighed (ca. 20 minutter)
3. Du er guiden i dit barns liv (ca. 15 minutter)
4. Dit barns følelser (ca. 30 minutter)
5. Opdragelse og dit barns udvikling (ca. 35 minutter)
6. Dit barns urørlighedszone (ca. 15 minutter)
7. Farvel og tak for i dag (5 minutter)

Formål

I den første undervisningsgang bydes forældrene velkommen, og de får en forståelse af, hvad MANU kan tilbyde dem. Forældrene skal vide, hvad forældrekurset går ud på, og hvad de kan få ud af det. Derudover skal der ske en afstemning af deltageres forventninger til indholdet og til hinanden. Det er endvidere formålet, at deltagerne får medindflydelse på undervisningen, bliver aktive i forløbet og deltager i en undervisning, der passer til deltageres behov.

pp

Se Power Point 2.1.1

Sådan gør du ...

- Du byder velkommen til forældrekurset MANU.
- Du sørger for at alle siger deres navne, deres barns navn og fødselsdag.
- Du fortæller kort, hvem du selv er. Fortæl om dine arbejds erfaringer, ikke om dit privatliv.
- Du fortæller kort, hvad MANU er.
- Der kan være forældre, som er til deres allerførste MANU-undervisning. Hvis det er tilfældet, fortæller du kort, hvad MANU er.
- Du fortæller om fortrolighed: 1. At de gerne må fortælle, hvad de selv har oplevet 2. At de ikke må fortælle til udenforstående, hvad andre i gruppen oplever, eller hvordan de har det.
- Du kan opfordre dem til at deltage i en gruppe på Facebook, eller hvad de ellers bruger af sociale medier.
- Er der mange børn til stede, kan du forberede en børnesang, som I kan synge i fællesskab.
- Du viser Prezi'en med de forskellige temaer.
- Du fortæller kort om de enkelte punkter, mens du klikker rundt i Prezi-landskabet.

ØVELSE - TEMAER DENNE GANG

- Har forældrene lyst, kan de skrive noget om, hvad de tænker om temaerne. Du kan understrege, at de gerne må skrive i forældrebogen, det er deres personlige eksemplar.

2. 2. Nammineerneq aamma alapernaanneq (min. 20-t miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 48)

Siunertaq

Angajoqqaat meeqqamik avatangiisiminut akulerukkiartornermini periusaanik isiginninnaalernissaat, soorlu alapernaanneranik inuttullu pissusaanik. Immikkoortumi tassani kingusinnerusukku siunertaavoq, angajoqqaat peqataasut assersuusiortinnerisigut, angajoqqaat meeqqamik nammineerneranik sulii annertunerusumik qanoq patajaallisaasinnaanerminnik eqqarsaatissinnissaat, soorlu ukiuinut inerisimassusianullu naapertuuttunik toqqa-gassittarlugu.

Imaaliorit ...

- Meeqqap marlunnik ukioqarnermini inerikkiartornera pillugu naatsumik saqqummiigit.
- Pingaartissavat meeqqat amerlanerpaat nutaanut tamanut alapernaatsorujussuunerat, aammali meeqqani ukioqatigiinni ataasiakkaani assigiinngissutit nikerartorujussuusinnaasut. Suulluunniit nalusatik misissorni-artarpaat, inimilu pileriginerpaasaqartarlutik (soorlu fjernsyni, imaluunniit igaffimmi amusartooq pissanganar-torpassuarnik imalik).
- Immikkut soqutigisaqartarput (mobiltelefon, iPad, qarasaasiaq, matuersaatit).
- Oqaluttuarisinnavaat meeqqat marlunnik ukiullit sorusunnertik sorusunninnertillu erseqqissumik malugeq-qusarmassuk.
- Marlunnik ukiullit tikkuartuisarput, oqaatsinik atuisarput, timertik pissusilersortittarpaat ussersortarlutillu – arlaannik piumasaraqaraangamik piumanngisaraqaraangamillu – meeqqat ilaat oqaaseqatigiinnguanik oqaat-sinik arlalinnik imaqartunik oqarsinnaasarput.
- Marlunnik ukiullit misigissutsitigut inuunerat imaappooq, misigissutit misigineqariutaa takkuttarlutik.
- Pingaartuuvoq meeqqap paasineqartutut angajoqqaaminillu akuerineqartutut misiginissaa. Kisianni imaan-ngilaq angajoqqaat meeqqap perusutai tamaasa anngaassagaat.
- Pingaartuuvoq angajoqqaat assortuunnernik peqqissaartumik toqqaasarnissaat.

pp

Takuuk Power Point 2.2.1

Imaaliorit ...

Maanna toqqaasarneq pillugu sammisaq qitiutinneqassaaq. Tamarmik immikkut qanoq "angajoqqaajoriaaseqar-pat"?

- Oqaaseqaatit assigiinngitsut pingasut nivinngakkit/saqqummikkit – angajoqqaat piumasaminni issiasin-naaqullugit.
- Erseqqissaruk eqqortoqanngitsoq imaluunniit eqqunngitsoqarani.
- Peqataasut akornanni aappareeqarpat, oqarfikkittit imaassinnaasooq tamarmik immikkut assigiinngitsunik isummersortut.
- Angajoqqaat angajoqqaajoriaaseq toqqagaat pillugu oqaloqatigiisikkittit.
- Oqallillualerpata ilinniartitsisutut inimi angalaaqattaalaarsinnaavutit aperillattaallutit. Soorlu soooq ataasiak-kaat suleqatigiit taakkorpiat toqqarsimaneraat? Suut toqqagassarivaat? Soooq?
- Naggasiullugu assersuutigalugu apequtigisinnavaat, toqqaasinnaneq aalajangeeqataasinnaanerlu meeqqap inerikkiartorneranut pingaaruteqarnerisooq. Angerpatalu apequtigalugu, tamanna qanoq sunniute-qartarnerisooq. Toqqaanissamut periarfissaqarneq ajortortaarsinnaava?
- Pitsaassaaq angajoqqaat tamaasa oqaaseqartittarsinnaagukkit. Isumaqatigiittariaqanngillat.
- Oqaatigineqartut eqikkakkit. Pingaarnersaannaat. Aqquutaani allattuillattaarsinnaavutit.

2. Selvstændighed og nysgerrighed (ca. 20 minutter) – (side 49 i forældrebogen)

Formål

At få forældrene til at se på deres barns måde at indtage verden på – fx nysgerrighed og temperament. Senere under dette punkt er det formålet, ved hjælp af eksempler fra de deltagende forældre, at få forældrene til at overveje, hvordan de yderligere kan styrke deres barns selvstændighed fx ved at give det valgmuligheder, der passer til alder og modenhed.

Sådan gør du ...

- Du holder et kort oplæg om barnets udvikling, når det er 2 år gammelt.
- Du lægger vægt på, at de fleste børn er meget nysgerrige overfor alt nyt, men at de individuelle variationer er store hos børn på samme alder. De undersøger ting, som de ikke kender og har foretrukne områder i lej-ligheden, som de gerne vil være i (fx der hvor fjernsynet er, eller en køkkenskuffe med spændende køkken-ting).
- De har ting, som de er særligt interesseret i (mobiltelefon, iPad, computer, nøgler).
- Du kan fortælle, at børn i 2-års alderen gør kraftigt opmærksom på, hvad de gerne vil, og hvad de ikke vil.
- 2-årige peger, bruger sprog, kropssprog og fagter, når der er noget, de gerne vil, og noget, de ikke vil – nogle børn taler i små sætninger med flere ord.
- 2-årige børns følelsesliv er sådan, at følelser kommer lige så stærkt, som barnet oplever dem.
- Det er vigtigt, at barnet føler sig forstået, og at følelserne anerkendes af forælderen. Men det betyder ikke, at forældrene siger ja, til det, som barnet vil.
- Det er vigtigt, at forældrene vælger konflikter med omhu.

pp

Se Power Point 2.2.1

Sådan gør du ...

Det er nu temaet om at vælge, der er i centrum. Hvilken forældrestil bruger de hver især?

- Du hænger/lægger de tre forskellige udsagn, så forældrene kan sætte sig, hvor det passer for dem.
- Du understreger at der ikke er noget, som er rigtigt eller forkert.
- Er der par iblandt deltagerne, så fortæller du, at det ikke er sikkert, at de synes det samme.
- Du lader forældrene drøfte den forældrestil, de har valgt.
- Når snakken er godt i gang, så kan du som underviser gå lidt rundt og stille spørgsmål. Fx hvorfor den enkel-te har valgt at være netop i denne gruppe? Hvad stod valget imellem? Hvorfor det?
- Du kan runde af med at spørge fx, om det at vælge og få medbestemmelse har betydning for barnets udvik-ling? Og hvis ja hvordan virker det? Kan der være noget negativt ved valgmuligheder?
- Det er godt, du lader forældrene tale sammen på kryds og tværs. De behøver ikke at blive enige.
- Du summerer det op, som er blevet sagt. Bare i store linjer. Du kan eventuelt skrive stikord op undervejs.

3. Meeqqavit inuunerani ilitersuisuuvutit (min. 15-it miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 52)

Siunertaq

Siunertaavoq angajoqqaat ilisimalissagaat, qanoq meeqqap imminut misiginera annertusartortartoq, meeqqap ulluinnarni pisartunut nammineerluni peqataasinnaaleriartornera ilutigalugu. Aamma angajoqqaanut, qatannngutinut ilaqtanullu naleqqiullugu ataqatigiinneq, attuumassuteqarnerit ataatsimooqatigiinnerlu annertusartortartut, meeqqat nammineerulernera ilutigalugu. Meeqqap assigiinngitsutigut nammineertinneqarnini aqqutigalugu, kinaanerminik ilisimasai aammalu inersimasut, soorlu ataataq anaanallu, sumiinnerinik ilisimasai annertusartortarlutik.

pp

Takuuk Power Point 2.3.1

Imaaliorit ...

- Immikkoortut pingasut pineqartut oqaluttuarikkitt. Takuuk Power Point 2.3.1.
- Meeqqap ikiorneqarani sapinngisai – soorlu "sut"-imi unnuakkut nassaarinissaa, alussaaserluni nerineq, nerrivilioraangassi alussaatinik ajassaatinillu ilioraaneq, kamippalernaleruni isersimmatimi peernissait il.il.
- Ataatsimoorlusi iliuuserisartakkasi – soorlu meeqqap nangilerneqassatilluni nammineerluni nuluminik kivitsisarnera, imaluunniit issiavimmut portusuumut inginniarpat ikioqatigiittarneri, anialernissinni nammineq qaatiguuminik ujarlersinnaanera, atinialerpagulu illit ikiuuttarnerit.
- Meeqqap kissaatigisai sulili saperlugit – soorlu imermik immiartorfimmut kuisineq, nammineerluni qarllilernissaq, puugutaasaq eqqerlugu kiliortuinissaq - 'kingulliillu nerillugit'.
- Angajoqqaat qinnuigikkitt sungiusaammi apeqqutit eqqarsaatigeqqullugit.

pp

Takuuk Power Point 2.3.2

Imaaliorit ...

- Malugigukku peqataasut naammassisut, angajoqqaat ataasiakkaarlugit qinnuigisinnaavatit pingaarnertut isigisatik atorsinnaasatillu oqaluttuareqqullugit.
- Angajoqqaat akissutaat smartboardimut allassinnaavatit, apeqqutit pingasut assigiinngitsunik qalipaaserlugit allallugit. Piffissaqarpat angajoqqaat misilittakkaminnik saqqummiussaanni immikkuualuttut pillugit angajoqqaat sinneri apeqquteqartissinnaavatit. Sungiusaat naggasersinnaavat saqqummiussarpasuit (tamaappat) pillugit peqataasut qujaffigalugit.

4. Meeqqavit misigissusai (min. 30-t miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 54)

Siunertaq

Meeqqap marlunnik ukiullip misigissusai pillugit sammisaqarnermi siunertaavoq, peqqinnartumik misigissutsutigut inerikkiartornissap siuarsarnissaa. Tamatuma meeqqat toqqissisimanera aamma angajoqqaat meeqqallu ataqatigiinneri annertusartarpari. Meeqqap, inerikkiartornermini aqqusaakkatut, misigissutsiminek annertuumik saqqummiisarnera angajoqqaanut sakkortusinnaavoq nalornilersitsillunilu. Meeqqap toqqissisimassusianut eqqarsartaatsimigullu peqqissusianut pingaartuuvoq, angajoqqaat pitsaasumik pilersitsiffiusumillu meeqqaminik tapersiisarnissaat.

pp

Takuuk Power Point 2.4.1

3. Du er guiden i dit barns liv (ca. 15 minutter) – (side 53 i forældrebogen)

Formål

Det er hensigten, at forældrene bliver bevidste om, hvordan barnets selvfølelse vokser i takt med, at barnet bliver i stand til at bidrage selv i hverdagen. Og at sammenhold, relationer og fællesskab med forældre, søskende og andre familiemedlemmer også styrkes, når barnet bliver mere selvstændigt. Ved at lade barnet gøre mange ting selv, øges barnets viden om, hvem det selv er, og hvor de voksne fx far eller mor er i forhold til barnet.

pp

Se Power Point 2.3.1

Sådan gør du ...

Du fortæller om de tre områder. Se Power Point 2.3.1.

- Det som barnet kan uden hjælp – fx finde sin sut om natten, spise med ske, lægge skeer og gafler på, når I dækker bord, tage sine hjemmesko af, når det skal have støvler på osv.
- Det I gør i fællesskab – fx når barnet skal have ble på, løfter han numsen selv, når du skal lægge den rene ble under ham, eller om I hjælpes ad, når hun skal op i den høje stol, når hun selv finder selv sin jakke, hvis I skal udenfor, og du hjælper, når den skal på.
- Det som barnet gerne vil, men endnu ikke kan – fx hælde vand op i sit glas, tage bukserne af selv, skrabe en tallerken ren og 'spise det sidste'.
- Du beder forældrene tænke over spørgsmålene i øvelsen.

pp

Se Power Point 2.3.2

Sådan gør du ...

- Når du kan mærke, at deltagerne er færdige, kan du bede forældrene hver især om at fortælle den vigtigste pointe, som de tager med hjem.
- Du kan eventuelt skrive forældrenes forslag på et smartboard, hvor de tre spørgsmål har forskellige farver. Du kan lade forældrene spørge ind til detaljer i de forskellige erfaringer, som deltagerne kommer med, hvis tiden tillader det. Du kan eventuelt runde øvelsen af med at takke for de mange bidrag (hvis det er sandt).

4. Dit barns følelser (ca. 30 minutter) – (side 55 i forældrebogen)

Formål

Formålet med at arbejde med det 2-årige barns følelser er at fremme en sund følelsesmæssig udvikling. Den er med til at styrke barnets trivsel og relationerne mellem forældre og barn. For forældrene kan det virke voldsomt og skabe stor usikkerhed med de mange følelsesudbrud, som barnet gennemlever i udviklingsprocessen. Det er væsentligt for barnets trivsel og mentale sundhed, at forældrene støtter barnet på en positiv og konstruktiv måde.

pp

Se Power Point 2.4.1

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat atuagaanni qup. 54-55-mi tunngaviusumik misigissutsit assigiinngitsut pillugit titartakkat takutikkat
- Peqataasut kaammattukkit sanilertik minutsini marlussunni oqaloqatigeqqullugu, meeqqamik misigissutsinik assigiinngitsunik aqquusaagaqarsimanera pillugu.
- Oqaluttuariuk meeqqami marlunnik ukiulimmi, meeraq misigissutsiminik malussarniartorlu misigissusai takkuttarmata.
- Qanoq sakkortutigisumik saqqummertarneri assigiinngillat.
- Allatigut meeqqap qanoq-innera apeqqutaavoq, soorlu qasoqqanersoq, kaannersoq il.il.
- Pillaasarluni naveersisarlaniluni perorsaasoqarpat kingunerisinnaavaa, meeqqap akerlilersuillunilu kamanermik qisuariartalenera – immaqa taamaammat meeqqap taamatut ukioqarnera meeqqap killormuinnaq iliorniarfigisartagaatut taaneqartarpoq?
- Meeqqami ilaanni naveerneqartarpoq isiginngitsuusaarneqarnerlu kinguneqarsinnaavoq, meeqqap misigissutsiminik mattussineranik, immaqalu matoqaasunngorlanilu 'ersigunnaarneranik'.
- Meeqqat amerlanerit aatsaat 4-5-nik ukioqaleraangamik imminnut eqqissisarsinnaalersarput, misigissutsimillu sakkortussusaat pisumut naleqqussarsinnaalersarlugit (amerlanertigut).

Maanna Kunuk pillugu oqaluttuamut atassusiissaatit (Angajoqqaat atuagaanni qup. 54), tassani Kunuup Malik kamaappaa, pinnguarneq unitsittussanngoramikku. Oqaluttuaq sivikinnerusumik sivilunerusumilluunniit samisinnaavat – peqataasunut qanoq naleqqutsiginera apeqqutaatillugu.

**SUNGIUSAAT - AALASSASSIMAARTOQARTILLUGU
QANOQ ILIORTARPIT? (TAK . SUNGIUSAAT ,
ANGAJOQQAAT ATUAGAANNI QUP . 56)**

pp

Takuuk Power Point 2.4.2

Imaaliorit ...

- Peqataasut qinnuigikkat meerartillu nalaattarsimasatik eqqarsaatigeqqullugit.
- Minutsit 2-3 qaangiunneranni qinnuigissavatit, pisumi angajoqqaatut torrallaasimanertik eqqarsaatigeqqullugu.
- Angajoqqaat eqqaasikkat aamma oqaluttuarissammasuk, meeqqap isaanik iseqarluni suut angusaqarfullu-arsimanersut.

Erseqqissaruk ilaanni angajoqqaat tassaasarmata misigissutsimikkut qisuariartuusut. Taamaammat maanna angajoqqaat sammissavaat, angajoqqaat ilaat puffalluni, puullaqilluni, kamalluni aliasulluniluunniit qisuaria-raangat qanoq pisoqartarnera.

Sådan gør du ...

- Du viser tegningerne af de forskellige grundfølelser fra forældrebogen side 54-55.
- Du opfordrer til, at deltagerne snakker med sidemanden et par minutter om forskellige situationer, hvor deres barn havde nogle af de forskellige følelser.
- Du fortæller, at for et 2-årigt barn kommer følelserne, når barnet får dem.
- Det er forskelligt, hvor heftigt barnet giver udtryk for dem.
- Det afhænger også af barnets tilstand i øvrigt fx træthed, sult osv.
- Hvis man opdrager med straf og skæld ud, så kan det resultere i trods og vrede fra barnet – måske er det derfor, den periode er blevet kaldt trodsalderen?
- For nogle børn kan skæld ud eller at blive ignoreret betyde, at barnet lukker af for følelserne og måske trækker sig ind i sig selv og bliver et 'usynligt barn'.
- Det er først, når de fleste børn nærmer sig 4-5 år, at det selv kan berolige sig og (for det meste) tilpasse følelsernes voldsomhed til situationen.

Du kobler nu kort over til historien med Kunuk side 55 i forældrebogen, hvor han bliver vred på Malik, da de skal afbryde en leg. Du kan gøre historien kort eller lang, alt efter hvad der passer til deltagerne.

**ØVELSE - HVAD GØR DU, NÅR BØLGERNE GAR HØJT?
(SE ØVELSEN SIDE 57 I FORÆLDREBOGEN)**

pp

Se Power Point 2.4.2

Sådan gør du ...

- Du beder deltagerne tænke på forskellige episoder, de har haft med deres barn.
- Du beder dem efter 2-3 minutter om at fokusere på de situationer, hvor de som forælder gjorde noget, som virkede særlig godt i situationen.
- Du husker forældrene på, at de også skal fortælle om, hvad der fungerede godt set fra barnets perspektiv.

Du understreger, at det nogle gange er forældrene, der reagerer følelsesmæssigt. Derfor skal forældrene nu arbejde lidt med, hvad der sker, når en forælder også bliver hidsig, frustreret, vred eller ked af det.

pp

Takuuk Power Point 2.4.3

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat arlaqarpata marluk-pingasukkaarlugit suleqatigiinnut agguaatikkit. Ikittuinnaagunik ataatsi-muinnassapput.
- Angajoqqaat atuagaanni qup. 56 innersuuguk.
- Ataatsimik marlunnilluunniit assersuusiorlutit erseqqissaruk, angajoqqaat namminneq misigissutsitigut qisuariartarnitik pillugit sungiusaammi qanoq sulisinnaanersut.
- Angajoqqaat pisariaqartitsinerat naapertorlugu piffissalikkit.
- Piffissaq naappat aperissavatit, angajoqqaat allat misigisartagaat tusarlugit qanoq-igineraat.
- Naapertuuppat eqqartoruk aliasunneq maqaasinerlu angajoqqaat ilaasa misigisartagaat, meeqqamik ilaannit avissaaqqallutik inuugaagamik (soorlu meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimatillugit).
- Ilaqutariinni misigissutit aqukkuminaatsinneqartillugit ikiorserneqarsinnaanerup periarfissaqarnera innersuuguk (takuuk angajoqqaat atuagaanni qup. 79).

5. Perorsaaneq aamma meeqqavit ineriartornera (35 min. miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 58)

Siunertaq

Angajoqqaat eqqarsaatigissagaat qanoq-iliortutik meeqqamik tapersersuisumik pitsaasumillu inerikkiartortit-sisumik perorsaasinnaanerlutik aamma meeqqamik perorsaanerminni aporfusartut pissuseqarfiginissaannut sakkussinneqarnissaat.

pp

Takuuk Power Point 2.5.1

Imaaliorit ...

- Pisinnaasat pingartitallu assigiinngitsut angajoqqaat ilaqutariinni akuuffigisaminni nalerariniarsinnaasat saqqummiutikkit.
- Angajoqqaat qinnuigikkit minutsini 2-3-ni eqqarsaatigeqqullugit, pingartitallu suut meeqqamik inuunermini pigiliussassaattut kissaatiginerat.
- Appariinnik peqataasoqarpat suleqatigiissinnaavatit.
- Eqqaamajuk angajoqqaat kisermaajusuttaaq sungiusaammik pissarsiaqarnissaat.
- Peqataasut siunissamut takorluukkaminik avitseqatigeereepata, piumasut qanoq takorluuinerannik oqaluttuartissinnaavatit.
- Assersuutit smartboardimut flipoverimulluunniit allassinnaavatit.

pp

Se Power Point 2.4.3

Sådan gør du ...

- Du deler forældrene ind i mindre grupper på 2-3, hvis der er en del forældre på holdet. Er I få til stede arbejder alle sammen.
- Du henviser til forældrebogen side 57.
- Du fortæller konkret med et eller to eksempler, hvordan forældrene arbejder med øvelsen om deres egne følelsesmæssige reaktioner.
- Sæt en passende tidsramme, som du mener svarer til forældregruppens behov.
- Efter at tiden er udløbet, spørger du til, hvordan det var at høre om de andre forældres oplevelser.
- Hvis det er relevant – taler du om den sorg og det savn, som nogle forældre har, hvis de lever adskilt fra nogle af deres børn (fx anbragte børn på institution eller familiepleje).
- Du henviser til, at det er muligt at få hjælp, hvis der er store udfordringer med at styre følelserne i familien (se forældrebogen side 79).

5. Opdragelse og dit barns udvikling (ca. 35 minutter) – (side 59 i forældrebogen)

Formål

At forældrene får tænkt over, hvordan de kan opdrage på en måde, som støtter og udvikler barnet positivt og får redskaber til at håndtere dilemmaer i børneopdragelsen.

pp

Se Power Point 2.5.1

Sådan gør du ...

- Du præsenterer de forskellige egenskaber og værdier, som forældrene måske pejler efter i den familie, de er en del af.
- Du beder forældrene tænke i 2-3 minutter over, hvilke værdier de ønsker, deres barn får med sig i livet.
- Er der forældrepar på holdet, så må de gerne arbejde sammen.
- Du husker at tænke over, hvordan de forældre, der er alene om forældreskabet, også får noget ud af øvelsen.
- Når deltagerne har delt deres fremtidsdrømme med en eller to andre, så lader du dem, der har lyst, fortælle, hvad de forestiller sig.
- Du kan skrive eksemplerne op på smartboard eller flipover.

SUNGIUSAAT - SUNGIUSAAT - PERORSAANEQ PILLUGU EQQARSAATITIT

pp

Takuuk Power Point 2.5.2

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat atuagaanni qup. 60-mi assersuutit atuarsinnaavatit.
- Perorsaaneq meeqqap inerikkiartorneranik ikorfartuisoq aamma perorsaaneq meeqqap inerikkiartorneranik naqisimannillunilu unikaallatsitsisoq pillugit angajoqqaat assersuusioqullugit qinnuigikkitt.
- Siunnersuutit assigiinngitsut allakkit, tamanit takuneqarsinnaangorlugit.
- Pitsaassaaq oqaluttuarigukku angajoqqaat tamarmik kissaatiginngisaraluaminnik iliuuseqartoorsinnaasarmata.
- Nassuiaruk meeraanermi sumiginnagaaneq, perorsagaanerlu ineriartornermik akornusiisoq misigisimagaanni, perorsaariaaseq allanngortinniarlugu eqqarsarlualunilu nukissaqarfusariaqartoq.
- Kalaallit Nunaanni meeqqat perorsarneqartanerart pillugu kisitsisit – assersuutigalugu angajoqqaat 83 %-ii isumaqarput meerartik perorsaruminartuusooq, 10 %-ii isumaqarput tamanna oqitsuullunilu ajornakusoortartoq, 7% -iilu isumaqarlutik meeqqamik perorsarniarnera ajornakusoortuusooq.
- Kalaallit Nunaanni inatsisaavoq (2016-imeersumi), meeqqat persuttaafunngitsumi peroriartornissaq pisinnaatitaaffigigaat.
- Naggasiullugu oqaluttuarisnaavat, artornartorsiornermi angajoqqaat sumi ikiorserneqarsinnaanersut.

SUNGIUSAAT - QANOQ ILIUSSAVIT?

pp

Takuuk Power Point 2.5.3

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat atuagaanni qup. 64-mi assersuut nassaariuk, nukappiararlu apusinermi pississaarniaannartoq oqaluttuaralugu.
- Angajoqqaat amerlappata suleqatigiikkaartissinnaavatit (annerpaamik inuit 3-4 gruppimi ataatsimi).
- Gruppit/angajoqqaat pineqartoq pillugu oqaloqatigiisikkitt.
- Malugigukku oqaloqatigiinnerat naammatsilersooq, isumaat pillugit aperissavatit.
- Angajoqqaat ilaat oqaluttuarkitt.
- Saqqummiussaannik qujaffigikkitt.

ØVELSE - DINE TANKER OM OPDRAGELSE

pp

Se Power Point 2.5.2

Sådan gør du ...

- Du kan læse eksemplerne op fra forældrebogen side 61.
- Du beder forældrene komme med deres eksempler på opdragelse, der styrker, og opdragelse, der undertrykker og bremser barnets udvikling.
- Du skriver de forskellige forslag op, så alle kan se dem.
- Det er godt, om du fortæller, at alle forældre kommer ud for at gøre noget, som de ville ønske, de IKKE havde gjort.
- Du kan forklare, at hvis man som barn har oplevet omsorgssvigt og opdragelse, som har hæmmet ens udvikling, så skal der omtanke og energi til at skifte opdragelsesstil.
- Statistikker over hvordan børn bliver opdraget i Grønland – fx at 83 % af alle forældre synes, deres barn er nemt at opdrage, 10 % synes det både er nemt og svært, og 7% synes det er svært at opdrage deres barn.
- Det står i grønlandsk lov (i 2016), at børn har ret til at vokse op uden vold.
- Du kan afslutte med at fortælle, hvor forældrene kan få hjælp, hvis det er svært.

ØVELSE - HVAD VIL DU GØRE?

pp

Se Power Point 2.5.3

Sådan gør du ...

- Du finder eksemplet i forældrebogen side 65 og fortæller om barnet som vil blive ved med at hoppe i snedri-ven.
- Du kan dele forældrene i mindre grupper, hvis der er mange på holdet (max 3-4 i hver gruppe).
- Du lader grupperne/forældrene snakke sammen om det.
- Når du kan mærke, at grupperne er ved at være færdige, spørger du til deres ideer.
- Du lader nogle få forældre fortælle.
- Du siger tak for deres bidrag.

SUNGIUSAAT - MEEQQAVIT MISIGISAA

Angajoqqaat qinnuigikkitt meeqqatut isiginneriaaseqarnermut "nooqqullugit". Assersuutigalugu oqarsinnaavutit: "Maanna misilillugu apusinermi pisoq meeqqap isaanik iseqarlusi isiginiassavarsi"

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat sivikitsumik takorluussavaat namminneq meeraallutik.
- Aperisinnaavutit: "Allamik periarfissinneqarneq meeqqap nuannarissavaa?"
- Ilassutigisinnaavat: "Meeraq qanoq misigissava ataataq anaanalluunniit isummernini attatiinnarpagu?"
- Naggasiullugulu oqarsinnaavutit: "Misigissutsit suut meeqqap aqqusaartarpari qiagaagami, suaartaraagami, isimmissaagaagami kimmaagaagamilu – naatsumik oqaatigalugu piiminaallilluinnaragaami?"
- Angajoqqaat qinnuigikkitt pisut assigiinngitsut "meeqqamut" qanoq sunniuteqarnermut eqqarsaatigeqqullugu, aamma qanoq pisut assigiinngitsut pilersitsiffiulluarmik pissuseqarfigisinnaaneraat.

Malik, Kunuk Maliinalu pillugit titartakkanik filmilaaq sulit takutissimangikkukku, immaqa takutissallugu maanna naapertuutissaq?

SUNGIUSAAT - NIUERNIARNEQ

pp

Takuuk Power Point 2.5.4

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat atuagaanni qup. 68-mi assersuut nassaariuk atuarlugulu.
- Aamma toqqarsinnaavat Power Point atorniarlugu.
- Taava angajoqqaat qanoq-iliorniarnernannik oqaluttuartissavatit.
- Isummassarsiat assigiinngitsut saqqummiunneqartut oqallisigisigit.

SUNGIUSAAT - SINAAKKUTISSAT AJORNAKUSOORTUT PINGAARUTEQARTULLI

pp

Takuuk Power Point 2.5.5

ØVELSE - DIT BARN'S OPLEVELSE

Du beder nu forældrene om at skifte til barnets perspektiv. Du kan fx sige: "Nu skal I prøve at se situationen med snedreven med barnets øjne"

Sådan gør du ...

- Du lader forældrene et øjeblik forestille sig, at de er barnet.
- Du kan spørge: "Vil det være dejligt for barnet at få et alternativ?"
- Du kan tilføje: "Hvordan vil barnet føle, hvis far eller mor står fast på sit?"
- Og til sidst kan du sige: "Hvilke følelser er i spil hos barnet, når det græder, råber, sparker og bider – kort sagt flipper helt ud?"
- Du beder forældrene om at overveje, hvordan de forskellige situationer virker "på barnet" og hvordan de kan håndtere de forskellige situationer konstruktivt.

Hvis du endnu ikke har vist animationsfilmen om Malik, Kunuk og Maliina, så kan den måske passe ind her?

ØVELSE - EN TUR UD AT HANDLE

pp

Se Power Point 2.5.4

Sådan gør du ...

- Du finder eksemplet i forældrebogen side 69 og læser det evt. op.
- Du kan også vælge at bruge Power Pointen.
- Så lader du forældrene fortælle, hvad de ville gøre.
- I drøfter de forskellige ideer, der kommer frem.

ØVELSE - DE SVÆRE MEN VIGTIGE RAMMER

pp

Se Power Point 2.5.5

Imaaliorit ...

- Peqataasut amerlappata Power Point takutiguk – taamaanngippat immaq aamma naammassaaq atuakkami allassimasut illit nammineq oqaatsitit atorlugit oqaluttuarigukkit.
- Pisuni assigiingitsuni peqataasut qanoq-iliorniarnarat oqallisigisiguk.
- Erseqqissaruk angerlarsimaffimminni pissutsit aallaavigissamatigut.
- Maluginiaruk peqataasut qaqugukkut naammatsilernersut.
- Tulliullugu angajoqqaat sungiusaatip ingerlanerani isumassarsiarisimasaannik atorluarnerpaasinnaasunik saqqummiisissavatit.
- Saqqummiinerannik qujaffigikkit.

Perorsaaneq ilinniartitsissutigissallugu ajornaatsuinnaaneq ajorpoq. Piffissaqaruit sungiusaatip kingorna naapertuuffiatigut erseqqissarsinnaavat, meeqqap piviusorpalaartunik piumasaqarfiginissaa pingaartuusooq. Piumasaqaatit meeqqap inuttut pissusaanut inerisimassusianullu naapertuuttariaqarput. Assersuutigalugu meeraq marlunnik ukiulik avatimi aqussinnaanannut naleqqiullugu nalinginnaasumik nerisinnaangilaq ner-riviup qalianut natermulluunniit kusertoorarani. Nassuiarsinnaavat pitsaasumik perorsaaneq assersuutigalugu tassaamat meeraq angajoqqaat kissatigisaannik ilioraangat nersualaarisarneq, meeqqamik paasinnineq, tusarnaarneq, quiasarneq, isumassuineq pilersitsinnaassuseqarnerlu – tamakku meeqqamut pitsaasumik sunni-uteqartarput.

Angajoqqaanut ersarissunik assersuusiorsinnaavutit, ima iliorsinnaasut:

1. Sallerpaatillugu meeqqap misigissusaasa akuersaarnissaat, soorlu: "Takusinnaavara kamattutit/aliasuttutit" ...
2. Meeraq qanoq pisoqarnerata oqaatiginissaanik paasinissaanillu ikiorlugu: "Kamapuutit/aliasulerputit, ... pissutigalugu..."
3. Meeqqap pisumik nammineq paasinninneranik tusarnaarneq – meeraq timimigut qanoq takutitsiva, qanoq oqaluttuarpa?
4. Meeqqamik tuppallarsaaneq, isumassugaanermik misigitillugu – imaanngilaq meeqqap piumasaa akuersaarneqassasoq – kisianni inersimasup killiliussaannik tatiginissinnaanini paasissagaa.
5. Isumaqtigiiingineq qaangiuppat meeqqap nersualaarnissaa – meeqqap kigutini salereerpagit, innareerpat il.il.

6. Meeqqanni attugassaanngitsut (min. 15-it miss.) – (Angajoqqaat atuagaanni qup. 72)

Siunertaq

Meeqqami attugassaanngitsut aamma meeqqat kinguaassiuutitigut inerikkiartornerisa saqqummiunneqarnerannut siunertaavoq, angajoqqaat meeqqami killissaasut ataqineqarnissaannik ilisimaarinnillualernissaat. Kinguaassiuutimikkut eqqissillutik ineriartortariaqarput, angajoqqaallu tassaapput meeqqap illersuisui. Angajoqqaat ilisimassavaat meeqqap peqqissumik kinguaassiuutimigut inerikkiartornera inersimasullu kinguaassiuutiminnik atuinerat assigiingilluinnartuusut, aamma meeqqat inerikkiartornertik pillugu alapernaannerat, inersimasut kinguaassiuutitigut inuunerannut akuliunneqanngisaannassamat.

pp

Takuuk Power Point 2.6.1

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat apeqqut pillugu eqqarsarfissaqartikkitt.
- Qinnuigikkitt sanilerisartillu oqallisigilaaqqullugit.
- Angajoqqaat meeqqatik pillugit oqaluttuassapput.
- Meeqqap kinguaassiuutimigut inerikkiartorneranut atassusiigut, atuakkamilu allassimasut naatsumik oqaluttuaralugit.
- Illassutigissavat inuiaqatigiinni peqataaffitsinni amerlasuut misigisarnikuugaat, meeqqat kinguaassiuutimikkut killissaat qaangerneqartartut.

Sådan gør du ...

- Du sætter Power Pointen på, hvis I er mange deltagere – ellers er det måske nok, du fortæller hvad der står i bogen med dine egne ord.
- Du lader deltagerne drøfte, hvad de vil gøre i de forskellige situationer.
- Du understreger, at de tager udgangspunkt i, hvordan det er for dem derhjemme.
- Du mærker efter, hvornår energien er brugt hos deltagerne.
- Derefter lader du forældrene komme med det mest brugbare fif, de har fået under øvelsen.
- Du siger tak for deres bidrag.

Opdragelse er ikke altid et nemt emne at undervise i. Hvis du har tid til det, kan du på et tidspunkt efter øvelsen når det passer ind, understrege, at det er væsentligt med realistiske krav til barnet. Krav skal passe til barnets personlighed og udvikling. Fx at et 2-årigt barn sædvanligvis rent motorisk ikke kan spise et måltid mad uden at spilde på dugen og på gulvet. Du kan forklare, at positiv opdragelse fx er at rose barnet for at gøre det, som forældrene gerne vil have, forstå barnet, lytte til det, bruge humor, omsorg og kreativitet, det styrker barnet positivt.

Du kan komme med konkrete eksempler til forældrene, at de kan:

1. Anerkende barnets følelser som det allerførste fx: "Jeg kan se du er vred/ked af det" ...
2. Hjælpe barnet med at udtrykke og forstå, hvad der skete "Du blev vred/ked af det fordi" ...
3. Lytte til barnets egen opfattelse af situationen – hvad viser barnet med kroppen, fortæller med ord?
4. Trøste barnet, så det føler omsorg – det betyder ikke, at barnet skal imødekommes i, hvad det har lyst til – men at det kan stole på de rammer, som den voksne sætter.
5. Rose når konflikten er ovre, og barnet har fået børstet tænderne, er kommet i seng osv.

6. Dit barns urørlighedszone (ca. 15 minutter) – (side 73 i forældrebogen)

Formål

Formålet med at introducere børns urørlighedszone og børns seksuelle udvikling er, at forældrene bliver bevidste om, at barnets grænser skal respekteres. Det skal have lov til at udvikle sin seksualitet i fred og ro, og at forældrene er barnets beskytter. Forældrene skal vide, at børns sunde seksuelle udvikling og voksnes seksualliv er to helt forskellige ting, og at børns nysgerrighed om deres udvikling aldrig må blandes sammen med voksnes sexliv.

pp

Se Power Point 2.6.1

Sådan gør du ...

- Du lader forældrene tænke lidt over spørgsmålet.
- Du beder dem drøfte lidt med den ved siden af.
- Forældrene fortæller om deres børn.
- Du kobler over til barnets seksuelle udvikling og fortæller ganske kort, om det der står i bogen.
- Du supplerer med, at mange i vores samfund har oplevet, at børns grænser seksuelt set er blevet overskredet.
- Du kan fortælle, at i 2012 viste en undersøgelse blandt godt 400 unge på 15 år, at én ud af 10 drenge og én ud af tre piger har været udsat for et seksuelt overgreb af en jævnaldrende eller en voksen. Procentvis svarer dette til 41,4 %. Tallene har ikke ændret sig siden en lignende undersøgelse i 2004.
- Seksuelt misbrug af børn er stadig udbredt, og det er en ond cirkel, der sættes meget ind på at bryde.
- Hvis nogle af deltagerne har behov for at tale med nogen om deres oplevelser, så kan de gå ind på hjemmesiden saaffik.gl og få nærmere vejledning.
- Voksne spiller en stor rolle i forhold til at skabe en forståelse hos børn for, hvad en sund seksualitet er, hvad der er okay, og hvor grænsen går.

- Oqaluttuarisinnavaat inuusuttut 16-inik ukiullit 400-t missaasa akornanni 2012-imi misissuinerup takutikkaa, nukappiaqqat quliugaagata ataatsip, nivarsiaqqallu pingasuugaagata ataatsip peqatiminnit imaluunniit inersimasumit kinguaassiuutimikkut innarlineqarneq misigisimagaat. Procentinngorlugu tamatuma assigaa 41,4 %. 2004-mi assingusumik misissuinermit kisitsisit allanngorsimangillat.
- Meeqqat kinguaassiuutitigut atornerlugaasernerat suli nalinginnaavoq, tamannalu pitsaanngitsumik kaajalu-kaarneruvoq, kipitinniarlugu annertuumik iliuuseqarfiusoq.
- Peqataasut ilaasa misigisarsimasatik pillugit oqaloqateqarnissaq pisariaqartikkunukku, nittartagaq saaffik.gl iserfigalugu qanoq-iliorsinnaanermikkut ereseqqinnerusumik ilitersorneqarsinnaapput.
- Meeqqat peqqissumik kinguaassiuutit atuneq, suut akuerineqarsinnaanersut killissallu sumiinnerusut pillugit paasinninnissaannut, inersimasut pingaaruteqaat.

SUNGIUSAAT - QANOQ ILIUSSAVIT?

- Angajoqqaat atuagaanni qup. 76-mi pisuusaartitaq atuarsinnaavat.
- Peqataasut ataatsimoorlutik oqallisigissavaat namminneq qanoq-iliorniarnarlutik.
- Peqataasut meeqqap isiginneriasianit isiginnilersinnissaat aqutissiuussinnaavat.
- Aamma apeqqutigisinnavaat ilaqqat assigiinngitsut mianerisariaqarnerat, qanoq maluginiartariqartiginersaq.
- Peqataasut isummersuutaat eqikkakkit sungiusaallu inaarsarlugu.

7. Inuulluaritsi maannamullu qujanaq (5 minutter)

Siunertaq

Siunertaavoq iliniartitsinerup inaarsarnissaa, aamma paasiniassallugu angajoqqaat peqataanertik nuannarisimaneeraat naapeqqinnissamullu kajumissuseqarnerusut.

pp

Takuuk Power Point 2.7.1

Imaaliorit ...

- Angajoqqaat kaammattukkit inuttut attaveqaatitigut naapittarnissaannik.
- Mobiilinnik assiliisinnavutit, peqataasunut qujassutitut nassiussinnaasannik.
- Angajoqqaat kaammattukkit SMS-ikkut sullissinermut peqataaniarlutik nalunaaqqullugit, kapitinnissat meeqqanullu neqeroorutit allat pillugit nalunaarfigineqartarniassammata.
- Angajoqqaat aperikkitt naapeqperusussinnaanersut, MANU ilaneqassagaluarpat, soorlu meeraq pingasunik ukiulik pillugu.
- Angajoqqaat isumassarsiaat allattukkit, puigunnginniassagakkit.
- Inuulluaqqukkit qujaffigalugillu.
- Malitseqartitsilluni eqqarsaatit ... Eqqarsaatigiuk ilinniartitsineq qanoq ingerlasimanersaq.
- Nammineq atugassannik allattorsinnaavatit isummat malillugu suut ingerlalluarsimanersut, suullu iluaqutaasumik tullianimut allanngortinneqarsinnaanersut.
- Ilinniartitsisut marluusimagussi eqqarsaatigiillusi nalileeqtigisinnavausi. Aamma ilissi nammineq suleqatigiinnissi eqqartornissaa eqqaamasiuk – ilinniartitseqtigeeqqissagussi allanngortitassaqarpa?

ØVELSE - HVAD GØR DU?

- Du kan læse casen op i forældrebogen side 77.
- Du lader deltagerne drøfte, hvad de ville gøre i plenum.
- Du kan spore deltagerne ind på at se situationen fra barnets perspektiv.
- Du kan også efterspørge, hvor meget hensynet til de forskellige familiemedlemmer skal have opmærksomhed.
- Du samler deltageres synspunkter og runder øvelsen af.

7. Farvel og tak for i dag (5 minutter)

Formål

Formålet er at runde undervisningsgangen af, finde ud af, om forældrene umiddelbart var glade for at være her, og motivere til et eventuelt gensyn.

pp

Se Power Point 2.7.1

Sådan gør du ...

- Du opfordrer forældrene til at møde hinanden på sociale medier.
- Du kan tage et foto med din smartphone og poste det til deltagerne og sige tak for sidst.
- Du motiverer forældrene til at være tilmeldt SMS-service, så de kan få besked fx om vaccinationer og andre tilbud målrettet deres børn.
- Du spørger om forældrene kunne have lyst til at mødes igen, hvis MANU bliver udvidet til fx barnet på 3 år.
- Du noterer forældrenes ideer, så du ikke glemmer dem.
- Du siger farvel og tak for denne gang.
- Eftertanker ... Du tænker over, hvordan undervisningen forløb.
- Du kan notere for dig selv, hvad du synes lykkedes godt, og hvor der er noget, du med fordel kan gøre anderledes næste gang.
- Har I været to om undervisningen, kan I reflektere sammen. Husk også at tale om jeres eget samarbejde – er der noget I vil ændre på, hvis I skal undervise sammen igen?

MANU

1.1.1 Sammisat (prezi)

MANU

1.4.4 Ulluinnarni isumassuineq toqqissisimanerlu

- Toqqissisimaneq toqqissisimanerlu
- Toqqissisimaneq qanoq illi paasivuk?
- Qanoq illoortit meeqqat toqqissisimanerlu misigittarpuk?
- Qanoq illoortit meeqqat isumassortarpuk?
- Isumassuineq qanoq paasivuk?

MANU

1.5.1 Ilaquttassinni illit meeqqat

- Ilaquttassinni illit meeqqat
- Meeqqat inersimasunut qanigissaminut qanittum attaveqalerlut
- Meeqqat inunerani inut pingaarullit

MANU

1.2.1 Meeqqavit ineriartornera

- Meeqqat assigilngit – tamanna ugutaminut qanoq isumeqarpa?
- Meeqqat ineriartornera ilminerlu pisarsiglaq – taavami sumringaanerterpa?
- Angajoqaat aamma meeqqam iluinnarni qanittum isumagittarut meeqqavit ineriartorneranut pingaaruteqarunnarput
- Minnerunngitsumillu meeqqat oqaasisa ineriartorneranut
- Meeqqat oqaasit iluinnarput annermik inersimasunik oqaloqateqarikkut

MANU

1.2.2 Meeqqavit ineriartornera

Meeqqat miksut iluinnarisaqqaat qarasalu sunneqqaangamig piglissipallataqat

- Meeqqat illoortarput:
- Misilarsanikkut
- Uteqtaarnikkut assersuutigalugu erinarsuutit pinguaattallit atoqtaamersigut
- Inersimasut meeqqallu angnerit isiginaamersigut ilaamersigulu
- Nuannarsaminik pisanganartaminillu pinguarlutik
- Oqaloqatigagaatsigit
- Takuttisigaagata, ikkuasaagata iluuseqaraagata

Meeqqat miksut qarasala sapinngisaa aamma paasinnasaat killeqarpoq

MANU

1.5.2 Ilaquttassinni illit meeqqat

- Mamakujut, peqqissuineq aamma nukatillineq
- Mamakujut aamma meerafu isumaqalivnginert
- Mamakujut inersimasulu akornanni isumaqalivnginert
- Mamakujut illoortu

MANU

1.6.1 Angajoqqaanut ikiortissat

- Nalomsuutegut inuuneri illoortaragut ikiortissat
- Sumringaanit ikomeqarinnarvunga?

MANU

1.3.1 Angajoqqaatut ineriartorputit

- Meeqqat peqatigalugu nuannarfigiartakkasi iluinnarfigiartat
- Isumakujut meeqqatinnut tunngasut iluinnarfigiartat
- Aappagarut – ineriartogaligisimavut?
- Angajoqqaatut kisiikkut – qanoq illit illi nammineq ineriartornerat attalinnarsinnaavik?

MANU

1.4.1 Meeqqat peqatigalugu ulluinnaq

- Meeqqat sinikkaangut
- Meeqqat sinik piaraqarput
- Ullup pitsaasunik naaneqarissaa meeqqat piaraqarput

MANU

1.7.1 Angerlamut apuulluarisi ...

Maannamut qujanaq!

MANU

1.4.2 Meeqqat peqatigalugu ulluinnaq

- Meeqqat peqqissuunissaanut, illoortissuunissaanut illoortissortarneranullu nerisarneq pingaarullinarpog
- Nerineq pitsaasog – ilisinni qanoq iluusa?
- Nerisasaanut imigassanullu pitsaasunut isumassarsilassat...

MANU

1.4.3 Meeqqat peqatigalugu ulluinnaq

- Meeqqat ineriartorneranullu pinguarneq pisanganarfoq nuannarfoq pingaaruteqarpoq
- Pinguarnerit iluinnarfigit meeqqat angajoqqaalu peqatigaligisimasaat assigilngitsoqarinnarput pitsaasupput
- Meeqqat pinguarnerit assigilngitsoq nuannarfigiartarput

MANU

2.1.1 Sammisat (prezi)
MANU
Diagram showing a central figure surrounded by icons for different activities.

2.5.1 Perorsaaneq annertunerusumik isiginneriaaseqarluni
Ukuq 20-it qaangupata meeqqat qanoq takorloopiuk ...
List of activities and questions.

2.5.2 Perorsaaneq nukittorsaasoq imaluunniit unitsitsisoq
Perorsaaneq taaku maruk qanoq eqqarsalimigpaat?
List of questions and a drawing of a woman holding a child.

2.2.1 Meeqqat toqqaasinnaatitaa?
Uanga meera sinnefugu toqqaasaanga - sul periafsanut assiginnigtunut iumminnaasut nukangaavallaarpoq
List of bullet points and a drawing of a woman with a child.

2.3.1 Meeqqavit inuenerani aqqutissiuuvutit
Diagram of a target with labels: Meeqqat inuenerani sapitigut, Aqutissiuuvutit, Meeqqat angereqat, sul sapitigut.

2.5.3 Qanoq illussavit?
Pinguartinartap, nuarnisarpigallaqimnat. Pulaartusait utaqissinnasagput.
List of bullet points.

2.5.4 Pisiniafirmi
Malik amma Malina Kunuk 22-nik qaammalik ilagalugu pisiniafirmi. Kooq immereqat Kunup assut soqutigiva.
Text describing a business and a drawing of a woman.

2.3.2 Nammineersinnaaneq
Masaakorpiq meeqqavit suut sapingilal?
List of bullet points and a drawing of a woman with a child.

2.4.1 Meeqqavit misigissusai
Misigissutit tunngavusut arfineq-pingasut
List of activities and a drawing of children playing.

2.5.5 Ajornakusoortut kisiannili pingaarutillit
Meeraa piunangippat ... kungigissanunngippat
List of activities and a drawing of a woman with a child.

2.6.1 Takusinnaaviuk?
Meeqqavit killissani qaangemeqaranga qanoq qisuariartarpa?
List of bullet points and a drawing of a woman with a child.

2.4.2 Kamaattoqaraangat qanoq iliortarpi?
Iumaqatiginnigaangasit kamaatilluni qanoq iliortarpi?
List of bullet points and a drawing of a woman with a child.

2.4.3 Misigissutitigut qisuariaraangavit
Meeqqannut tunngavutit misigissusait eqqarsaatigikkat
List of bullet points and a drawing of a child.

2.7.1 Angerlamut apuulluarisi ...
Maannamut qujanaq!
Drawing of a child in a bed.

MANU

1.1.1 Temaer (prezi)

MANU

1.4.4 Omsorg og tryghed i hverdagen

- Tryghed og utryghed
- Hvad forstår du ved tryghed?
- Hvordan giver du dit barn tryghed?
- Hvordan er du omsorgsfuld overfor dit barn?
- Hvad forstår du ved omsorg

MANU

1.5.1 Dit barn i familien

- Familier er forskellige
- Barn knytter sig til de nære voksne
- Betydningfulde mennesker i dit barns liv

MANU

1.2.1 Dit barns udvikling

- Barn er forskellige – hvad betyder det for os?
- Barns udvikling kommer ikke af sig selv – hvor kommer den så fra?
- Forældre og primære omsorgspersoner er vigtige for dit barns udvikling
- Og ikke mindst for udviklingen af barnets sprog
- Barn lærer sprog læser gennem snak med voksne

MANU

1.2.2 Dit barns udvikling

Der er meget, små børn skal lære, og deres hjerne er meget modtagelig for indtryk

- Barn lærer ved at:
 - prøve sig frem
 - øve sig ved at gentage fx sangleje
 - se på og efterligne voksne og større børn
 - lege noget, de synes er sjovt og spændende
 - vi taler med dem
 - vi viser, peger og demonstrerer

Der er grænser for hvad det lille barnets hjerne kan magte og forstå

MANU

1.5.2 Dit barn i familien

- Sik sundhed og fortaletie
- Sik og konflikter med barnet
- Sik og konflikter mellem de voksne
- Sik og vaner

MANU

1.6.1 Har du brug for hjælp?

- Sag hjælp, hvis du i tvivl om noget, eller har du brug for hjælp
- Hvor kan jeg få hjælp?

MANU

1.3.1 Du udvikler dig som forælder

- Du lærer af de glæder, du har med dit barn
- Vi lærer af de bekymringer, vi har for vores barn
- Hvis du har en partner - kan I udvikle jer sammen?
- Er du alene om forældreskabet – hvordan holder du din egen udvikling i gang?

MANU

1.4.1 Hverdagen med dit barn

- Når dit barn sover
- Barn har brug for søvn
- Barn har brug for en god afslutning på dagen

MANU

1.7.1 Kom godt hjem ...

Tak for denne gang!

MANU

1.4.2 Hverdagen med dit barn

- Måltidet er vigtigt for dit barns sundhed, trivsel og vaner
- Det gode måltid – hvordan er det hos jer?
- Gode ideer med hensyn til mad og drikke ...

MANU

1.4.3 Hverdagen med dit barn

- Leg er spændende, sjov og vigtig for barns udvikling
- Sjove lege, som barn og forældre kan lege sammen, er gode for mange ting
- Barn elsker at lege alle mulige former for leg

MANU

MANU

2.1.1 Temaer (prezi)

MANU

2.5.1 Opdragelse i et større perspektiv

Hvordan tænker du dit barn er om 20 år ...
 Du opdrager dit barn til nogle af disse ting:

- Hellig, kreativ, forsigtig, sjov, sparsommelig, glad, beskedene, ærlig, tilbageholdende, intellektuel, rundhåndet, praktisk, omsorgsfuld, egoistisk
- Og så det, der ikke er nævnt?

• Hvilken rolle får det, hvor du er partner – mener I så det samme?

MANU

2.5.2 Opdragelse der styrker eller bremser

Hvad sætter tankerne om de to typer opdragelse i gang hos dig?

- Opdragelse der styrker dit barns udvikling
- Opdragelse der undertrykker og bremser dit barns udvikling

Er der noget du gerne vil ændre?

- Hvad forestiller din partner sig (om du har én) – eller din nære familie?

MANU

2.2.1 Må dit barn vælge?

- Jeg bestemmer for mit barn – det er ikke moderat til forskellige muligheder endnu
- Jeg er helt åben for, hvad mit barn selv vil, – jeg følger initiativet fra mit barn
- Jeg sætter begrænsede valgmuligheder for mit barn indenfor det, jeg har besluttet er ok

MANU

2.3.1 Du er guiden i dit barns liv

- Det vil barn selv kun gøre uden du hjælp
- Det er god i forbindelse
- Det bliver generelt, men ender, det kan

MANU

2.5.3 Hvad vil du gøre?

- Du lader ham hoppe videre, da han virkelig ser ud til at have det sjovt. Dine gæster kan godt vente lidt.
- Du tager ham ved hånden og spørger, om han kan se ravnene ved jeres hus. Det kan han. Du foreslår, at I skal løbe over og fange dem. Det vil han gerne. Du I kommer over til huset griner I sammen over, at ravnene vist var lidt for hurtigt. Men I gjorde et hæderligt forsøg.
- Du fortæller, at bedstefar er på vej, og at du faktisk har set en endnu større sneedrivne lige ude foran jeres hus. I løber sammen hjem og prøver sneedrivnen, mens I venter på gæsterne udenfor.
- Du siger 'hu skal vi altså hjem'. Du kan ikke lade gæsterne vente udenfor. Du tager ham i hånden og du får ham til lidt mobiltilgængeligt at følge med.
- Dine egne ideer ...

MANU

2.5.4 I butikken

Malik og Malina er ude og handle med Kunuk på 22 mdr. Kunuk er optaget af at hjælpe med at fylde i kurven, og ryder at hjælpe med at finde tingene rundt omkring i butikken. Kurven er fyldt, og de går hen mod kassen for at betale. Oppe ved kassen er en stor silikhyde, fyldt med farvestrålende slik.

Kunuk fortæller og viser dem på flere måder, at han gerne vil have noget slik. Malik og Malina synes det er en dårlig ide, da de er på vej hjem og snart skal spise.

Hvad kan Malik og Malina gøre?

MANU

2.3.2 Selvstændighed

- Hvad kan dit barn selv lide nu?
- Hvad kan dit barn, når du hjælper det?
- Hvordan bidrager du til, at dit barn kan udvikle sin selvstændighed endnu mere?

MANU

2.4.1 Dit barns følelser

De otte grundfølelser

- Glæde
- Tilid
- Angst
- Overraskelse
- Ked af det
- Afsky
- Vrede
- Nysgerrighed

Tal med andre forældre om de forskellige følelser.

MANU

2.5.5 De svære, men vigtige emner

Hvis mit barn IKKE VIL	Så vil jeg ...
... have børstet tænder	–
... i seng	–
... lade være med noget farligt	–
... holde op med at plage om chips, slik og sodavand	–
... have teg på	–
... med hjem, når vi er ude	–
... lade være med at skubbe til andre børn	–
Dine eksempler ...	–

MANU

2.6.1 Kan du se det?

Hvis nogen overskrider dit barns grænse, hvad gør det så?

- Proksterer det – med kroppen (løber væk, sæt vredt ud, råber op)
- Trækker sig væk – bliver fjern og trækker sig ind i sig selv, gør sig slap i kroppen
- Andet du har lagt mærke til – fx fjoller, skifter spor (så det kommer ud af situationen)?

Hvad gjorde du, da du var barn?

- Tænk tilbage på dine egne oplevelser i barndommen ...

MANU

2.4.2 Hvad gør du, når bølgerne går højt

- Hvordan gør du, når I har konflikter?
- Hvad virker særlig godt?

MANU

2.4.3 Når du selv reagerer følelsesmæssigt

- Tænk over forskellige situationer, du har oplevet med dit barn
- Fortæl de andre forældre om det
- Lyt til de andre forældres eksempler.

MANU

2.7.1 Kom godt hjem ...

Tak for denne gang!

MANU